

Eindeverslag

**CONFERENTIE AANZET TOT EEN
DIASPORABELEID VOOR SURINAME,**

**Georganiseerd door de VHP
in het IGSR-gebouw , Universiteitscampus,**

Paramaribo, 14 januari 2012

Inhoudsopgave

Voorwoord: Voorzitter VHP

Inleiding door de werkgroepcoördinator

Openings sessie:

Welkomstwoord door Voorz. Van de conferentie
Openingstoespraak van de Voorzitter VHP, de heer Ch. Santokhi

Sessie 1: Titel van de sessie

Inleiding Marten Schalkwijk
Inleiding gebroeders Amwed en Chandi Jethu
Informatieve vragenronde

Sessie 2: Titel sessie

Inleiding Anthony Caram
Inleiding Rajendre Khargi
Informatieve vragenronde

Sessie 3: Titel sessie

Inleiding Delano Landvreugd
Inleiding Keith Nurse
Informatieve vragenronde

Discussies in werkgroepen en plenaire discussie

Vragen en onderwerpen voor discussie in vijf groepen
Verslag van de werkgroeprepresentaties en discussie n.a.v. werkgroep verslagen

- Werkgroep 1
- Werkgroep 2
- Werkgroep 3
- Werkgroep 4
- Werkgroep 5

Samenvatting, conclusies e aanbevelingen: S. Raghoebarsing

Dankwoord door conferentievoorzitter

Slottoespraak Voorzitter VHP

Bijlagen:**Deel 1: Inleidingen zoals op papier ingeleverd.**

1. Marten Schalkwijk De Surinaamse natie moet samen het land opbouwen
2. Amwed Jethu en Chandi Jethu – Het belang van een effectief diasporabeleid:
Een kapitaalmarkt invalshoek.....
3. Anthony Caram Diaspora: Partners in economische ontwikkeling
4. Rajendre Khargi Diaspora en liefde –Bouwstenen voor een diasporabeleid
5. Delano Vreugd Surinaamse diasporabeleid in Caricom perspectief
6. Keith Nurse diasporic Tourism. The Case of Suriname

Deel 2

7. Programma van de conferentie
8. Brief aan de MinBuiza en antwoord MinBuiza
9. Brief aan de president en antwoord Pres.
10. Deelnemerslijst.
11. Korte CV's van alle sprekers: de inleiders, de discussieleiders en de Vz VHP, S. Raghoebarsingh en M.S. Hassankhan
12. Samenstelling van de Werkgroep en de lijst van medewerkers
13. 7. Verslag conferentie van VHP SN, dd. 15 jan. 2012-02-01

Welkomstwoord Coordinator dhr Maurits S. Hassankhan

Toespraak voorzitter VHP dhr Chandrikapersad Santokhi

Geachte leden van de Nationale Assemblee, leden van het hoofdbestuur van de VHP, ere voorzitter van de VHP, voorzitters van politieke partijen en hun vertegenwoordigers en leden van politieke partijen, Hoogwaardigheidsbekleders, geachte ambassadeurs en leden van corps diplomatiek, vertegenwoordigers van internationale organisaties, bestuursleden en leden van de verschillende organen van de VHP.

Geachte aanwezigen en participanten, damens en heren, nogmaals een goede morgen en welkom.

Ik heet U welkom bij deze conferentie die als thema heeft “Aanzet tot een Diasporabeleid voor Suriname”.

Een speciaal welkom gaat uit naar alle inleiders, die in een kort tijdsbestek hun spontane bereidheid hebben getoond om hun kennis en deskundigheid met ons te delen.

Dit initiatief voor een diaspora conferentie heeft de VHP ondernomen ter gelegenheid van haar 63- jarige bestaan op 16 januari a.s. en gebruik makend van deze gelegenheid wens ik alvast alle VHP'ers en een ieder te feliciteren in verband met deze jaardag. Een terugblik op de afgelopen jaren laat zien dat de VHP een wezenlijke bijdrage heeft geleverd aan de opbouw en ontwikkeling van ons land.

De partij heeft ook vele beproevingen doorstaan, maar heeft desondanks steeds weer blij gegeven met de tijdsgeest mee te gaan en het Surinaams volk naar welvaart en welzijn weten te leiden.

In de statuten van de VHP wordt als algemene doelstelling onder andere genoemd dat de partij staat voor verwezenlijking van de nationale eenheid en solariditeit met het Surinaamse volk. Maar eveneens wordt als bijzonder doel genoemd dat de partij zal werken aan de bevordering van een gezond nationaal bewustzijn en een eigen Surinaamse identiteit onder eerbiediging van de verscheidenheid van de cultuuruitingen van het Surinaams volk.

Op basis van deze doelstellingen zal de VHP ook in de toekomst haar constructieve bijdrage leveren aan de duurzame ontwikkeling van ons land en volk.

Tegen deze achtergrond heeft de VHP besloten om voortaan bij elke herdenking van de oprichting van de partij en/ of een andere hoogtijdag van de VHP, een activiteit te organiseren die gekoppeld is aan een thema.

Deze thema's zullen betrekking hebben op de uitdagingen waarvoor onze samenleving staat. Hiermee wil de partij zowel naar haar leden toe als naar de samenleving toe haar jaarlijkse herdenking een meerwaarde geven.

Migratie en ontwikkeling staan de laatste jaren nadrukkelijk op de agenda van de Verenigde Naties, omdat migratie niet meer als iets negatiefs wordt gezien maar juist als positief, als een motor voor ontwikkeling.

De Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds erkennen diasporagemeenschappen als centrale spelers voor economische ontwikkeling in landen van herkomst. De betrokkenheid van diasporagemeenschappen wordt internationaal steeds meer erkend in ontwikkelingsprocessen in landen van herkomst. Naast het overmaken van geld kunnen diasporagemeenschappen namelijk ook op allerlei manieren bijdragen aan de ontwikkeling in hun land van herkomst. Ze spelen onder andere een belangrijke rol op het gebied van stimuleren van het politieke debat, de versterking van het maatschappelijk middenveld en ook de overdracht van capaciteit aan lokale organisaties. Kortom ze kunnen een positieve bijdrage leveren aan ontwikkelingsstrategieën, armoedebestrijding en economische groei.

Ter illustratie, Indiërs die in het buitenland hebben gestudeerd, waaronder ook de huidige premier Manmohan Singh hebben een belangrijke rol gespeeld bij de economische hervormingen in de jaren '90. Vandaag de dag kent India een indrukwekkende economische groei mede als gevolg van het diasporabeleid en behoort ze tot één van de nieuwe opkomende machten. Zo'n half miljoen Chinezen zijn de afgelopen tien jaren na hun studie uit het buitenland teruggekeerd naar China en zij vormen thans de denktanks die de regering van China adviseren en vormen de miljoenen Chinezen buiten China een onderdeel van haar diasporabeleid.

Veel aandacht wordt vooral besteed aan de remittances, dat is het geld dat door de immigranten naar hun land van herkomst wordt gestuurd. Volgens de Wereldbank hebben in 2004 in Latijns- Amerika en het Caribisch gebied samen 30 miljard dollar ontvangen van hun diaspora gemeenschappen en het gaat hier om overmakingen die officieel geregistreerd zijn. Over informele transfers zijn geen cijfers beschikbaar, maar geschat wordt dat dit minstens zo groot is als de officiële overmakingen.

In de Caraïbische regio blijken diasporatoeristen in tegenstelling tot andere buitenlandse toeristen meer geld uit te geven in de regio van herkomst. Deze uitgaven van diaspora toeristen hebben vervolgens weer een potentiële invloed op de Caraïbische economie. Diaspora toerisme oftewel roots tourism is business geworden. Ook Suriname kent een gemeenschap in diaspora. Ons land telt ruim een half miljoen inwoners waarnaast ruw geschat nog een een half miljoen inwoners van Surinaamse origine buiten Suriname. Van dit aantal zijn er concentraties van Surinamers te vinden in Nederland, Amerika, de eilanden van de Nederlandse Antillen en in ons buurland Frans-Guyana.

Hoewel er een toestroom van remittances steeds jaren haar weg vanuit Suriname diaspora in Suriname vindt en die ook van niet te onderschatten waarde is voor vele huishoudens in ons land, wordt jammer genoeg de potentie die de Surinaamse diaspora op velerlei gebied bezit

niet optimaal benut voor de ontwikkeling van ons land, doordat de institutionele mechanismen ontbreken voor het direct betrekken van deze diaspora. De enorme potentie van de Surinaamse diaspora heeft zich echter niet vertaald in een concreter beleid in diaspora.

De VHP vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid als politieke organisatie wil bijdragen aan het stimuleren van een proces van bewustwording om over het belang van het opstellen van een effectief beleidskader voor Surinaamse diaspora en wil eveneens de bouwstenen aandragen daarvoor. Niet zo lang geleden is door de regering aangegeven dat over het diasporabeleid een nationale discussie op gang moet komen welk inzicht gedeeld wordt door de VHP. De partij heeft daarom gekozen om dit jaar een nationale diasporaconferentie te organiseren met als thema "Aanzet tot een diasporabeleid voor Suriname." Het doel hierbij is het ontwikkelen van een visie, awareness building, het aandragen van bouwstenen en aanbevelingen om te komen tot beleid met betrekking tot de Surinaamse diaspora.

De grootste gemeenschap buiten Suriname is de Surinaamse gemeenschap in Nederland met een aantal van ongeveer 300.000-400.000 mensen die vanwege historische banden actief betrokken moeten worden bij het ontwikkelen van Suriname. De VHP is van mening dat de diaspora samenleving in het buitenland met name die in het Nederland een actieve betrokkenheid dient te hebben bij leveren van de bijdrage aan de nationale ontwikkeling van Suriname. En juist daarom dat ook VHP Nederland een diaspora conferentie organiseert en wel op 15 januari, morgen dus, in Utrecht. Zij zullen nagaan op welke constructieve wijze zij een bijdrage kunnen leveren aan het proces om te komen tot een beleidsrichting van de Surinaamse diaspora. Feitelijk vindt er reeds jaren een samenwerking plaats tijdens onderhandelingen, geldovermakingen, pakket verzendingen, ontwikkelingen van toerismen als gevolg van diaspora handelsrelatie, gunningsfaciliteiten in Suriname en Nederland, kennis overdracht door overzeese docenten en medische specialisten en uitwisselen op het gebied van cultuur en sport, maar niet te vergeten ook de projecten die uitgevoerd worden binnen de sectoren van onderwijs en volksgezondheid.

Vast staat dat deze activiteiten bijdragen aan het verwezenlijken van onze ontwikkelingsdoelen, maar ze worden onvoldoende erkend doordat er over diaspora onvoldoende bewustwording is en nog geen duurzaam beleid is ontwikkeld. Deze mogelijkheden voor samenwerking tussen Surinamers in en buiten Suriname dienen scherper in kaart gebracht te worden. Met de inspanning van beide conferenties VHP Suriname en VHP Nederland wensen wij een draagvlak te creëren voor een duurzaam en pragmatisch beleid voor Suriname omtrent de diaspora, gebaseerd op wederzijds respect en wederzijds voordeel. Gesteld kan worden dat nationaal meerdere conferenties nodig zullen zijn waarbij ook de betrokkenheid van Surinamers in de diaspora van belang is om te geraken tot een breed draagvlak voor een nationaal diasporabeleid.

Het is van het grootste belang dat bij het ontwikkelen van een nationaal diasporabeleid verschillende groepen en instanties structureel moeten worden betrokken en dat het ontwikkelde beleid gedragen wordt door de brede lagen van de samenleving. Bij de discussies, over aanbevelingen voor het beleidskader voor de Surinaamse diaspora ligt het

voor de hand om zaken die reeds geïdentificeerd en aanbevolen zijn door landen en organisaties die zich in de diaspora materie verdiept hebben om hun inzichten eveneens mee te nemen. Eén van de zaken die onder andere geïdentificeerd is, is een diasporabeleid dat gefaseerd uitgevoerd dient te worden: enerzijds, een korte termijn uitvoering van bepaalde zaken en anderzijds een diepgaande studie en overleg welke nodig is voor meer gecompliceerde zaken. Met betrekking tot de rol van overheden wordt aanbevolen dat zij niet direct sturend optreden, maar wel faciliterend. Bijvoorbeeld bijzondere aandacht gericht op maatregelen voor kleine en middelgrote ondernemingen.

Ik hoop dat de deelnemers actief zullen participeren in de discussies en verwacht dat aan het einde van de dag uit de groepsdiscussies en de plenaire discussies voldoende bouwstenen zullen worden aangedragen waarmee een lange termijn en duurzaam diasporabeleid ontwikkeld zal worden. We beseffen ook dat deze conferentie niet het einde, maar slechts het begin is van een proces om te komen tot zo'n beleid. Er zullen nog studies worden verricht over andere aspecten, terwijl ik er zeker van ben dat er andere aspecten zijn die op korte termijn aangepakt en uitgevoerd kunnen worden.

De VHP is van plan in het verder traject een actieve rol te blijven spelen en met andere actoren te werken aan de realisatie van dit doel.

Een diasporabeleid is een absolute voorwaarde voor ons land. Het is van belang om na te gaan wat de gevoeligheden zijn in dit beleid. Er zijn dus sommige verwachtingen die misschien niet of op korte termijn uitvoerbaar zullen zijn. Dat is naast wederzijds begrip bijzonder belangrijk. Wat mogen wij van Diaspora verwachten en wat niet? Wat kunnen wij de diaspora aanbieden? Hoe kunnen wij de verbondenheid tussen de diaspora gemeenschappen en het thuisfront duurzaam maken? Met name hoe kan kennis van en het gevoel voor Suriname bijgebracht of ontwikkeld worden bij de jongere generaties waarvan de leden niet in Suriname zijn geboren.

Deze conferentie met ons thema van vandaag zal uiteindelijk moeten resulteren in het ontwikkelen van een beleidsvisie voor het algemeen belang van Suriname en haar diaspora.

Dames en heren,

met deze woorden verklaar ik de conferentie voor geopend.

Onderwerp I

Migratie en diaspora in (Surinaams) historisch perspectief: de relatie van de Surinaamse diaspora en de ontwikkeling van Suriname

Prof. Marten Schalkwijk: De Surinaamse natie moet samen het land opbouwen

Ik ga beginnen met een citaat uit een boek van 1991 namelijk:

“

“Staat en natie zijn uit elkaar gegroeid en moeten weer aan elkaar gekoppeld worden, zelfs als een deel van de natie elders onderdak gevonden heeft. Families aan beide zijden van de oceaan moeten elkaar zonder problemen –zonder visum en zonder inwisselplicht en dus zonder tijdverlies en extra kosten—te allen tijde kunnen ontmoeten. Bij een verjaardag, een vakantie of een sterfgeval mogen er geen oneigenlijke barrières zijn die een bezoek onmogelijk maken. Het reeds kleine aantal leden van de natie heeft elkaar nodig, juist in bange dagen en moeilijke tijden. Wij zullen elkaar moeten bijstaan en een beroep op elkaar moeten doen zonder elkaar uit te buiten. Er moeten echter wegen gevonden worden om de wederzijdse kennis in harmonie te bundelen en het tijdelijk gebrek aan kader in Suriname op te lossen. Het zou wel heel vreemd zijn als degenen die extra kennis in het buitenland hebben opgedaan en daar wonen niet bereid zouden zijn om hun eigen natie weer te helpen opbouwen. We kunnen ze misschien niet alle luxe bieden die ze elders gewend zijn, maar dat willen de meesten echt niet eens. Ze willen wel het gevoel hebben een waardevolle bijdrage te leveren aan de natie waar ze zich toe rekenen. Het gevoel er bij te horen, het gevoel trots te zijn op Suriname. Misschien dat we de kwestie van de dubbele nationaliteit eens heel serieus moeten gaan bekijken, om zo een ieder die zich Surinamer voelt het blauwe paspoort niet te onthouden. Andere landen geven elk kind dat daar geboren is het recht op het paspoort van de geboorte. Misschien moet er gewoon een speciaal ministerie of een speciaal instituut voor de landgenoten overzee komen. We zullen aandacht aan het verloren deel van de natie moeten schenken om zo onze eigen diepe wonden te helen. De staat zal er alleen maar baat bij hebben. De relatie met Nederland zal er wellicht door verbeteren.”

Ik schreef dit in januari 1991 direct na de kerstcoupe tussen de hoofdstukken van mijn proefschrift door in de bevestiging, het boek is toen in een maand geschreven. En het boek kreeg de titel: “Suriname, het steentje in de Nederlandse schoen”.

Shailendra Girjasingh heeft het toen van mij kunnen lospeuteren toen hij hoorde dat het geschreven was en in 1994 is het verschenen. Ik zat zelf in de Verenigde Staten en weet wat het diasporagevoel is en hoe je je in het buitenland soms meer Surinamer voelt dan de Surinamers. Zeker wanneer er dingen in je land gebeuren die je aan het hart liggen. En er zijn zeker velen onder U die tijdelijk in een ander land geleefd hebben voor studie en werk en dat gevoel ook exact kennen. Ondertussen leven er ruwweg 400.000 personen van Surinaamse afkomst buiten Suriname waarvan meer dan 80 % in Nederland. Qua omvang betekent dit

simpelweg dat je het beleid vooral op de diaspora in Nederland zal moeten richten, omdat de kans op effect daar immers het grootst is. Frans – Guyana is daarna het belangrijkste land met Surinaamse diaspora, ik schat zo'n tussen de 20.000 – 30.000, maar velen van hen zitten er illegaal en zijn nog slecht geschoold waardoor het effect een stuk minder zal zijn. Aan de andere kant zijn zij geografisch heel dichtbij ons, hetgeen het onderhouden van contact een stuk makkelijker maakt. Ik moet zeggen dat wanneer hier een show is in het NIS er en grote stroom is uit Frans – Guyana voor die shows en ook naar de casino's enz. Dus het gebeurt al.

De diaspora in de Verenigde Staten is inderdaad de derde grootste groep en dat is ook wel de moeite waard en daarna ook de Nederlandse Antillen. Maar dat zijn toch ook wel kleinere groepen en in de VS zit men verspreid over een heel groot land wat lastig is om grotere groepen te bereiken. Mensen die in de diaspora of tewel in verstrooiing wonen, is een oud fenomeen. Even oud is het verschijnsel dat personen die weggetrokken zijn, meestal wel een band blijven koesteren met hun geboorteplaats of de geboorteplaats van hun groep. In vele gevallen was de migratie vrijwillig, maar in andere gevallen werden grote delen van volken gevangen genomen en afgevoerd naar andere landen. Denk maar aan de slavernij en ook de contractarbeiders die niet altijd hier vrijwillig zijn geweest. Ondertussen zijn die diaspora, de Afrikaanse en Aziatische diaspora zelf ook weer volkeren geworden in dat ander land en zo hebben we het volk van Suriname waarvan een deel weer verder gemigreerd is.

Diaspora heeft te maken met de verspreiding van haar bevolking buiten haar grensgebied. Het begrip diaspora wordt voor het eerst geassocieerd met het volk Israel. Dat volk kwam zowel in Babylonië als later in Egypte in slavernij terecht en nog later werden zij verspreid over heel Europa en vele andere landen. De Joodse diaspora zijn tot op vandaag van enorm groot belang voor de Joodse natie. Dit wordt in hun geval versterkt door de godsdienst, de historische plaatsen en de pelgrimsbezoeken. Israel heeft de afgelopen 60 jaar een dynamisch diaspora beleid gevoerd, dat hun geen windeieren heeft gelegd.

In een recent boek "Tours that bind" uit 2010 geeft Chawl Kelner een interessante kijk op een gratis reisprogramma voor jonge Joden in de Verenigde Staten het public build ride Israel. Het gaat om een programma dat in 2001 gestart is en dat al US\$ 500 miljoen gekost heeft, betaald door Joodse organisaties en filantropen in de VS. Tienduizenden jongeren zijn via dit programma naar Israel gegaan om hun roots te zoeken. Maar ook andere landen organiseren tours om de jongere generaties uit de diaspora te blijven binden aan hun land. Veel migranten zijn na twee tot drie generaties voldoende ingeburgerd in hun nieuwe land en de band met het oude land vervaagt. Als er echter steeds een groep is, die blijft migreren, blijft de band met het thuisland via de nieuwe migranten wel behouden. We zien echter dat er toch een zeker spanningsveld bestaat tussen het ontvangend land en het uitzendend land, waartussen een groep bekneeld kan raken. In de VS dat traditioneel een migratieland is, gaan migranten vrij soepel op in de samenleving, zelfs wanneer zij daar een paar generaties voor nodig hebben.

In Nederland zie je momenteel dat men probeert om dat proces te forceren via het overheidsbeleid om migrantengroepen snel te integreren of anders het gevoel te geven dat men niet echt meer welkom is. Als het na vele generaties misschien geen band meer is met het thuisland en zelfs geen herkenbare contactpunten zoals directe familie, is het technisch

gezien moeilijk om nog van diaspora in enge zin te spreken. Vrijwel niemand van de Surinaamse ex-slaven of van de Hindoestaanse ex-contractanten kent nog zijn of haar familie in Afrika of India.

India zelf heeft wel een diasporabeleid voor alle Hindoestanen buiten India, maar het lijkt meer een beperkt cultureel en economisch beleid te zijn. Men probeert de verbondenheid te leren via onder meer het cultureel beleid en daar voordelen uit te halen.

China heeft ook een diasporabeleid onder meer op het gebied van technologie dat met name in allerlei websites vorm wordt gegeven, maar de VS bijvoorbeeld heeft geen diasporabeleid en de meeste Europese landen ook niet. Contact tussen recente diasporagroepen is vaak veel meer toegespitst op een localiteit waar men naar terugkeert en ondersteunt bijvoorbeeld ex-Nickeriaan in de diaspora helpen in Nickerie. We hebben bijvoorbeeld de vrienden van Nickerie.. in Nederland. Of de ex-dorpelingen van Nieuw Aurora in Nederland helpen hun dorp. De stichting TAIFOEKA die daar heel actief is vanuit juist het buitenland.

Tegenwoordig heb je een nieuw begrip zoals transnationalisme en daarmee bedoelt men meer mensen die niet gebonden zijn aan een bepaald land, maar circuleren tussen landen. Er zijn mensen die in het buitenland leven, maar regelmatig terugkomen. We zouden kunnen denken aan de ouderen die hier elk jaar komen overwinteren of ondernemers van Surinaamse origine zeg maar in Curaçao een bedrijf daar hebben en ook een bedrijf in Suriname opzetten en regelmatig heen en weer pendelen.

Bij diaspora studies zijn er vele accenten mogelijk. Maar vandaag is het accent veel meer op de relatie van degene die geëmigreerd zijn uit hun geboorteland Suriname en wat voor beleid zou de overheid kunnen maken om deze relaties te bevorderen. We moeten beseffen dat diasporabeleid echter veel breder is dan dat van de overheid met name kan je denken aan NGO's, banken, bedrijven en andere instituten die inspelen op de potentie van de diaspora.

Denk maar aan Telesur die juist in Nederland heel actief is geweest en mensen hebben daar een cell waarmee zij Suriname makkelijk kunnen bereiken. En dat is een gat in de markt die zij goed hebben benut.

Ofschoon het belang van de diaspora en de opbouw van een ontwikkelingsland reeds lang bekend is, heeft het onderwerp recent meer aandacht gekregen. Bijvoorbeeld is gebleken dat personen die in het buitenland wonen en zich daar ontwikkeld hebben eerder geneigd zijn om te repatriëren naar hun land van origine. Zij schatten de risico's verbonden aan de remigratie immers anders in en hebben nog vaak familie die hen opvangt, waardoor die risico's ook daadwerkelijk minder groot zijn.

De Wereldbank en de IDB hadden al in de tachtiger jaren projecten waarbij, wat men ook noemt ex-patroits, financieel ondersteund werden om terug te keren.

Bijvoorbeeld IGSSR:

Wij hebben het vrij snel opgebouwd, dhr. Rusland was de initiatiefnemer hiervan en het gebouw is in 2005 begonnen (de bouwwerkzaamheden) en wij zijn hier begonnen in 2006

buiten het gebouw en 2007 in het gebouw. Maar wij hebben het vrij snel kunnen opbouwen, we hebben nu 11 masters opleidingen hier en ook aantal hoogleraren en een aantal projecten ook. We hebben het snel kunnen opbouwen, omdat wij deels gewerkt hebben met experts die in feite na hun pensionering terugkeerden naar Suriname. Ze kwamen genieten van hun oude dag. Wij vonden ze nog niet zo oud en we hebben ze kunnen overhalen om het genieten te kunnen combineren met een bepaalde inzet en dan geef ik drie voorbeelden dr. Develd; prof. Caram, Tony en dr. Edwin Marshall. Het waren zeer ervaren personen die je niets hoefde te leren en meteen inzetbaar waren en konden produceren op een hoog niveau. Daarnaast hebben wij personen in de diaspora benaderd om hun bijdrage te leveren bijvoorbeeld in de masters opleiding Public Health op het IGSSR waar vooral Surinaamse deskundigen die in het buitenland woonden die als docenten optraden. Eén van hen prof. Maureen Lindveld, kwam na langer dan 30 jaar terug voor het eerst weer in Suriname. Zij vond hier zo leuk dat zij zich heeft ingezet vanuit haar eigen universiteit en een overeenkomst met de medische faculteit heeft gesloten en nu is er ook een public health opleiding begonnen bij de vaste opleiding op de medische faculteit en dat is een uitvloeisel van het uitnodigen van een docent van Surinaamse origine.

Elk land heeft echter een bepaald historisch migratiepatroon en dat patroon bepaalt mijns inziens mede de kleur en inhoud van de relatie tot haar diaspora. In Suriname zie ik een bepaalde liefde-haat relatie van de mensen in het thuisland met onze Surinaamse diaspora met name in Nederland. En ik wil daarop reflecteren om vooral naar onze attitude te kijken en niet zo zeer naar de attitude van de diaspora. Dat moeten zij zelf doen. Ik hoop dat zij morgen daarmee ook intensief bezig zullen zijn.

Lange tijd was de attitude van vele Surinamers hier vrij negatief tegenover hun landgenoten over zee. Zelfs termen als landverraders en profiteurs werden tot niet zo lang geleden nog gehanteerd. Dat heeft de mensen die vertrokken zijn pijn gedaan, omdat velen uit angst voor een onzekere toekomst overhaast vertrokken zijn met achterlating van huis en goed of verkoop van huis en erf ver onder de waarde. Ik kom hiermee terug op dat eerdere citaat aan het begin met name dat we onze wonden moeten helen als een natie. Als wij hieraan voorbij gaan of lichtvaardig omgaan, zal ons diasporabeleid veel minder opleveren dan het potentieel zou kunnen.

Laten wij kijken naar het migratiepatroon van degenen die vertrokken zijn. Alleen in de jaren '50 en '60 gebeurde het op vrij normale manier met name een studie en in 1966 waren er maar 13.000 Surinamers in Nederland, in 1972 waren er 51.000 en begonnen mensen voor werk ook te vertrekken. Maar in 1975 waren er al 110.000, meer dan verdubbeld. Er is dus iets gebeurd in de jaren voor de onafhankelijkheid en deze sprong uit een paniekerige reactie uit de bevolking die angstig werd voor de toekomst na de onafhankelijkheid. De mensen stemden met hun voeten en vertrokken. Dit is de grootste migratiegolf in de periode na 1950 geweest. En we hebben nog steeds de effecten daarvan. Toen ik op het Lyceum zat waren alle docenten dokterandus, ingenieurs, meester en nu bijna niet. Ons kader is nog aan het herstellen.

Er zijn echter meer momenten geweest van vertrek uit angst met name de coupe van 1980, de December moorden van 1982 en de binnenlandse oorlog van 1986. We kunnen gerust stellen dat de migratiepatroon vanaf 1970 gekenmerkt wordt door traumatische gebeurtenissen, waarbij dus delen van onze bevolking waren uitgesloten. Het zijn deze wonden die moeten helen en zolang de politici die daar mede verantwoordelijk voor zijn geweest met de vinger naar anderen blijven wijzen in plaats van hun excuses aan te bieden, zullen deze open wonden blijven stinken en ons als natie blijven schaden. Het zal maken dat wij niet het maximale zullen halen uit de relaties met onze diaspora. Hoe kunnen wij verwachten dat de Surinamers in de diaspora vertrouwen in de overheid zullen hebben waar personen in zitten die hen als het ware het land hebben uitgejaagd? De tijd heelt wonden, maar heel moeizaam en waarschijnlijk pas als de verantwoordelijke van hun politieke podium verdwenen zijn. Ik stel het misschien wat scherp, maar het spreekwoord zegt dat zachte heelmeeesters stinkende wonden maken en de wonden van onze natie stinken nog steeds. Daardoor zijn wij niet voldoende aantrekkelijk voor degene die buiten rondlopen en daardoor zijn wij intern nog steeds verdeeld in dit land, waardoor ook de potentie van degenen die hier aanwezig zijn onvoldoende wordt benut. Het is helaas een negatieve kant van onze politieke cultuur en politiek leiderschap. De politiek zal iets eraan moeten doen want de burgers en de samenleving hebben hun land ingehaald.

Ter illustratie:

Als U goed kijkt, dan zult U zien dat de diaspora geen problemen hebben met hun familie. Als een oom, tante, neef of nicht naar Suriname komt, wordt die in het algemeen hartelijk ontvangen en omgekeerd. En als er iemand overleden is, dan is er helemaal geen onderscheid meer tussen degen die hier wonen en zij die van ver gekomen zijn. De gezonde familierelaties zijn ook een life line geweest in periode van grote schaarste in de tachtiger jaren en ook tijdens de uitvoering van het Structureel Aanpassingsprogramma (SAP) in de negentiger jaren. En nog steeds zijn er vele vormen van ondersteuning van familieverband waaronder geldovermakingen. De burgersamenleving is ook reeds lang over de verstoorte relaties met Nederland heen gekomen want er is voldoende verkeer over en weer tussen muziekgroepen, toneelgroepen, voetbalverenigingen, NGO's, kerken noem maar op. Daar worden de diaspora relaties al goed ingezet tot wederzijds voordeel.

Ik heb veel van dit soort mooie initiatieven gezien onder de ruim 100 projecten die gerealiseerd zijn uit de twinningfaciliteiten Suriname-Nederland. Kijk bijvoorbeeld naar het Seedorf stadion dat gebouwd is door de grootste voetballer van Surinaamse origine, Clarence Seedorf. En ook op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg is er veel bedrijvigheid.

De uitdaging is dus voor het overheidsbeleid en daarmee voor onze politici om de relaties tussen dit deel van de natie en het deel dat vertrokken is, te herstellen. Het gaat dan niet om een toeristenkaart, die overigens wel een positief signaal afgeeft aan onze diaspora, maar om een veel diepere committering, namelijk hoe geven wij de Surinaamse diaspora het gevoel dat zij erbij horen en voldoende respect ontvangen. Pas als wij hier in staat zijn om over die drempels te komen, kunnen oprecht met de diaspora om de tafel zitten en echt beleid maken.

Het diasporabeleid betekent namelijk dat de diaspora al in een vroeg stadium bij betrokken moeten zijn, want anders mislukt zo'n beleid.

Kortom, het diasporabeleid staat er niet op zich maar vindt binnen een context plaats. En als een context voor de diaspora ongunstig is, wordt het maximale er niet uit gehaald.

Onderwerp II

Het belang van een effectief diasporabeleid: Een kapitaalmarkt invalshoek ,

door Drs. Amwed Jethu en drs. Chandi Jethu

Dhr. Chandi Jethu

Het financieel jaar is begonnen en het doet ons goed om in Suriname te zijn.

Toen wij de uitnodiging van de VHP kregen om hier een bijdrage te leveren aan de diaspora conferentie , was het een vrij snelle beslissing gegeven de importantie van het onderwerp.

Zoals U weet, zijn wij als onafhankelijke investment bankers reeds vele jaren bezig met het verstrekken van adviezen onder andere via onze rubriek “de Internationale Kapitaalmarkt”. We zijn daarom ook bijzonder verheugd dat de regering een aantal van onze initiatieven overneemt en zoals U weet, hebben wij als thema het rating denken, kredietwaardigheidsdenken geïntroduceerd in Suriname onder andere door middel van ons boek en ook het denken met betrekking tot het anti cyclisch maken van de economie van Suriname en de introductie van de software welvaart door de regering. De Centrale Bank van Suriname onder leiding van President Hoefdraad heeft een belangrijke rol gespeeld in de verbetering van o.a. de financiële wetgeving, de financiële expertise en transparante financiële overzichten.

Een ander relevant thema is namelijk het zorgen voor duurzame investeringen.. De groei in de Surinaamse economie is voor een belangrijk deel gebaseerd op de inkomsten uit de natuurlijke hulpbronnen. Maar zoals wij het allemaal weten, zijn natuurlijke hulpbronnen non renewable, die raken een keer op.. Het is belangrijk dat ons land op basis van adequate onderhandelingen maximaal rendement haalt en voorkomt dat het merendeel van de inkomsten naar het buitenland gaat. Daarom is het essentieel dat wij goede deals maken en da we, deze regering in elk geval, onderhandelingen beginnen met de buitenlandse multinationals. Dat zijn een aantal thema's die zijn opgepakt en we zijn er blij mee, vandaar dat we dachten dat het diaspora-element een wezenlijk onderdeel van de Surinaamse economie zou kunnen zijn

De diaspora vertegenwoordigt in principe een perpetuele bron van human and monetary capital. Het is dus belangrijk om dat vast te stellen. Het is perpetueel van aard, mits de Surinaamse regering bereid is beleid te maken, want zonder policy, zonder een institutioneel kader gebeurt er niets en is dit een enorm ondergewaardeerde asset voor Suriname. De titel van onze bijdrage is “Het belang van een effectief diasporabeleid: Een kapitaalmarkt invalshoek” , dus we gaan praten over geld. Als wij het hebben over kapitaalmarkt, dan heb je eigenlijk ook tegelijkertijd over het juridische kader. We zullen gelet op de beperkte tijd niet aan toekomen. Hopelijk zullen andere participanten dat oppakken, maar dat is wel essentieel.

Wij zullen in onze bijdrage in het eerste deel focussen op de Top down benadering dan wat achtergrond informatie inzake diaspora en remittances en besluiten met het bespreken van een aantal concrete aanbevelingen zoals U van ons gewend bent en die door de regering of door andere politieke partijen kunnen worden ondersteund en uitgevoerd. Voordat ik verder ga, een paar belangrijke hoofduitgangspunten:

- de diaspora discussie moet uit de emotionele sfeer worden gehaald
- en het moet rationeel worden aangepakt. Met rationeel bedoel ik “it’s business”. Het gaat om veel geld als je er over nadent
- ten derde het mag Suriname niet veel kosten. “keep it simple”. Suriname is een land met nog veel behoeftige mensen, dus de begroting van Suriname is primair bedoeld voor de mensen hier en de diaspora hebben het redelijk goed in Nederland.

Waar het om gaat is dat wij voldoende ambtenaren hebben. We moeten in feite het ambtenaren apparaat gaan saneren. De uitgesaneerde ambtenaren moeten naar de business sector. Dus wat ik niet voorstel is dat we weer een nieuw ministerie gaan creëren en weer ambtenaren in dienst gaan nemen. En dat mag niet, het mag geen geld kosten. Het gaat om het herorganiseren en kun je met tegenwoordige ITC enorm veel doen. Je kunt al voor \$10.000,- een prachtig database pakket kopen en iemand aantrekken om die databases te kunnen monitoren. versoepeling is van belang

- en last, but not least een belangrijke groep, die in feite wordt gevormd door de Surinaamse gepensioneerden en de mensen van 50+, 60+. Zij hebben gespaard en willen hun laatste twintig tot dertig jaar van hun leven in Suriname doorbrengen. Het is een prachtige groep voor het land.

Als eerbetoon aan voorzitter Jagernath Lachmon beginnen zien wij in onze eerste slide met een foto van hem. Deze foto, billboard was aanwezig op de “Aparvasi Bharatya Divas” (diaspora dag te Delhi 9 januari 2003). Dit was de eerste diaspora conferentie in New Delhi. Zoals U weet, de Indiase regering - en ik hoop dat menr. Khargi straks hierover zal hebben-voert een zeer actieve en bijna agressieve campagne met betrekking tot de diaspora. Je kan als de Hindoestaanse diaspora op dit moment aandelen kopen in de meest beschermde sectoren zoals software, bankwezen real estate etc. m.u.v.de militaire technologie. . Belangrijk is dat voorzitter Lachmon in zijn tijd ver vooruit was. Hij had tijdens de onderhandelingen ivm de onafhankelijkheid van Suriname via de toescheidingsovereenkomst reeds maatregelen getroffen voor de gehele diaspora. En in principe is er voor deze groep ook niet veel te doen. Voor de groep, vóór 25 november 1975, is er een beleid, is er een verdrag door alle partijen geratificeerd. En laten wij niet vergeten dat het verdrag werd geratificeerd door de toenmalige voltallige regering. Alle partijen hebben geparticipeerd. En dat is een belangrijk punt. In dat kader, is het een applaus waard. Na een lange tijd heeft de VHP, met name de politiek die dhr. Lachmon heeft voorgestaan opnieuw opgepakt. En het is een belangrijk exponent voor de Surinaamse samenleving en ik denk ook in DNA structuur van onze samenleving zijn verbroederingsgedachte is verweven. Maurits (*Maurits Hassankhan red.*) ik denk dat je dit van de verbroederingspolitiek als niemand anders beter kunt formuleren. En in dat kader is het een applaus waard dat de

voorzitter van de VHP, dhr. Santokhi dit belangrijke onderwerp wederom op de agenda heeft gezet.

Iedereen die naar de praktijk gaat kijken van hoelang de vooruitgang, het zijn geen boekjes maar real money, laat zien dat demografische doelstellingen essentieel zijn om uiteindelijk tot groei te komen.. Als wij kijken naar China: China had een one child policy. Maar dat zijn ze nu gaandeweg aan het wegvegen. Sommige gezinnen mogen nu twee kinderen hebben. Als wij kijken naar India, ieder Indiase investment bank - ik werkte eveneens in een Indiase investment bank - heeft een hoge demographic dividend. Als je kijkt naar de piramidestructuur van de opbouw van de bevolking in India. Het is een enorme.... growing generatie. En die zal misschien ook niet veel teweeg brengen.

Als we het dus hebben over de vooruitgang en de groei van de Surinaamse economie is demografie essentieel. Wat ook essentieel is naar welke sector we gaan kijken. In dit land is er nooit serieus nagedacht hoe we bepaalde specifieke sectoren gaan ontwikkelen om de BBP (Bruto binnenlands product) te vergroten en de welvaart te verbeteren. Als politici hebben wij allemaal mooie plannen, maar how do we finance them?

Waarom is de diaspora ook essentieel? Omdat de diaspora met name een bijdrage kan leveren aan de service sector. Er liggen enorme kansen in de dienstverlenende sector zoals toerisme. Iedereen zal zien dat bij een nadere analyse van de samenstelling van de BBP, de agrarische sector is van belang, maar als je kijkt naar de profit margin in de agrarische sector, dan is die buitengewoon laag. Ik zie het wel toenemen op de middellange- en lange termijn vanwege de enorme bevolkingsgroei globally. Op dit moment is de winstgevendheid vrij laag..

In manufacturing sector hoeven we niet te proberen, want China is the king and no one will beat China als het gaat om manufacturing. Waar we met name ons geld moeten winnen is de dienstverlenende sector want daar zien we vrij hoge profit margins, overal op de wereld gaat toerisme vooruit en brengt development etc.

Als we kijken naar de financiële bijdrage van de diaspora dan blijkt dat 215 miljoen mensen buiten hun geboorteland leven (3% van de wereldbevolking) die in 2011 US\$ 351 miljard hebben overgemaakt. Dit is meer dan de officiële ontwikkelingshulp! Als wij kijken naar Suriname dan blijkt dat ook hier een belangrijke groep in de Surinaamse diaspora aanwezig is. Ongeveer 80% van de Surinaamse diaspora woont in Nederland. Als wij dus kijken naar de cijfertjes, dan zijn de schattingen rond de 75 – 150 miljoen US\$ die de diaspora per jaar formeel overmaakt, niet geheel onbelangrijk. Daarnaast de “in-kind” overmakingen, pakketten die via de shipping companies worden verscheept. De omvang van de formele en de informele remittances worden geschat tussen de US\$200-300 miljoen,. Dat is een substantiële bijdrage. Waarom is deze conferentie zo belangrijk voor ons? Eén van de redenen waarom ik hier sta, is de timing. En de timing is perfect. De financiële crisis in de Euro-zone , gekoppeld aan de schuldpositie van Amerika, kan er toe leiden dat Suriname eventueel kan profiteren. Het bankstelsel staat sterk onder druk. Spaargeld van de diaspora is niet altijd veilig bij westerse banken en kan in Suriname veiliger zijn. Maar niet via nearbankers en malafide instellingen. Beleidsmakers moeten werken aan een institutioneel kader om via de

Surinaamse kapitaalmarkt diaspora kapitaal aan te trekken.. . We hebben hier een overzicht (zie bijlage) van een aantal complete financiële producten die in feite ... zo kunnen worden geïmplementeerd bijvoorbeeld één van de non residents deposit dat India en China kennen.

Ik zal het woord geven aan Amwed die het gaat hebben over de concrete tansacties.

Anwed Jethu:

Ik zal dieper ingaan op deze concrete producten of strategiën, waarop Suriname op een efficiënte manier diasporakapitaal naar Suriname toe kan krijgen. Maar voordat ik begin, een korte interessante quote die ik toevallig las in de Economist. Het is van een Amerikaanse politicus, diplomaat en historicus Eduard Bancroft. Ik zal dat even citeren. Hij zei “for a man to have two countries, is as unacceptable as to have two wives”, dus er zijn verscheidene redenen om eens of oneens te zijn met dit citaat.

Het was uiteraard gezegd in 1958 en we leven nu in 2012, de situatie is uiteraard veranderd, maar zoals dhr Schalkwijk het ook al zei: er is heel veel negatieve karma, ik zou zeggen tussen de autochtone Surinamers en de diaspora. En we hebben gesproken met mensen ook in het verleden hier en die hebben altijd gezegd dat wij nooit zijn gevlucht en anderen in Suriname gebleven. De diaspora met name uit Nederland komt hiernaar toe en doen alsof zij alles weten maar dat zijn vaak de(...) . en we kunnen ons daarin ook vinden. Maar essentieel is inderdaad dat de deadlock of laat zeggen, dat de haat – liefde verhouding die er nu is, doorbroken moet worden. En een manier om dat op een voorzichtige manier te doen, is kapitaal. Kapitaal geeft natuurlijk een bepaalde commitment aan beide kanten en daar ga ik de laatste minuten kort op in.

De producten die op de slides stonden, zal ik verdelen in low risk, low returns, dus laag risico en natuurlijk een lagere rendement en wat hoog risico en uiteraard een hogere rendement. We hebben daar toe de deposito's. Het kan heel interessant zijn voor de Surinaamse bancaire wereld om producten te ontwikkelen voor de diaspora zodat zij hun geld in Suriname op een deposito kunnen beleggen op een efficiënte manier en daardoor dus ook bijdragen aan de monetaire reserves in Suriname. Daarnaast heb je de zogenaamde securitisation of remittances. Dit zijn de effectisering van de overmakingen. Dat is op dit moment een zeer grote markt... op de internationaal kapitaalmarkt. Er staan miljarden in deze producten die in feite gebaseerd zijn op deze remittances. Ik zal hier niet dieper op ingaan, maar de mensen die daarin geïnteresseerd zijn, kunnen met ons altijd op een later moment erover praten. Ik zal dieper ingaan op de *diasporabond* en de *diasporafunds*. Deze zijn geen theoretische concepten, zeker de diasporabond en de diasporafunds. Op dit moment zijn er landen die geld binnenhalen via hun diaspora, via deze producten, omdat ze ook makkelijk te implementeren zijn. Ik ga heel even kort in op de diasporabond (obligatie). Wat is het in feite. Het is heel simpel, het is een vaste rente spaarproduct, dus in feite iemand uit de diaspora die kan \$1.000,- of afhankelijk van het bedrag kan hij beleggen in een product dat uitgegeven wordt door de overheid van Suriname of een betrouwbaar bedrijf zoals Staatsolie of een combinatie daarvan en de bedoeling is dat hij na bijvoorbeeld drie jaar of vijf jaar zijn

hoofdsom terugkrijgt en uiteraard ook met rente. Nogmaals, landen als India, Israel, Ierland en Griekenland Nigeria zijn al in de markt met dit soort producten en ze zijn zeer succesvol daarin. Het kan ook mislukken, zoals in Ethiopië en Nepal.

Even heel kort: de voordelen voor Suriname via deze obligatie zijn evident, zijn bron van stabiele externe financiering. De voordelen voor Suriname via deze obligatie zijn evident, zijn bron van stabiele externe financiering. U weet waarschijnlijk: international investors, die investeren vaker in een land, bij de eerste sign of nervositeit of problemen, halen zij meteen hun geld weg. We hebben dat in Latijns-Amerika gezien in het verleden, en landen als Brazilië, Mexico precies door dit soort, laten wij zeggen hot money, dat is dus dat in de markten omgng dat er landen daardoor in de problemen kwamen.

Daartegen is het diasporageld stabiel: de diaspora heeft een andere risicoperceptie. Ze kennen het land meer en zijn bekend met de risico's. Een ander voorbeeld is dat een diaspora obligatie kan leiden tot een verhoging van de Surinaamse kredietwaardigheid. De rating agencies. kijken naar dit soort obligaties. Er zijn nog veel voorbeelden, maar het laatste voorbeeld als Suriname op de international markt geld zou willen lenen voor vijf jaar, gaat dat ongeveer 8 tot 10% kosten, gezien de huidige omstandigheden. Via de diaspora obligatie kan dit zeker voor de helft verlaagd worden, want de diaspora is in feite al tevreden met een iets hoger rendement dan dat ze nu krijgen. In Nederland krijgt men 1-2 % rente voor de diaspora obligatie. Het is dus een interessante manier om goedkoop externe financiering aan te trekken voor investeringen in Suriname. Ik kom meteen bij de voordelen voor de kopers, dat is de staatsgarantie, een hoge rendement, en in de gele bar is te zien dat via de diaspora obligatie iemand daadwerkelijk kan participeren via beleggingen in de ontwikkeling van Suriname..... Uiteraard zijn er randvoorwaarden hieraan verbonden. Waarom zou men diaspora geld geven aan Suriname als het niet helemaal duidelijk is hoe het politieke risico er uitziet. Er moet een transparant en duidelijk beleid zijn m.b.t. de diaspora obligatie. Er moet sprake zijn van een sterke vertrouwensbasis gestoeld op politieke en macro-economische stabiliteit.. En de Centrale Bank van Suriname is nu bezig om zeg maar deze condities te upgraden om het wel interessanter te maken voor mensen om in de economie te beleggen.

Een diaspora obligatie is een spaarinstrument met vaste looptijd en rentepercentage,, dus van lager risico. Een diasporafund, veel mensen praten over fondsen, dit is in feite equity. Dit wil zeggen dat je je geld in feite kwijt kan raken als je in een fonds voor financiering van projecten investeert. Strict theoretisch zou je je geld kunnen kwijtraken. Maar is een interessante financieringsbron ., In Nigeria is men reeds bezig om een diaspora fonds van US\$ 19 miljard te ontwikkelen., Een fonds bijvoorbeeld in samenwerking met de IDCS van suriname die samen met een internationale vermogensbeheerder , die gespecialiseerd is in bv private equity en mining , kunnen opzetten om te kunnen investeren in grote projecten bijvoorbeeld de IAM GOLD, de uitbreiding van de mijn als dat mogelijk zou zijn.. Dat kan allemaal via deze fondsen.

Uiteraard is het ook mogelijk om de Surinaamse free trade zones te financieren.; investeringen in landbouwbedrijven en effectenbeurs. Ik eindig met een road map en een aantalconcrete aanbevelingen:

- Ten eerste, definieer en identificeer de diaspora
- Kom met een investeringsprogramma
- Daarna concrete pitches voor de diaspora bond en de diaspora funds. Misschien op bepaalde ministeries, divisies die speciaal naar diasporas kijken en uiteindelijk misschien een ministerie voor diaspora aangelegenheden , gezien de bijna 1op 1 verhouding van het land.
- Een belangrijk punt is om gebruik te maken van de technologie en de sociale media want nu kan je natuurlijk diaspora heel makkelijker bereiken via Twitter, facebook en al die andere dingen.
- Maar uiteindelijk moet er een strategische dimensie zijn zodat de ook effectief kan inspelen. Uiteraard, Suriname bepaalt de invulling, dus Suriname kan dit proces controleren en bepalen op welke wijze verder te willen gaan. Ik denk dat vele Surinamers met wie ik gesproken heb, graag in Suriname willen investeren maar er moet een professioneel beheerd apparaat aanwezig zijn, en juridisch kader en controle vanuit de Centrale Bank van Suriname zijn noodzakelijk.
- Ik denk dat deze twee punten ook belangrijk zijn. Het succes om de diaspora een brugfunctie te doen vervullen voor de toegang tot kennis, ervaring, strategieën en markten die relevant zijn voor Suriname, zal bepaald worden door twee condities. De diaspora moet een identiteit hebben en duidelijk kunnen inspelen op wat gewenst is in Suriname en de willingness en ability van Suriname om aan al deze voorwaarden te scheppen die duurzaam en van wederzijds voordeel zijn.
- De laatste slide: als je teveel bagage hebt, emotioneel en allerlei issues, dan kom je nooit vooruit.

Ik eindig met een quote van Mohandas Karamchand Gandhi: “Capital is not evil, it’s the wrong use that is evil, you always need capital”. De reden waarom ik hiermee eindig is dat op 09 januari 1915 meneer Gandhi vanuit Zuid-Afrika naar India ging en hij heeft een instrumentele rol gespeeld in de bevrijding van India. Ik noem hem daarom ook de vader des vaders van de diaspora, want hij is in feite een diasporapersoon die India bevrijd heeft van een koloniale macht.

Reflexie Carlo Jadnanansing eerste plenaire sessie:

Ik heb het geluk gehad om op de eerste Prawasi Bhartiya Divas in 2003 aanwezig te zijn.

Ik wil iets heel in het kort zeggen over een eerdere conferentie over dit onderwerp en namelijk het duaal burgerschap in 2004 en ik wil de aandacht vestigen op een prachtig verslag met aanbevelingen om het ook door te nemen. Er is helaas daar niets mee gebeurd¹.

Ten aanzien van dhr. Schalkwijk: hij heeft een beschouwing gehouden meer in historisch perspectief, maar waarbij toch opvalt dat hij het accent gelegd heeft op de ontwikkeling van Suriname en niet op het kijken in de achteruitkijkspiegel. En waarbij er ook een accent werd gelegd op onze diaspora in Nederland en het is inderdaad terecht. Daar zitten 300.000 tot 400.000 Surinamers althans personen van Surinaamse origine moet ik zeggen (meer dan 80% van de Surinaamse diaspora) en daar zou inderdaad ook een overheidsbeleid moeten zijn om primair daarnaar te kijken, maar teken aan dat het toch niet - zeg maar - vertrouwenwekkend klinkt als wij zien dat het buitenlands beleid van de huidige regering richting Europa juist meer via Frankrijk zal lopen als dat waar is. En ik hoop niet dat het een beslissing is die met de Franse slag genomen is, maar wat diaspora betreft, zou ik moeten zeggen dat we verschil merken met het buitenlands beleid en diaspora. Ik heb niet begrepen dus dat voor het diasporabeleid een andere richting wordt gevolgd. Belangrijk is dus ook het begrip transnationalisme dat is geïntroduceerd want dat is dus inderdaad een begrip dat niet zo lang geleden in de sociale wetenschappen bestaat. **Het is zo dat wij heel veel mensen hebben die zich evenzeer thuis voelen in Suriname als in Nederland. Merkwaardig dat het niet geldt voor Surinamers van Hindoestaanse komaf die voelen zich heel vreemd en thuis in India als in Suriname, dus het gaat eigenlijk meer over Suriname en Nederland en hoewel cultureel wel gekeken wordt naar India zondermeer.**

Dhr. Schalkwijk wees op verschillende accenten en ik zal die laten voor wat ze zijn, maar een belangrijke opmerking is dat zachte heelmeesters stinkende wonden maken. Inderdaad zou ik zeggen: men draagt de overtuiging dat wij in Suriname voldoende chirurgen hebben om de wonden te helen. Ik denk niet dat we daar steun van de diaspora nodig hebben. We moeten er zeker op letten. Belangrijk is inderdaad een goede politieke cultuur en politiek leiderschap, want zonder deze twee zaken komen wij er niet en vandaar dat het cruciaal is wat U zegt dit hele diaspora probleem is een grote uitdaging voor het overheidsbeleid.

Ten aanzien van de gebroeders Jethu:

Hun invalshoek is economisch namelijk via de kapitaalmarkt. Interessant is ook en marche de ode aan Jagernath Lachmon, maar ik laat het hierbij.

¹ Carlo Jadnanansing doelt hier op de conferentie Duaal burgerschap die in November 2004 in Krasnapolsky werd georganiseerd door ..... Het verslag van deze conferentie is gepubliceerd onder de titel..... het bevat de inleidingen, discussies en een concept van een ontwerpwet Duaal burgerschap. Bij de opening van de conferentie waren aanwezig o.a. President R. Venetiaan, Vice-president R. Sardjoe en Minister S. Gilds van Justitie en Politie.

Belangrijk is dat benadrukt wordt dat diaspora een free option is, dus een bron waarvan, indien gewenst, gebruik van gemaakt kan worden. En dan zeg ik dus als commentaar: Helaas is deze bron nauwelijks aangeboord. Er zijn dus wel vele investeringen uit het buitenland en met name uit Nederland, maar de wetgeving is eerder een zeg maar een sta in de weg dan een stimulans om te investeren in Suriname. En ik wijs daar op de zwaar verouderde Deviezenwetgeving die steeds door elke regering zou worden aangepakt, maar die eigenlijk nog niet fundamenteel bekeken is. Er is wel een ontwerp, maar dat moet zo snel mogelijk gebeuren want dat zijn de incentives . die je kan geven aan mensen die uit de diaspora hier willen investeren. Belangrijk is ook de opmerking van de heren Jethu dat zij er op wijzen en daar moet het buitenland op gewezen worden dat het spaargeld van onze mensen in diaspora misschien veiliger is in Suriname dan in het buitenland gelet op de enorme financiële crisis in Europa en Amerika die ons wonderwel nauwelijks geraakt heeft. Heel belangrijk in de discussie over Self Reliance zei een van de heren Jethu: “Het gaat Suriname ook raken” , maar niet te vergeten ik zei: “dat hoeft niet”. En ik weet niet wie gelijk gekregen heeft, maar ik wil gewoon zeggen, ik vind niet dat we in ieder geval ernstig geraakt zijn. Het lijkt er zelf op dat juist daardoor het beter gaat met onze economie als ik kijk naar de kredietwaardigheid b+ die wij nu hebben. Interessant is ook namelijk dat gesteld wordt om diaspora obligaties uit te geven, waar voldoende zekerheid en vertrouwen noodzakelijke voorwaarden zijn. Daar moet zeker op ingespeeld worden. En voor het verkrijgen van de steun uit het buitenland, is die emotionele binding noodzakelijk.

Transparantie, communicatie, vertrouwen, zekerheid en het verminderen van politieke risico's, dat zijn dus kernbegrippen als het gaat om diaspora kapitaal in Suriname aan te trekken en dan eindig ik inderdaad met het fonds nationaal.... voor Suriname wat belangrijk is, want daarmee heb je een soort vermogensbeheerder, maar financiering van projecten is dus ook mogelijk en ik geloof dat er al een aanzet in die zelfde richting is gegeven , als ik het goed begrepen heb, heeft de president niet zo lang geleden een eerste aanzet gegeven om een stabilisatiefonds in het leven te roepen.. Ik weet niet of dat helemaal overeenkomt met UW idee.

Informatieve vragenronde sessie I:

1. Naam: Hassankhan, M.

Vraag: een nadere toelichting te geven over de discussiepunten en aanbevelingen die door dhr. Jethu gedaan zijn. Bij de laatste slides is Jethu vanwege tijdgebrek over de aanbevelingen heengegaan, waardoor de zaak onduidelijk is. Deze punten kunnen van belang zijn in de discussie in werkgroepen en de plenaire discussie.

Toelichting door drs. Jethu, Anwed

Het is een belangrijk punt inderdaad met betrekking tot de richtlijnen die de Surinaamse regering moet geven om dat te kunnen doen. Maar dat is denk ik ook die bereidbaarheid, wat dat betreft is de timing nu naar informatie tijdperk kan heel makkelijk zijn om met facebook pagina's om mensen te bereiken wat misschien tien jaar geleden wat complexer zou zijn, maar nu is het een push op the button om het in contact te blijven met de diaspora.

Die andere aanbeveling was zeg maar een onderwerp van onze presentatie dus in feite investeringsprogramma's en dat kan dus heel gericht gedaan worden. Belangrijk is dat de rol van de diplomatieke dienst, de corps diplomatique, de ambassades die misschien niet zo actief zijn, moeten nu actief de diaspora gaan opsporen en dan als er zo'n product is van om dat dan ook effectief te gaan marketen en dat dus in feite te voorleggen aan de mensen.

De diaspora divisies, dus geen 1 desk om daarmee te beginnen in de verscheidene ministeries. Er zijn heel talentvolle Surinamers daar buiten. In London – dit is een kleine anecdote – een jongen benaderde mij daar, die man is een concert pianist, iets heel anders dan econoom of jurist, maar de kunst, zeer talentvol, heeft een beurs gekregen, speelt nu daar bach en Beethoven. Zo iemand is dus ook vanuit die optiek erg interessant, zoek zo iemand ook oor Suriname. **Belangrijk omdat zij via de desks, de ministeries, de ministerie van Cultuur kan bijvoorbeeld ook een persoon hebben die....**

Het puntje vier (van de PPT-presentatie, zie bijlage) is ook belangrijk. Belangrijk is dat Suriname bepaalt.

De huidige regering is nu bezig met een Sport Academy, de regionale Sport Academy. Seedorf brengt waarschijnlijk zijn stadion in en dat is natuurlijk een voorbeeld van een concreet project waarbij er dus een gemeenschappelijke agenda is, er moet natuurlijk een common ground zijn voordat de diaspora en voordat Surinamers daarin geïnteresseerd zijn.

We moeten dus partners definiëren dus wat niet in de diaspora uiteraard beschikbaar is en belangrijk is dat Suriname de agenda bepaalt, de mensen identificeert en de agendas ook duidelijk aangeeft. Een beetje hetzelfde is punt 6, waar een diaspora waarde toevoegen. De insteek van Chandi's en de mijne was dus de kapitaalmarkt, want we denken dat daar er een directe hit te maken is.

Dit is ook een mooi woord, braindrain, mensen die weggingen en dat moet een braingain in feite worden om de kennis terug zien te halen, maar brain circulation uiteraard zijn er ideeën die hier ontwikkeld moeten worden en die de diaspora ook kan gebruiken ..... circulatie.

Dan die strategische dimensie, die klinkt wel een beetje vaag, maar de bedoeling daarmee is dat het officieel beleid moet zijn, dus je ziet incidenteel mensen die een bijdrage willen leveren, maar dat is dus nog niet op een strategische wijze. En ik denk dat daarom deze conferentie ook zo belangrijk is om aan de strategische demensie te werken.

Punt 8 is natuurlijk ook heel belangrijk. Er zijn nog veel hindernissen. Dhr. Schalkwijk zei het al die haat-liefde relatie verhouding, hoe kan je het faciliteren en Deviezenwet die ook genoemd werd. En er zijn dus vele hindernissen die eerst geïdentificeerd moeten worden om die contributies binnen te kunnen halen. De additionele overheidsresources lijkt misschien op het eerste punt, die gaat iets te ver in eerste instantie, maar uiteraard in een later niveau als we in de eerste groep als daadwerkelijk die incidentaal dat je bijvoorbeeld een research center samenwerkt met de universiteit of met deze instelling opzet, omdat het inderdaad gaat om de kennis en ervaring van de diaspora gebruik te maken. We hebben gezien van wat ...de mensen die gekomen zijn. Ik kwam laatst nog tegen een Surinaamse meneer die zeer succesvol is. Hij heeft een groot software bedrijf opgezet, doet erg goed en van zo'n iemand kan men duidelijk zijn kennis en ervaring gebruik maken. En als laatste ook nog mogelijk zijn om zelfs, gaat weer een stapje verder in de toekomst, maar beleid in the host countries, beleid in een land als in Nederland. Als iemand in Nederland die obligaties koopt, dat hij dan geen belasting hoeft te betalen op die coupon overeenkomsten zijn dat, dus als voorbeeld.

Toelichting Chandi Jethu:

En even een praktisch belangrijk punt, terugkomend op nummertje zeven. Het klinkt misschien theoretisch, maar heel concreet. Stel we willen de sector X pushen, ik noem bijvoorbeeld rijstsector, de toerisme sector. : aan wie geef ik mijn geld, je bent bang om je geld te verliezen, nadat de crisis heeft plaats gehad in de US dan kan van alles gebeuren. En dat is ongelooflijk en dat is enige..... dus wat wij en dat heb ik vorig jaar ook aangegeven, bij de VES was er een conferentie van de VES en ik heb toen aangegeven dat je bijvoorbeeld zonder directe betrokkenheid van zeg maar het regulerend apparaat van Suriname en de regering en de Centrale Bank van Suriname zou je niets kunnen. Dat zou een belangrijke trigger zijn. Het institutionele kader moet geschapen worden. Ik heb daar geïntroduceerd het begrip non bank financial companies

Kijk wat je nu kunnen doen als we dit soort mooie ideeën hebben, die kleine Surinaamse kapitaalmarkt, is date en pressure opzich, het gaat dus erom dat we een buisje maken naar Nederland toe of naar Amerika toe om daar het gehele diasporakapitaal naar hier toe te brengen. Het kapitaal gaat niet hier naar toekomen als we geen institutioneel kader vanuit de Centrale Bank scheppen. Je zou heel praktisch een non bank financial company kunnen oprichten per sector. De diaspora kapitaliseert zo in dimensie. De mensen die zo een kapitaal managen, die vallen onder stringente controle van de Surinaamse Centrale Bank en het en wet kredietwezen... en laten wij erop los en daartoe wat mobiliseren, dus in de praktijkkapitaal en ik bedoel, ik heb gewoon in die richting in vrienden- en kennissenkring, mensen die weten dat wij heel actief bezig zijn in Suriname en ik denk dat je zo een tien

miljoen U\$ kunt mobiliseren maar mensen zullen hun geld niet naar Suriname toebrengen als er geen zekerheden zijn en met name institutionele kader.

2. Naam: Mohamed, Abdoel (NDP)

Vraag: aan de gebroeders Jethu

U heeft gesproken over de verschillende producten waarin Surinamers in diaspora kunnen investeren, waaronder diaspora obligatie. Wat mijn vraag is, is onze kapitaalmarkt wel ontwikkeld genoeg voor zulke producten en wanneer wij over zulke producten praten, moeten Surinamers niet eerst in de gelegenheid gesteld worden, we weten dat Surinamers wel behoorlijk kapitaal hebben maar onze economie is in zekere mate ook gedollariseerd en krijg je dan geen concurrentie, want U heeft ook gesproken over bijvoorbeeld bedrijven waarin Surinamers in diaspora zouden willen investeren, waaronder Staatsolie. Maar ik weet ook dat wanneer Staatsolie het Surinaamse volk heeft aangesproken om dat kapitaal en dat Surinamers er heel enthousiast erop hebben gereageerd. Een ander product dat U heeft aangeboden hier, waar Surinamers in diaspora kunnen investeren, is landbouwgrond, als ik één van de slides goed heb gevolgd, maar bestaat daarin niet het gevaar dat wanneer menr. Sheik vanuit het buitenland hier vruchtbare landbouwgrond komt kopen en daarmee speculeert onze eigen Surinamers die hier wonen en werken, uitsluit van investeringen.

Toelichting door Chandi Jethu:

Ik zal meteen beginnen met de laatste vraag. Ik moet aangeven dat de Surinaamse landbouwsector heel veel geld nodig heeft. There is no issue, Suriname heeft schaarste aan kapitaal.

Waar ligt de commerciële rente in Suriname? Erg hoog, waarom is het erg hoog. Het is dus gewoon limited capital suppliers. Er is geen issue van concurrentie, er is absoluut geen issue van concurrentie en ik ben het geheel met U eens. Dit is niet om te bagataliseren ten aanzien van de Surinaams kapitaalmarkt. Het is alleen additief, Suriname heeft misschien 500 miljoen dollar nodig en als je kijkt vanaf '75 tot nu wat de cumulatieve bbp groeit, is, is het bloody lows. En wij hebben toen jaren een negatieve groei gekend. En nu gelukkig zitten wij met 10% en daar kan je niet blij om worden. In Suriname zit nu reëel op 6% discount ten opzichte van de reële burnings power van deze economie. Maar we can't harm it, omdat er zijn andere single economies en the single economy is nogal een non investment great economy, een high risk economy. Dus hoe krijg je die 500 miljoen dollar hier om onze rijstsector een mega push te geven. Wat kun je produceren. It's nothing. It is surrounding here in the big screen of things. En we moeten kijken naar de Vietnamese, Thaise model waarin 5% van de wereld rijstproductie komt. Daar heeft Suriname geen geld voor. Speculatie van landbouwgronden moet je vermijden. Waar het om gaat, is dat je een bancair instrument creëert dat je een vehicle creëert waar die meneer met 1000\$, Euro 1000 of een miljoen Euro kan inkomen.

Je zou bijvoorbeeld een bonafide grote boer kunnen aantrekken die dat gaat managen. Mensen zullen hun geld niet gaan geven aan Pietje Puk als daar geen garanties voor zijn. Het is geen kwestie van kannibaliseren, integendeel het is additief. Is het voldoende, het antwoord?

Vraag 3: naar Jethu toe

Naam Armand Zunder, vooraanstaand lid van NPS

Vraag: mijn informatieve vraag, is de volgende: los van het feit dat het mijn opinie is dat er nog veel te weinig onderzoek is gedaan naar het vraagstuk van de Surinaamse diaspora, heb ik de volgende vraag. In hoeverre hebt U de indruk dat de huidige schulden crisis in Europa invloed zal hebben, positief en negatief invloed zal hebben op het inkomen van de mensen met wat kapitaal, wat spaargeld in die, zeg maar financiële instrumenten die U hier naar voren hebt gebracht?

Toelichting Anwed Jethu:

Deze producten zijn niet zomaar, komen wij overeen he. Het zijn producten die al bestaan ze worden pas gelanceerd nadat er een heel diepgaand research is verricht. Ik kan je bijvoorbeeld een voorbeeld geven, de diasporabond. Er moet eerst een onderzoek verricht worden naar wat je noemt.... savings, de neiging om te sparen voor de groep. Je gaat ten eerste identificeren diaspora I moet identificeren in land J of je moet .....goede gedetailleerde research doen. Op een bepaalde moment blijkt dat er te weinig mensen zijn en dat zij te weinig sparen, dan werkt zo een bond niet en ik kan U een voorbeeld geven. In een land als Ethiopië had men geprobeerd een diasporabond te doen, het was mislukt, omdat de Ethiopische markt, omdat zij niet in de positie waren om dat te doen en ze waren niet tevreden met de politieke situatie bij hun thuis, dus de diasporabond van Ethiopië heeft men wel geprobeerd, maar het is mislukt. Dat is één punt, een ander punt waarom het kan mislukken, hebben wij bijvoorbeeld in Nepal gezien. In Nepal was er ook een diasporabond gebracht, maar de structuur van die obligatie was van dien aard dat de coupon, het rendement dat je zou verdienen, lager was dan de inflatie in Nepal. Dat is natuurlijk een basis fout en de eerste bond werd gemarket bij de arbeiders in het Midden – Oosten die begrepen het uiteraard, maar in plaats daarvan zijn meer educated population in de US gaan marketen. U heeft een goed punt De crisis heeft natuurlijk een impact op iedereen, maar de diaspora obligatie komt op een juiste moment eigenlijk, want als je goed heb qua structuur en qua onderzoek en het werkt, dan heb je die vorm van sticky kapitaal. er blijft iemand, want je kan een buitenlandse investeerder hebben, bij een eerste wisje wasje gaan ze weg. En dat is gevaarlijk voor de Surinaamse economie.

Vraag 4

Naam: Nishi Wolfraam-Jagroë

Ik ben van Nexus Marketing. Ik heb een aantal vragen. Ik ben een beleidskundige. Ik merk wat op en dat is dat deze hele discussie een monetaire discussie begint te worden. Het is een opmerking. Er zijn op dit moment natuurlijk zoals U eerder zei en de professor zei dat er diasporafondsen en diasporaverenigingen zijn in China, India, Israel en dergelijke. Maar waarom maakt Suriname niet eerst gebruik van de mogelijkheden, die er al worden geboden voordat wij vooruitlopen en de nieuwste dingen gaan ontwikkelen, want ik ben als het ware ook een diaspora en ik wil mijn kennis en inzet ook hier inbrengen, maar waar zijn de kansen dan? Het is een opmerking als een vraag.

Toelichting Jethu, Chandi:

Waar het primair om gaat, initieel is dit en dat de diaspora Suriname niet veel geld mag kosten. Iedereen die hier wil komen, moet zijn best doen en de kansen grijpen. Het gaat alleen om het faciliteren en dat de begrotingsmiddelen voor hier zijn, voor de Srananmangs en de mensen, maar je moet ook institutioneel kader hebben. Dat is van belang.

Opmerking prof. Schalkwijk:

Wat die mevrouw daar gezegd heeft, is waar. Laat mij een voorbeeld nemen: Kaap Verdië, is een land dat leeft van de diaspora. Er zijn meer Kaapverdiërs buiten, dan binnen. En het Ministerie van Buitenlandse Zaken heet Ministerie van Buitenlandse Zaken en Overzeese gemeenschappen. Zij bestuderen en hebben contacten met hun diaspora en bespreken de dingen dus vandaar dat je toch wel, als we hebben over institutionele zaken. Er zijn een aantal randvoorwaarden om inderdaad het vertrouwen te kunnen scheppen en een aantal zaken goed te onderzoeken, want je moet niet blindelings iets gaan doen, want als het mislukt heb je veel meer schade aan jezelf berokkend. Men moet dus eerst goed gaan onderzoeken en dan inderdaad beginnen.

Tweede sessie

Onderwerp I De economische en sociale aspecten in de relatie van landen met hun diaspora. Hoe ziet de Surinaamse situatie eruit?

Inleiding – Prof. A. A. Cram

DIASPORA : PARTNERS IN ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Geachte dames en heren,

Met genoegen heb ik de uitnodiging van het bestuur van de Vooruitstrevende Hervormingspartij aanvaard om vandaag mijn visie te geven over enkele economische aspecten van het beleid met betrekking tot de Surinaamse diaspora. Hierover is inmiddels ook in andere kringen een discussie op gang gekomen, mede onder invloed van een door Barryl Biekman geproduceerd plan van aanpak voor mobilisatie en organisatie van diaspora. Het thema van de conferentie is dus actueel en om twee redenen goed gekozen.

Allereerst constateer ik dat er gedurende het afgelopen decennium sprake is van een toenemende algemene belangstelling voor de bijdrage die diaspora leveren aan de sociaaleconomische ontwikkeling van hun land van oorsprong. De belangstelling is in eerste instantie gewekt door de groeiende stroom van particuliere inkomensoverdrachten naar deze landen, maar verschuift sinds kort geleidelijk in de richting van diensten die ondernemers en deskundigen kunnen bieden in de vorm van onder meer het inbrengen van innovatieve vaktechnische vaardigheden, specialistische kennis en kapitaal. De mogelijkheden tot inschakeling van deze productiefactoren door overheden en het bedrijfsleven nemen gestaag toe door onder andere het economische succes van migranten in hun woonlanden, de liberalisering van het internationale handelsverkeer, de explosieve expansie van de communicatietechnologie, de lagere transportkosten, alsook door het minder gereserveerd en zelfs vriendelijker wordende omgevingsklimaat voor het betrekken van de migranten bij de ontwikkeling van hun oorsprongland. Hierdoor is de wereld kleiner geworden.

De tweede reden voor de actualiteit van deze conferentie is van specifiek Surinaamse aard. In het Ontwikkelingsplan 2012-2016 wordt aangegeven dat wij aan de vooravond staan van de uitvoering van een ambitieus pakket van investeringen. Het gaat om een gepland bedrag van bijna US\$ 6,9 miljard; ruim het dubbele van het huidige bruto binnenlandse product. Van dit bedrag zal de private sector 47 procent voor haar rekening nemen en de overheid het overige deel. Verwacht wordt dat mede als uitvloeisel van de investeringen een jaarlijkse reële groei van gemiddeld 6 procent zal worden gerealiseerd. Het plan bevat geen

gedetailleerde kwantitatieve informatie over de wijze van financiering van de voorgenomen investeringen en evenmin over de mate van beschikbaarheid van schaarse productiefactoren benodigd voor het tot stand brengen van de geplande projecten. Het is echter evident dat in het geval van het realiseren van omvangrijke investeringen het noodzakelijk zal zijn complementaire productiefactoren uit zowel binnen- als buitenlandse bron te mobiliseren.

Een soortgelijke situatie deed zich rond de jaren zestig voor, toen gelijktijdig de uitvoering van het Brokopondo- en het Tienjarenplan ter hand werd genomen. Zowel dr. Jules Sedney als de commissie Lieftinck-Goedhart wezen indertijd op de noodzaak van uitbreiding van het productiepotentieel door onder meer het verlichten van fysieke en organisatorische knelpunten op het gebied van productie en distributie. Er dienden ook ruimere mogelijkheden te worden gecreëerd om de additionele vraag naar buitenlandse goederen en diensten met externe middelen te financieren. Tegelijkertijd moest de monetaire financiering uit binnenlandse bron strikt beperkt blijven. Doordat deze aanbevelingen toen goeddeels ter harte werden genomen, kon het op gang komen van een schadelijk inflatoir proces vermeden worden.

Gegeven de verwachte nieuwe investeringsgolf, mag worden aangenomen dat de gedane aanbevelingen ook onder de huidige omstandigheden actueel zullen blijven. Suriname kampt immers met een nijpend tekort aan capaciteit voor de uitvoering van projecten. Dit tekort belemmert het tempo waarin de economische groei kan worden versneld. Het te bereiken groeitempo is immers uiteindelijk afhankelijk van de beschikbaarheid van de meest schaarse productiefactor. Om deze reden is in het ontwikkelingsplan een aantal maatregelen aangekondigd ter verruiming van onze uitvoeringscapaciteit. Met dit doel voor ogen zal worden gewerkt aan verhoging van de performance en de efficiëntie van het overheidsapparaat. Bedrijven zullen zich evenzeer slagvaardiger moeten richten op het bereiken van betere prestaties.

Ter betere benutting van het beschikbare arbeidspotentieel heb ik overigens reeds enige tijd geleden de suggestie gedaan om ambtenaren, die op basis van een gedegen kerntakenanalyse als overtollig worden aangemerkt, gedurende een periode van 4 jaar onder te brengen in een mobiliteitscentrum. In het centrum worden personen via doelgerichte opleidingen klaargestoomd voor de vervulling van zinvolle functies in het arbeidsproces. Intussen dienen zij aanspraak te maken op uitkeringen in het kader van een wachtgeldregeling, waarbij hun initiële salaris geleidelijk wordt afgebouwd. Mijn voorstel kan bijdragen tot de zo gewenste hervorming van de publieke sector, maar heeft vooralsnog nauwelijks weerklank gevonden.

Hoe dit ook zij, vaststaat dat ook bij een volstrekt optimale benutting van de binnenlandse productiefactoren de vraag naar kapitaal en arbeidskrachten uit het buitenland verder zal toenemen. Het is onder deze omstandigheden voor de hand liggend bij de voorziening in deze vraag waar mogelijk en sociaaleconomisch verantwoord prioriteit te verlenen aan het

in ruimere mate benutten van de in de Surinaamse diaspora opgesloten productieve krachten. Zij hebben immers vaak een comparatief voordeel ten opzichte van anderen, onder meer vanwege hun duale historische, emotionele en materiële binding met hun land van oorsprong en hun huidige woonlanden. Door het verblijf in het buitenland hebben zij specifieke kennis en ervaring opgedaan en contacten gelegd met een brede groep van partners. Een deel van de diasporaondernemers beschikt over financieringsmiddelen die kunnen worden ingezet voor het opzetten van of het participeren in projecten, hetzij in de vorm van directe investeringen, hetzij door onder meer het plaatsen van deposito's bij banken en het kopen van diasporaobligaties en –aandelen voor zover laatstbedoelde vermogenstitels beschikbaar zijn. Zij kunnen innovatieve kennis leveren en nieuwe impulsen geven aan met name het klein- en middenbedrijf; een voor ons land belangrijke bron van werkgelegenheid waar in de komende vijf jaren volgens de planning US\$. 700 miljoen of 10 procent van het totaal zal worden geïnvesteerd. Diaspora zijn derhalve bij uitstek in staat mogelijkheden te benutten voor investeren, produceren, handeldrijven en dienstverlening.

Naast de genoemde voordelen van de inschakeling van diaspora kunnen zij een brugfunctie vervullen tussen hun woon- en oorsprongslaan, een bijdrage leveren aan het intensiever integreren van het oorsprongslaan in de wereldeconomie en fungeren als pleitbezorgers van projecten. Naarmate hun activiteiten meer in de productieve sfeer liggen, kunnen zij een relatief grotere bijdrage leveren aan de duurzame economische ontwikkeling. Dit geldt vooral in vergelijking met de private inkomensoverdrachten, die primair van belang zijn voor het op peil houden van consumptief geaarde bestedingen. In deze sfeer liggen ook de nuttige en gewaardeerde bijdragen die vrijwilligers leveren door onder andere te participeren in de lokale gemeenschapontwikkeling, het bieden van medische zorg en het geven van training en advies. Donaties voor charitatieve doeleinden bieden een welkome verlichting voor de kwetsbare situatie waarin bepaalde groepen binnen de gemeenschap verkeren.

Suriname profiteert reeds van de activiteiten van zijn diaspora. Net als elders weerspiegelt de bijdrage zich vooralsnog het meest in de jaarlijkse stroom van private inkomensoverdrachten om niet, het reisverkeer van bezoekende familieleden en vrienden, alsook in de handel in voedingsmiddelen en souvenirs. De inkomensoverdrachten bedragen naar schatting ruim 5 procent van het bruto binnenlandse product. Zij overtreffen de verminderende officiële schenkingen. Gelet op hun aard zijn de overmakingen echter niet beschikbaar voor het opvangen van de effecten van bedoelde vermindering. De overdrachten verruimen wel het aanbod op de lokale deviezenmarkt en dragen daardoor bij tot de rust op deze markt, te meer omdat de overdrachten minder gevoelig lijken te zijn voor conjuncturele inzinkingen vanwege de emotionele betrokkenheid van de zenders met familie en vrienden. Aangezien naar schatting circa 60 procent van de overmakingen via goederenimporten weer naar het buitenland wegkomt is het redelijk te veronderstellen dat hun direct netto macro-economische effect circa 2 procent van het bruto binnenlandse product belooft. Dit effect kan overigens worden opgevoerd door een groter deel van de

overdrachten aan te wenden voor de aankoop van in het binnenland geproduceerde producten en voor de financiering van private productieve projecten; dit laatste al dan niet in het kader van partnerschappen met lokale ondernemers.

De toenemende belangstelling van overheden, het bedrijfsleven en andere stakeholders voor de inschakeling van Surinaamse diaspora komt tot uitdrukking in enkele recent getroffen stimuleringsmaatregelen. Zo heeft de regering onlangs een versoepeling van het reisverkeer voor “vreemdelingen” van Surinaamse origine doorgevoerd, terwijl in het Ontwikkelingsplan 2012-2016 het voornemen is geuit honorair consuls voor strategische sectoren aan te stellen om hen nauwer te betrekken bij de nationale ontwikkeling. Sommige woonlanden verruimen de mogelijkheden voor gekwalificeerde personen om gedurende langere tijd in hun land van oorsprong te werken zonder verlies van verkregen rechten, en bevorderen het opzetten van een eigen bedrijf.

De activiteiten van particuliere organisaties en personen nemen eveneens voortdurend toe. Dit is verheugend, omdat diaspora uiteindelijk zelf moeten besluiten of zij wensen te participeren in het economische proces in hun oorsprongslaan. Zij zullen naar mijn oordeel de gevolgen daarvan evenzeer zelf moeten dragen. De eigen inbreng is dus van doorslaggevende betekenis. Dit impliceert dat ik voor de overheid vooral een rol zie weggelegd bij het scheppen van een gunstig klimaat waarin initiatieven kunnen gedijen. Met instemming citeer ik daarom de volgende passage uit een onderzoek van de EC-UN Joint Migration and Development Initiative “policies too strongly driven by governments can act as a deterrent for diaspora engagement”.

Ik zie de genomen beleidsmaatregelen en geuite voornemens als stappen in de goede richting en een erkenning van de bijdrage die diaspora leveren aan onze sociale en economische ontwikkeling. Niettemin moet ik vaststellen dat deze initiatieven nog niet zijn ingebed in een integraal beleidsprogramma en dat wij niet verder zijn gekomen dan het geven van aanzetten daartoe. Daarom doet het mij goed dat ik vandaag de gelegenheid heb mijn visie te geven over de componenten waaruit dit programma dient te worden opgebouwd. Het is evident dat wij allereerst onze doelstellingen ter zake helder moeten formuleren. Daarbij dienen wij aansluiting te zoeken bij de aan het Ontwikkelingsplan 2012-2016 ten grondslag liggende ultieme streven een harmonische en welvarende samenleving tot stand te brengen. In toekomstige plannen moet dan ruimer aandacht worden gegeven aan de diaspora dan in het laatst verschenen plan is gedaan. Ik beveel dus aan het diasporabeleid te incorporeren in het algemene ontwikkelingsbeleid.

Voor de nadere uitwerking van het strategisch beleid is het essentieel informatie te verzamelen over de karakteristieken en kwalificaties van de diaspora, over wat zij aan diensten kunnen en willen aanbieden, en over wat zij als tegenprestatie van de partners in het woon- en oorsprongslaan verwachten. Het heterogene karakter van de tot de diaspora behorende personen en de te kiezen beleidsdoelstellingen brengen met zich mee dat selectief, genuanceerd en doelgericht te werk dient te worden gegaan bij het mobiliseren

van het beschikbare potentieel. De mobilisatie dient niet primair te geschieden op basis van regulerende overheidsmaatregelen, maar veeleer door het tot ontwikkeling brengen van een efficiënte vrije markt waar de vraag naar en het aanbod van diaspora nader tot elkaar worden gebracht en zaken kunnen worden gedaan. Ik acht dus de werking van een “bottom-up” mechanisme effectiever dan aan een “top-down” sturing. Ik kom hierop dadelijk terug.

Een diasporabeleid kan alleen duurzaam vruchten afwerpen, indien dit beleid rust op een fundament van wederzijdse acceptatie, voordeel en vertrouwen. De acceptatie moet zijn gebaseerd op het besef dat de mens van nature streeft naar een optimale benutting van zijn individuele economische potenties en daarop gebaseerd naar een voor hem zo gunstig mogelijk resultaat. Ter bereiking van dit doel is hij vaak bereid van tijd tot tijd wisselende woonplaatsen te kiezen, zonder dat hij daarbij wenst te worden verplicht definitief te kiezen tussen zijn woon- en oorsprongsland. Kathleen Newland van het Amerikaanse Migration Policy Institute zegt hierover “I’ve stopped talking about migration, I’ve started talking about mobility instead. People move, but they don’t have to choose between two countries. They can keep a foot in two or more”.

Wij moeten de gedachte van de geografische mobiliteit als een logisch gevolg van het kleiner worden van de wereld accepteren. De bekende diaspora-econoom Dilip Ratha acht het vasthouden aan beperkingen op dit terrein als “an outright violation of the right to mobility”. Bedoelde acceptatie is een vereiste om het voor de diaspora makkelijk te maken zich dienstbaar op te stellen ten opzichte van hun oorsprongsland. Circulerende migratie is ook voor het oorsprongsland voordelig omdat de migrerende mens, zoals eerder aangegeven, innovatieve technische kennis en vaardigheden, alsook een zeker financieel vermogen met zich mee brengt. Op deze wijze kan de afvloeiing van productieve krachten, die plaatsvond bij het initiële vertrek van migranten, op termijn ruimschoots gecompenseerd worden door een momentele en een toekomstige toevloeiing van deze krachten. Voor het woonland ontstaan evenzeer voordelen, doordat de migrant steeds weer nieuwe, waardevolle ervaringen opdoet. De circulerende migratie biedt dus een meerzijdig voordeel, al kunnen de betrokken landen hiervan soms slechts tijdelijk profiteren. De capaciteiten die de circulerende migrant met mee brengt zijn uiteindelijk van relatief hogere kwaliteit, omdat hij gemiddeld genomen in kennis en ervaring, alsook in financieel opzicht is gegroeid juist vanwege het heen en weer reizen.

Bij circulerende migratie moet noodzakelijkerwijs ook sprake zijn van een effectieve meerzijdige communicatie. Indien wij van diaspora verwachten dat zij luisteren en dat zij zich richten op de belangen en prioriteiten van hun partners in zowel het woon- als in het oorsprongsland, mogen zij eveneens verwachten dat deze partners luisteren en begrip tonen voor hun belangen en prioriteiten. Partners moeten beseffen dat de duale oriëntatie van de diaspora geen belemmering behoeft te vormen voor hun integratie en effectief opereren in meerdere gemeenschappen en geografische gebieden; deze dualiteit leidt

veeleer tot culturele verrijking en economisch gewin. Om deze reden mag een diasporabeleid nimmer gebaseerd zijn op de achterliggende gedachte hen definitief buiten de geografische grenzen van het woonland af te voeren, of hun economische ontplooiing in het oorsprongsland te belemmeren.

Van hun kant dienen de diaspora zich er bewust van te zijn dat het verblijf in het ene dan wel het andere land van hen een aangepaste attitude en instelling vergt. Het bereiken van succes vereist immers begrip voor elkaars unieke positie, gewoonten en gebruiken. Een effectief, efficiënt en transparant samenspel van alle stakeholders is derhalve noodzakelijk, zonder dat een van hen tracht daarbij een dominante positie te verwerven. Zij behoren dus gezamenlijk "eigenaar" te zijn van het diasporaproject en dragen samen de verantwoordelijkheid om van dit project een succes te maken.

Er zijn zoals eerder opgemerkt reeds diverse instrumenten ingezet om de betrokkenheid van Surinaamse diaspora in het ontwikkelingsproces alhier te stimuleren. Er is echter nog geen sprake van een systematische, integrale en gecoördineerde aanpak. Een dergelijke aanpak vereist de volwaardige participatie van overheden en zelfs in sterkere mate van de diaspora zelf en hun representatieve organisaties. Binnen een dergelijk institutioneel kader dient in een zakelijke en transparante sfeer van gedachten te worden gewisseld over aangelegenheden, waaronder vooral het nader vormgeven en uitvoeren van een doelgericht stimuleringsbeleid. Concreet denk ik hierbij aan onder meer het nadrukkelijker inzetten van juridische regelgeving en instrumenten gericht op bevordering van de effectieve communicatie en informatie-uitwisseling, alsook aan acties gericht op versterking van de betrokkenheid van publieke organen bij het streven naar vergroting van de inzet van diaspora, aan opvoering van de capaciteit van diasporaorganisaties en aan verruiming van de mogelijkheden tot het aangaan van partnerschappen onder meer in het kader van twinningprojecten.

Uitgangspunt van het voorzien in de behoefte aan inschakeling van diaspora moet zijn, dat deze voorziening geschiedt via de werking van een marktmechanisme. Stakeholders mogen en moeten uiteraard de uiteindelijke uitkomst van dit mechanisme beïnvloeden, zij het dat daarbij in algemene zin dient te worden gestreefd naar het creëren van een "level playing field". Van het kunstmatig vasthouden aan een in economische zin nadelige positie voor diaspora in hun oorsprongsland mag geen sprake zijn, maar evenzeer niet van het aan hen bieden van oneigenlijke preferenties ten opzichte van andere groepen binnen onze gemeenschap. Bij het opereren in Suriname moeten diaspora dus dezelfde economische rechten en plichten hebben. Ik ga er hierbij van uit dat degenen die naar ons land wensen terug te keren inmiddels voldoende middelen hebben verworven om de daaraan verbonden gevolgen zelf op te vangen. Voor het bevorderen van de circulerende migratie is het voorts van doorslaggevend belang dat diaspora de in het huidige woonland opgebouwde rechten onverkort mogen behouden, ook in het geval van langdurig verblijf alhier. Vanuit een

economische optiek is het niet zinvol de Surinaamse diaspora als “vreemdeling” aan te merken.

Laat ik mijn betoog nu afronden. In essentie heb ik aangegeven dat het noodzakelijk zal zijn complementaire productiefactoren uit het buitenland aan te trekken, gelet op de verwachte uitvoering van het geplande omvangrijke investeringsprogramma voor de periode 2012-2016. In een aantal gevallen kunnen Surinaamse diaspora voorzien in de toekomstige additionele vraag naar gekwalificeerde arbeid en naar middelen voor de financiering van projecten van overzienbare omvang. In mijn visie dient mobiliseren van de diaspora te geschieden via een marktmechanisme dat vraag en aanbod op spontane wijze nader tot elkaar brengt. Dit houdt in dat het weliswaar aan te raden is de inzet van diaspora bij de economische ontwikkeling te bevorderen door middel van een doelgericht integraal stimuleringsbeleid, maar uitgangspunt daarbij moet zijn het creëren van een “level playing field” voor de relevante economische subjecten. Stakeholders dienen zich hiertoe te beperken. Het blijft uiteindelijk de eigen verantwoordelijkheid van de diaspora om te bepalen in hoeverre en op welke wijze zij wensen te participeren in het ontwikkelingsproces alhier.

Ik dank u voor uw aandacht.

Sessie II: De Indiase ervaring

Rajendre, Khargi, .”Diaspora en liefde. Bouwstenen voor een diasporabeleid”

Ik weet niet wat het protocol is, als zowel de voorzitter als ere voorzitter aanwezig is, wie nou eerst wordt gegroet. Ik ga even naar leeftijd, dhr. Sardjoe en dhr. Santokhi, heel hartelijk dank dat u ons de gelegenheid heeft gegeven om wat te vertellen, allemaal vanuit onze eigen perspectieven over het diasporabeleid. En het woord diaspora, ik redigeerde vanmorgen toen ik met mijn moeder, die hier in de zaal zit, dat vandaag deze maand precies, 62 jaar geleden is dat ons gezin naar Aruba emigreerde en in die zin zijn wij dus ook al heel vroeg in die Surinaamse diaspora terechtgekomen en we hebben verder een beetje over de wereld gereisd. Dus, die ervaringen, zeg maar in India, in die Surinaamse diaspora te zijn, die liggen heel dichtbij bij ons, bij mij, vind het leuk om erover te praten. Het woord diaspora is nu op zich ook wel een nieuw woord voor veel mensen. Ik sprak een keer toen wij bezig waren met het oprichten van die leerstoel met een Hindoestaanse, wat oudere, dame en die vroeg mij “kaun soort dia hai”, wat voor soort dia. Dia is een lichtje dat brandt met divali en dan realiseerde ik mij dat ik inderdaad woorden en begrippen gebruik die misschien voor veel mensen nog nieuw zijn en voor ons in de beleidsfeer en andere in vakken van dit terrein als vanzelfsprekend wordt gehouden.

Comment [r1]:

Comment [r2]:

We zien dus ook goed dat als het gaat om het ontwikkelen van het diasporabeleid dat we even bij stilstaan welke betekenis we geven aan het woord diaspora zonder dat we vervallen in een hele theoretische en semantische discussie. Ik ga het helemaal niet hebben over macro economie, dus mevrouw geloof ik, U was bang dat het macro economisch zou worden. Ik heb het als titel gegeven “Diaspora en liefde”. En naar aanleiding van een aantal inleidingen onder andere van meneer Schalkwijk, misschien zal ik spreken van onbeantwoorde liefde, want dat leidt soms ook tot frustraties en misère. Het is goed dat die andere sprekers dat hebben benoemd en dat het een belangrijke issue is straks bij het ontwikkelen van het beleid voor die frustraties, hoe die tegenstellingen overbrugd kunnen worden.

Comment [r3]:

Een paar elementen. Ik wil het wel hebben over de immateriële aspecten van de diaspora, absoluut niet over de economische, die zijn door meneer Caram en de gebroeders Jethu eigenlijk perfect behandeld. Ik bedoel daar is geen speld tussen te krijgen. Het zijn belangrijke dingen. In technocratische zin ook uitermate cruciaal bij het uitvoeren en formuleren van een diaspora beleid. Ik ga het straks hebben over de lessen uit de Indiase diaspora waarmee het programma is ontwikkeld voor Persons of Indian Origin (PIOs) en hoe zal zo een Surinaams diasporabeleid dan uit kunnen zien, gegeven een aantal aanbevelingen, die misschien nuttig zijn. Ik laat deze tekst even staan. De reden waarom ik, zeg die emotionele kant, die immateriële kant van de diaspora zo wil benadrukken, is dat in een heleboel rapporten van de Wereldbank naast alle macro – economische, financiële- en

Comment [r4]:

Comment [r5]:

Comment [r6]:

monetaire aspecten er bijna altijd een paragraaf te zien is die erop wijst dat de trigger om in die diaspora actief te zijn, ingegeven wordt door andere aspecten dan financiën. Dan gaat het om liefde voor het land. Je houdt van je land, je bent bij betrokken. Het is het land van je moeder, van je vader, je bent er zelf in geboren misschien, van je grootouders. Ik heb een citaat van iemand die niet bij de Wereldbank zit, maar in het diaspora programma van de Washington University en het is ook een element. Dat is gebruikt voor het ontwikkelen van het beleid van de Indiase regering door de High Level Commission on the Indian diaspora. Daar werd de discussie over dubbele nationaliteit ook gevoerd en uiteindelijk heeft men, daar kom ik straks nog even op terug, gezegd: “de dubbele nationaliteit zetten we opzij”. Het gaat ook om de emotionele kant, het respecteren en beantwoorden van die liefde voor het land waar mensen zich op allerlei manieren in gedragen en tot uiting willen brengen om dat te vangen in een programma. Daar is het PIO programma uit ontwikkeld. Ik zeg dat ze, het is een oud Calypso liedje, op Aruba kennen we dat: “no money no love”. Ik denk dat je in de diaspora misschien wel de stelling aankunt “no love no money”. Als iemand niets voelt voor het land, dan gaat hij waarschijnlijk ook geen geld in steken.

Comment [r7]:

Comment [r8]:

Comment [r9]:

En in de pauze zei Anwed Jethu dat is inderdaad misschien een heel goed punt, achter elke financiële transactie zit een idee, een gevoel waarom men die transactie verricht. Voor je vader, voor je oom, voor je tante, voor je kind, omdat je iets wil kopen, maar er zit een idee, dus er zit een emotie achter en consumenten vertrouwen en dat soort elementen zijn natuurlijk ook in de economie hartstikke belangrijk. En dat geldt dus ook voor die Surinaamse diaspora. Het is een emotionele band, het is een band die ook door de politici en beleidsmakers ook zo is betiteld. En elke Surinaamse regering, sinds de onafhankelijkheid heeft in zijn Regeringsverklaring opgenomen dat Surinamers overal ter wereld bij Suriname horen en in zekere zin ook een plicht hebben om een bijdrage te leveren aan Suriname. Ik denk, ik zal er nog straks op terugkomen bij de aanbevelingen dat het namelijk ook van belang is dat gewoon..., al sinds vele jaren de hoogste niveaus wordt uitgedragen door dat gevoel dat omgezet, vertaald wordt in een geïntegreerd plan. Dat ga je aanpakken, dat beleid zeg maar dat we het diaspora beleid gaan noemen om dat beleid vorm te geven zodat je in een uitnodigende zin de mensen naar je toetrekt. Ik denk dat er draagvlak voor is. In de zaal zit Breeveld, hij zal het door hebben. Een paar jaar geleden hebben we in Nederland daarover gesproken. Dat is ook opgepakt, de VHP nu in deze Conferentie. En in één van mijn programma's in de jaren '80 te Zorg en Hoop was een jonge Sergeant die in een uitzending rechtstreeks met luisteraars in Nederland ook zei : “Alle Surinamers hebben wij nodig”. Dat zei hij na de coup. Hij is nu president, dus ik denk dat we nu een brede draagvlak hebben om te kijken naar dat diasporabeleid op een nationaal niveau. En ik zei al, deze elementen zijn eigenlijk ook al een beetje genoemd. Een hele hoop mensen wil in die diaspora iets betekenen, iets doen, omdat zij daar hebben geleerd en die kennis willen delen. Veel hebben verdiend, hebben genoeg verdiend en iets terug willen geven aan de samenleving.

Comment [r10]: Wat wordt hiermee bedoeld

Comment [r11]:

Comment [r12]:

De pensionados vindt mijn moeder altijd een prachtig voorbeeld van en die liefde voor het land. Dit is een voorbeeld het is al een keer genoemd, de Clarence Seedorf stadion. Hele hoop mensen weten niet dat we in de top tien van de Nederlandse voetballers, twee hebben met name Clarence Seedorf en Edgar Davids. Edgar heeft iets minder dan 25 miljoen en voor de

voetbalkenners onder andere Dennis Bergkamp en Ruud van Nistelrooy staan op 1 en 2. Maar het is eigenlijk, als ik langs het stadion rijd, waar hij gebouwd heeft, vind ik het jammer dat het op 40 km van de stad is. Het had eigenlijk op een ander manier en hij is daar terecht gekomen, omdat het toen nog niet, hij werd niet helemaal begrepen. En ik denk dat het zeg maar nog meer voorbeelden zijn. Dit is een sportvoorbeeld, maar als het gaat om de gezondheidszorg, als het gaat om, laat me zeggen ik vind het altijd nog steeds heel frappant dat ik op weg, op reis een Surinaamse ondernemer tegenkom, die aan mij dan vertelt dat hij uit frustratie dan maar “bhata” (boulanger) is gaan planten in Thailand of dat er eentje is die aan het nadenken is over een visproject in Afrika aan de Westkust. Ik zou zeggen dat zouden zij hier moeten doen. Dus in die zin is diaspora .....zeg maar dat er rekening gehouden moet worden met de gevoelens van mensen, met de emoties, de betrokkenheid die ze willen **geven** aan Suriname, dat goed is.

Comment [r13]:

U begrijpt in India, waarover ik zal hebben. Toen ik werd gevraagd om daarover te denken en wat over te vertellen, zei ik impulsief ja, dat is leuk. Ik ben zelf houder van zo'n PIO kaart, maar als je ermee bezig gaat zijn en eigenlijk gaat de vergelijking misschien in veel opzichten **mank** dus als je kijkt naar de omvang van de diaspora en we praten tenminste over 25 miljoen, de schattingen zijn tussen eigenlijk de 20 en 40 en die Surinaamse diaspora is een half miljoen. Dus dat is een factor 50. Als je kijkt naar onderwijs, studenten hier, studenten in Nederland. Als je naar India kijkt, daar worden per jaar 500.000 ingenieurs afgeleverd. Op de Amerikaanse Universiteiten is dat 75.000. De commitment die de Indiase overheid aan zichzelf heeft gesteld om massieve investeringen te doen in het onderwijs, 8.3 miljard alleen in de periode 2007-2011, dan heb ik het niet over de investeringen die ze zich hebben opgelegd als het gaat om de infrastructuur, de landbouw en de technologie. In 2020 willen ze op de maan zijn. Er is 3 miljard voor opzij gezet. Dus in die zin gaat de vergelijking erg **mank** en dachten ze maar we moeten nu koffie gaan drinken, maar er zijn ook overeenkomsten en die overeenkomsten, die komen uit onderzoek waarbij blijkt dat die kleine gemeenschappen absoluut veel kunnen betekenen. Bijvoorbeeld in de Indiase situatie zie je dat veel Indiërs die in het buitenland hebben gestudeerd, er is ook een voorbeeld genoemd van Manmohan Singh, premier Radjiv Ghandhi, allemaal mensen die in het buitenland gestudeerd hebben en die in India studiegenoten hebben die niet meegegaan zijn en bij de studiegenoot eigenlijk **peers hebben** waarbij ze kunnen praten, projecten kunnen implementeren, ideeën kunnen ontwikkelen. Dat geldt eigenlijk ook voor Surinamers. Ook die hebben zeg maar **peers** hier in Suriname. In de Economist van morgen, die vandaag verschijnt is zo een voorbeeld die ik gewoon even gewoon gecopieerd heb. Daar is men bezig met het grootste project als het gaat om de Biometrische taken, het vastleggen van persoonsgegevens in een database met als doel om vooral de arme mensen rechtstreeks toegang te geven tot voedselprogramma's die nu nog via allerlei tussenpersonen gaan. Een gigantisch project van ongeveer 200 miljoen mensen zijn er al in en ze willen volgend jaar naar 400 miljoen gaan. Dat programma, project is tot stand gekomen door Indiërs in diaspora onder andere Djieni..... die bij de UNAS stock industry werkte en daar met data bezig is en al dat cijferwerk. Het verhaal in de Economist, daarmee heb ik al gezegd, U moet het verhaal zoeken als het verschijnt, geeft drie lessen, dus gebruik die mensen uit de diaspora en ga daar niet te ingewikkeld over doen. Ze hebben de kennis. Er is iemand in de **Silicon Valley**, die man moet je koesteren en zelf zijn nummer

Comment [r14]: Is dit juist

Comment [r15]: Klopt dit

Comment [r16]: Juiste naam aub... Silicon Valley??

vragen en kijk dat je een aantal dingen te ingewikkeld gaat doen. Dus zodra iets high security gaat worden, dan wordt het lastig maar als je het definieert als een service in dit geval voor de armen in India dan zijn ze goedkoper en kun je anders andere criteria, \$2,- per persoon is niet veel.

Het derde probleem met dit soort dingen zijn, sorry, hier, de politici, die kunnen in dit soort trajecten zoals de Economist heel erg stubborn zijn. En dat is ook een les waar U rekening mee moet houden. Dat we ons niet moeten laten leiden door teveel politieke stokpaardjes.

Ik zei het al, er zijn onderzoeken waaruit blijkt dat ook kleine diasporas heel effectief kunnen zijn. Er zijn onderzoeken voor wie dan geïnteresseerd zijn, die kan ik gelijk opvragen waarin bijvoorbeeld in het geval van Armenië is aangetoond dat je met een kleine groep van 200 mensen al enorme impact kan hebben in het land van herkomst. Het gaat niet altijd om geld, het gaat vaak ook om kennis om het wiel, om de draai van iets te bereiken. En het zou best wel interessant kunnen zijn voor Suriname en dat is een suggestie die ik ook in mijn aanbeveling opneem dat het misschien belangrijk is, Tony Caram zei het zonet al dat het in een **groter** kader wordt geplaatst, meerjaren plannen dat Suriname misschien maar een **exercitie** moet doen zoals India dat gedaan heeft met hun vison twenty twenty. Het is een programma waarin ze een heel jaar.. geleden hadden nagedacht waar willen we met ons land naar toe? Wat voor samenleving willen wij zijn? Willen we een landbouwsamenleving blijven, willen we een kennissamenleving worden of willen we een technologische samenleving worden? Een aantal fundamentele vragen die Suriname zich zelf zou moeten stellen. In antwoord op die vragen kun je gaan nadenken, hoe ga je die diaspora daarvoor gebruiken? Is het alleen geld, is het kennis en hoeveel geld en wat voor soort kennis? Ik zal dat straks in de aanbevelingen nog een keer noemen, waarvoor Suriname over 50 jaar staat voor exersitie kunnen zijn, waar U misschien voortouw zou moeten nemen. Ik ga even naar een paar praktische dingen. Ik heb gemerkt dat veel mensen niet weten hoe zo een PIO kaart eruit ziet, dus ik heb hem even ingescand. (zie bijlage, PIO-kaart R. Khargi)

Ik ben er zeker van dat Suriname **een ... pas** kan bedenken. Het is allemaal met de hand ingevuld, maar het is heel effectief en het is heel simpel en deze kaart geeft mij een aantal mogelijkheden ten aanzien van India. Ik kan in- en uitreizen hoeveel ik wil. Ik hoef me niet te melden bij de Vreemdelingendiensten en dat soort zaken, althans alles onder de 180 dagen. Als ik langer dan 180 dagen wil blijven, dan moet ik mij ergens registreren, maar ik heb geen toestemming nodig om mij te registreren.

De gebroeders Jethu zeiden het al, het geeft je toegang tot **allerlei** financiërings- en investeringsprogramma's, je kunt een bankrekening openen, je kunt transacties doen. Je kunt onroerende goederen kopen en verhandelen/ bezitten. Je kunt gebruik maken van allerlei wat we noemen housing shcemes, huisplannen, bouwplannen en dergelijke. Dus dat zijn een aantal van die dingen. Hoe zou zo'n model voor Suriname werken? Ik denk dat je in Suriname eigenlijk, in die zin wijk ik een beetje af, eigenlijk niet een beetje, maar **fundamenteel** af van wat gezegd is door de gebroeders Jethu.

Dit programma van India is oorspronkelijk begonnen als een programma, als antwoord op de discussie over de dubbele nationaliteit. Uiteindelijk hebben ze in de discussie de kwestie over de nationaliteiten aan de kant gezet en gezegd dat we programma's gaan maken wat alleen maar gericht is op het toegang geven tot India met een aantal voorwaarden. De charme van deze benadering was dat je dus niemand in de wereld verder nodig heb. Je hebt geen overleg met andere regeringen voor nodig. Je hebt geen verdragen nodig en eigenlijk jij als India, Suriname zelf kan bepalen hoe dat programma, zo een PSO kaart eruit zou zien en wie er aan moet voldoen en welke eisen je daaraan stelt. Ik denk ook dat het op dit moment veel effectiever zal zijn, omdat de hele discussie over de toescheidingsovereenkomst politiek vastzit en ik denk niet dat U zich kan permitteren om veel energie en tijd in te steken. Deze regering wil het niet en de Nederlandse regering is blij dat ze het niet willen. Ik heb het hier aangetekend, de omschrijving van Person of Indian Origin: alle mensen die kunnen aantonen dat ze tot in de derde generatie in India een band hebben met India, dus de ouders van de derde generaties. Een dergelijke criterium zou je dus ook aan Suriname kunnen stellen.

Wat zou die PSO card voor Suriname eigenlijk kunnen hebben? De dingen die ik net noemde en één ding niet, dan moet je als regering, als Suriname er duidelijk over zijn, geen actief en passief kiesrecht. Dus je bent hartstikke welkom, maar als je politicus wil worden, minister wil worden, parlementariër of in het leger wilt, dan moet je Surinamer worden. Voor de rest mag je alles en het idee hierachter is ook dat je de mensen in de diaspora dus ook niet meer rechten geeft dan aan de mensen die hier in Suriname zouden zijn. Heel belangrijk element dat je daar duidelijkheid over verschaft.

Ik kom bij mijn aanbevelingen.

De eerste vraag is een vraag die misschien een open deur is, maar ik denk dat het belangrijk is dat Suriname ook echt - en dan verwijs ik naar de inleiding van dhr. Schalkwijk - willen we iets met de Surinamers in de diaspora en als je daar niet zeker over bent, moet je daar niet aan beginnen. Het gaat alleen meer frustraties opleveren. Wil je iets, doe het dan en maak een geïntegreerd programma en keep it simple en zorg er voor dus dat de kwestie van de rechten dat het goed geregeld is. Knip dus de discussie van de dubbele nationaliteit eruit.

Het heel spectrum in het diaspora kolom. Dus niet alleen de financiële en monetaire aspecten die erg belangrijk zijn voor de ontwikkeling van Suriname, maar.. zijn tenminste belangrijk en alle aspecten die te maken hebben met kunst, cultuur, sport en wetenschap. Een zwaar **onderschat onderdeel** van de diaspora, maar het voorbeeld dat net genoemd werd over de jongen in London die aan het conservatorium zo succesvol is en nu furore maakt. Hij maakt niet alleen furore voor zich zelf, maar hij maakt eigenlijk ook furore voor Suriname en ... weet dat en dat moet geclaimd worden en mensen willen dat. Ze vinden dat leuk, ze willen graag hun bijdrage leveren aan Suriname. Geef ruimte aan de individu. Caram zei dat laat het niet een plicht zijn, het is eigenlijk een recht dat je namens de diaspora iets mag doen in Suriname en het zeker een voorrecht zelfs, dus formuleer het net ietsje anders.

Een heel belangrijk punt is dat het een nationaal beleid moet worden. Het mag niet gekaapt worden door één partij of partijcombinatie anders krijg je hetzelfde als in 1975 met de onafhankelijkheid. Als er eentje ermee vandoor gaat, zegt de rest nou hartelijk gefeliciteerd, veel plezier. En dit is, denk ik bij uitstek het beleid. Ik zei al er is draagvlak daarvoor. In het

Parlement hoor je de mensen wel over praten dit initiatief is niet een verder te nemen stap...., ik heb al genoemd en ik heb zo net iets over de president gezegd.

Veranker het stevig in de overheid. Niet..., meneer Caram, ik ben met U eens als U zegt dat de overheid de driver daarin in moet zijn, maar het moet een goed ankerpunt hebben. Het hoeft misschien niet een Ministerie te zijn, maar een directoraat dat mensen heeft en middelen om vorm te geven aan het beleid en inhoud te geven aan het beleid, denk ik dat is absoluut van belang.

Zorg ervoor dat je een gestructureerde dialoog heb met de diaspora. En je moet geen over.... zijn maar het is van belang om te weten wat er leeft in de diaspora. Wat voor punten leven er, waar wil men naar toe? Wat wil men bereiken? Op welke manier kan men een steentje bijdragen? Zijn allemaal vele fundamentele vragen en ik denk dat het een idee is, een idee dat van belang is dat er dus zeg maar aanspreekpunten worden gecreëerd in die diaspora gemeenschappen. Nederland is al genoemd. Verenigde Staten en Frans-Guyana was voor mij een nieuwe. Dat zijn belangrijke plekken en dat je zeg maar die plekken worden gebruikt. Er is een Suriaaams Inspraak Orgaan en die zal zeker geïnteresseerd zijn om die rol ook te vervullen omdat zij in de Nederlandse gemeenschap over politieke en etnische grenzen heen zijn georganiseerd. Onze leerstoel, die zijn instituten over zee, die zouden daarbij graag willen helpen. Maar tenslotte er zijn twee puntjes met het investeringsbeleid van Suriname, zodat de dingen een beetje in het kader passen en daardoor een groei plaatsvindt.

Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek is al veel eerder gezegd. Ik ondersteun dat van harte. En maak het tenslotte zichtbaar voor de gemeenschap wat je doet met het diasporabeleid.

Ik eindig met dit plaatje, omdat als het gaat om de diaspora, het niet alleen gaat om ons hier, maar het gaat ook om hun. Al die Surinamers, nog jong die in de loop der geschiedenis in Europa, Amerika en op andere plekken zijn terecht gekomen en zich niet vaak op dit moment realiseren hoe belangrijk die link die ze met Suriname hebben.

Tot slot, ouder worden. Daar zou zo'n diasporabeleid ook een heel belangrijke rol in kunnen spelen, want hier zit onze toekomst, niet alleen in Suriname bij deze jonge mensen, maar ook in de diaspora. Ik dank U voor uw aandacht.

REFLECTIE DOOR HAROLD RAMDHANIE

Inleiders, dames en heren.

Om jullie een reflectie te geven over de twee onderwerpen die behandeld zijn, heb ik ze apart genomen. Laat mij dit ervan zeggen. Allereerst de complimenten aan Prof. Caram voor de wijze waarop hij de diaspora in economische ontwikkeling heeft geplaatst en duidelijk heeft aangegeven hoe je die diaspora kan gebruiken om die economische ontwikkeling in Suriname een goede push te geven zonder die economische ontwikkeling afhankelijk te maken van die

Comment [r17]:

Comment [r18]:

Comment [r19]:

Comment [r20]:

diaspora. Daar moeten wij heel voorzichtig mee zijn en het goed afbakenen voor onze eigen mensen in Suriname.

Verder heeft Prof. Caram gezegd “let erop diaspora moet niet alleen geld zijn. Diaspora moet ook een enorme dosis kennisoverdracht inhouden”. En wanneer je dat doet, dan werkt het enorm breder dan wanneer je zou zeggen ik ga waar kan ik alleen geld halen uit die diaspora om ontwikkeling tot stand te brengen. En hoe wil Prof. Caram dat bereiken? Prof. Caram zegt maak een zo breed mogelijke band. Geef die diaspora niet het gevoel dat zij geen onderdeel van Suriname zijn. Ze zijn heel duidelijk een onderdeel. Ze hebben een plaats, gebruik het, maar gebruik het gestructureerd. Het is van enorm groot belang, willen wij het maximale halen uit de diaspora. En Prof. Caram heeft aan het eind gezegd dat diaspora een *level playing field* is. Wij kunnen niet meer dan bijzonder eens zijn met Prof. Caram over datgene wat hij gezegd heeft en ik denk dat ik U ga verzoeken, omdat het heel interessant is. Ik heb geprobeerd het helemaal door te lezen, de presentatie van Prof. Caram. Dat heeft u allemaal gehad, ga ik ervan uit. Als u dat niet heeft, dan ga ik de organisatie vragen om daarvoor te zorgen dat de deelnemers het krijgen, want dat is heel belangrijk. Het is van enorm groot belang dat zij het krijgen. Zij hebben dan een beter begrip van wat Prof. Caram precies bedoeld heeft met zijn plaatje over de diaspora en het economisch aspect van die diaspora is heel duidelijk belicht en aangegeven. Hij heeft aangegeven doe dit, doe dat en volg dat.

Comment [r21]:

Comment [r22]:

Comment [r23]: P

Comment [r24]:

Comment [r25]:

Comment [r26]: U

Comment [r27]:

Ten aanzien van Khargi:

Wat dhr. Khargi betreft, kan ik het volgende zeggen. Er zijn een paar dingen waar ik niet helemaal mee eens ben met dhr. Kargi. Ik denk niet dat die Indiase diaspora zoals dat door dhr. Khargi is gebracht, echt duidelijke scheids- en verdeellijnen heeft met zoals wij die diaspora noemen. De diaspora zien wij heel breed, heel ruim. De diaspora in India wordt voornamelijk gebruikt voor financiële doelen. Honderd procent is dat zo en ik ben blij dat hij dat aan het eind gezegd heeft in zijn aanbevelingen. Hij heeft 10 aanbevelingen opgesomd en daar heeft hij wel opgenomen gebruik het breed en ik denk dat je wil je die Surinaamse diaspora gebruiken, wil je er voordeel uithalen dan zou je het heel breed moeten inzetten. Op dat stuk moet ik toch mijn complimenten maken aan de gebroeders Jethoe. Wij, Suriname, we denken de hele dag aan geld of we nou hier of nou daar zijn, maak niets uit. Zij hebben voornamelijk aan de Europeanen of die Amerikanen van Surinaamse origine de boodschap gegeven gebruik je geld goed en laat Suriname een deel daarvan profiteren. Ik heb nog 1 laatste opmerking en dat is voorzitter, ik wilde alleen zeggen: ik wil gelijk zeggen, gebruik de diaspora niet voor politiek dank u wel.

Sessie 2. Informatieve vragenronde

Opmerking Jethu:

De heer Jethu pleit voor het diaspora model van Israel ipv het Indiase model. Vraagt aan de heer Khargi hoe hij hierover denkt. We hebben ongeveer 500.000 Surinamers in diaspora.

Khargi:

Het gaat mij niet zo zeer om het model. Heb geprobeerd om te kijken hoe ze het in India deden. Wat mij aansprak in het model van India was juist dat het niet alleen om de materie ging, het wordt heel veel uitgelegd als materie, maar het proces is heel belangrijk?. Het diaspora programma in India wordt ondersteund door allerlei andere programma's. Ook op het terrein van cultuur, educatie en studie. Dus in die zin denk ik dat zeg maar het Indiase model het best zou zijn. Ik ken het Joodse model niet. Heb het niet bestudeerd. Maar als het gaat om Surinaamse diaspora dat je dus niet alleen gaat focussen op geld, maar je probeert het immaterieel aspect te betrekken in de diaspora.

Jogi: Prof Caram heeft aangegeven instrumenten om het diasporabeleid uit te oefenen. Nu zien we dus dat het buitenlands beleid van de regering door andere prioriteiten worden bepaald, zeker m.b.t. Nederland. Wanneer we kijken dat we daar ongeveer 400.000 mensen hebben, is het op zijn plaats om, omdat ook gezegd wordt er een aanbeveling zal worden gedaan aan de regering, na deze conferentie, de regering te adviseren om haar prioriteit t.a.v. het buitenlands beleid anders te rangschikken.

Caram:

Heer Jogi, ik heb een grote bewondering voor politici, maar ik ben geen politicus. Ik zou zeggen wilt u uw vraag misschien elders stellen.

Narain:

Dhr. Caram heeft gezegd dat diaspora een gelijkwaardige partner moet zijn en er zijn diverse tools daartoe. Ik denk dat een van de tools in de toescheidingsovereenkomst zit. En er is ook een rechterlijk vonnis m.b.t. de toescheidingsovereenkomst. Ik zou heer Caram willen vragen: indien de toescheidingsovereenkomst uitgevoerd zal worden, wat zoude de effecten zijn naar Suriname toe in deze en misschien kan ik direct een vraag stellen aan dhr. Khargi, u knipt de discussie over de dubbele nationaliteit af en we weten dat zowel in Amerika als in Nederland heel wat mensen zijn met dubbele nationaliteit. Personen vanuit Turkije, Marokko etc. en die hebben hoge politieke functies bekleed en bekleden nog steeds. Ik weet niet waarom we dat eruit moeten knippen. Dat zou ik graag willen weten.

Caram:

Het is geen economische vraag. Ik heb geluisterd naar het interview op de radio van meneer Ramdien, die bij de OAS zit. De journalist die probeerde meneer Ramdien allerlei uitspraken uit te lokken, maar hij was een grote diplomaat en hij ging daar niet op in. Het was voor mij een les en ik zal ook zijn weg volgen.

Khargi:

De reden waarom ik dat zeg om de nationaliteit daaruit te knippen is eigenlijk om twee redenen.

1. De politieke realiteit. We kunnen er heel lang over praten, maar wat ik zei deze regering wil niet.
2. Ik denk dat het ook past in het voorstel om ervoor te zorgen dat je niet meer rechten toekent dan, dat je hier in Suriname hebt. En het kan zijn dat het ooit zo is afgesproken. Zal best, maar in de politieke realiteit van nu kan het volgens mij niet werken. Terwijl je intussen de kans laat liggen om de diaspora vorm te geven. Dus daarom dat ik de discussie over de toescheidingsovereenkomst om pragmatische redenen getracht heb eruit te knippen. . Wil men doorgaan om die verder te realiseren dan staat dat iedereen vrij.

Birdja:

Economen houden van cijfers. Prof. Caram, u hebt in uw betoog aangehaald dat kapitaal en arbeid belangrijke componenten zijn voor de economische groei. We weten dat de economische groei het afgelopen jaar 4½% is geweest. Welk deel van die 4½% zou je kunnen kwalificeren als groei die door de diaspora is bijgedragen.

Caram:

U moet weten dhr. Birdja is een student van mij, dus hij denkt sterk in economische termen, maar ik heb ter voorbereiding op deze conferentie, ik was uitgenodigd door dhr. Hassankhan en die weet dat ik in versneld tempo literatuur kan doornemen. Ik heb veel literatuur doorgenomen hierover. Hoe moet je die bijdrage meten en de conclusie ervan. Er zijn allerlei modellen en ik was ook bezig met een model daarover. Het vervelende is: u kunt niet exact meten hoeveel procent economische groei wordt bijgedragen door de diaspora. Dat is eigenlijk de conclusie die uit de literatuur naar voren komt. U kunt wel zeggen bijv. van de remittances, de inkomensoverdrachten dat is ongeveer 5 % van het BBP. Dan moet je een bepaald percentage aftrekken van goederen en diensten die dus in het buitenland worden aangekocht. Als je dat doet dan kom je op een netto bijdrage. Ik weet niet als u met mij eens zal zijn, maar ik kom op een bijdrage van in de orde van grootte van 2%. Het is natte vingerwerk geweest, maar wat de bijdrage is van de dienstverleners aan de economische groei. Die is nog moeilijker te meten, maar als je dus echt wil weten van hoe groot is nou de bijdrage dan moet je dus zeggen minder dan 5 % op dit moment en één van de voorspellingen is, je kunt dat percentage aanzienlijk verhogen in de richting van de 10 % tot 15 %. Dus dat is ook de kern van mijn verhaal dat door efficiënter benutten van het potentieel aan buitenlandse arbeidskrachten en kapitaal kun je dat percentage, dat diaspora bijdraagt aan de economische groei van Suriname verhogen. . Maar verdere harde kwantitatieve uitspraken kun je niet doen en dat wordt ook bevestigd door de literatuur die ik gelezen heb.

Boedhoo??, D. Jeugdparlement:

Ik was zeer onder de indruk van dhr. Khargi zijn presentatie, omdat ik persoonlijk vind dat we niet altijd de mogelijkheid hebben om dingen uit te vinden, maar heel belangrijk in de diaspora en de economie is het kader. We weten allemaal dat hoe belangrijk kader is en welke bijdrage kader levert aan de ontwikkeling van een land. Wat nu. De huidige situatie is dat we heel veel kader missen. Wat doen wij met een student. Persoonlijk heb ik gesproken

met studenten in Nederland, waaronder SIO. Met een student die zegt hoe kom ik naar Suriname met aardappel in de mond en verwachten dat een Surinamer naar mij gaat luisteren. Wie garandeert mij dat?

Khargi:

Hem snel leren om peper te eten.

Chotkan:

Zij zitten in het buitenland en wij hier. De toekomst van Suriname, maar wat in mij opkomt en wat ik even wilde weten is werkelijk een vraag. Ik ben van mening dat onderwijs, goed opgeleide burgers, de fundamentele basis vormt voor de verdere voortgang van elke natie. Waarom zouden we niet in Suriname veel meer in ons onderwijs investeren, om die jongeren die in het buitenland zitten en studeren hiernaar toe halen, want dat betekent ook investering, want hun ouders gaan natuurlijk hiernaar toekomen met hun kinderen en ook hier te investeren i.p.v. te wachten dat wanneer zij afgestudeerd zijn dat ze eenmaal naar hier komen om hun kennis over te dragen. Waarom zou dat niet een instrument kunnen betekenen om een beetje de economie te kunnen verhelpen.

Caram:

Ben volledig met u eens. We moeten meer investeren in onderwijs en in het Parlement is het op dit moment een discussie gaande om uit de begroting meer middelen te bestemmen voor onderwijs, maar wij wachten daar niet op. Ik en dhr. Schalkwijk, op dit instituut (IGSR), zijn druk bezig om te werken aan de verdere opvoering van de kwaliteit van het onderwijs. Wij bieden een 10 tal - en misschien moet ik het woord aan dhr. Schalwijk geven - , masteropleidingen aan lokale studenten. Het loopt erg goed en de bedoeling is ook om uiteindelijk mensen uit het buitenland en ook de diaspora aan te trekken om bij ons in geval modules te volgen en misschien later ook andere activiteiten te ontplooiën. Het instituut is 4 jaren jong. Ik dacht bijv. aan het schrijven van een proefschrift en verschillende mensen die dus ook in het buitenland en graag in Suriname willen promoveren. Ik had de vorige week een medewerker van de Nederlandse bank in Suriname en hij wilde graag promoveren op een Surinaams onderwerp in Suriname. Dus er wordt er naar gewerkt, maar we zijn in een groei proces en de zaken zullen enige tijd duren alvorens wij uw wensen in vervulling kunnen laten komen.

Inleiding van Delano Landvreugd

De Caraïbische, Caricom ervaring en kansen voor Suriname

Het is natuurlijk een voorrecht voor mij om jullie toe te spreken. Mijn complimenten aan voorzitter Santokhi. Ik weet niet of het moment juist gekozen is om nu deze conferentie te houden, omdat momentum vreselijk belangrijk is. 2012 is een belangrijk jaar voor Suriname. Suriname is namelijk de voorzitter van de Caricom, onze president is voorzitter. We staan tevens staan aan de vooravond van belangrijke investeringen in onze economie. Er is gesproken met een aantal mensen. Er zijn een aantal zaken naar voren gekomen:

1. Emotie
2. Het uitgangspunt/ doelstelling van de diaspora en daarin is belangrijk als mensen dingen zeggen. Soms zeggen ze het in een bevestiging, dan hoor je ze de volgende keer niet meer, maar als mensen dingen vaker zeggen, kan je daaruit destilleren dat het een mening is, waarachter ze staan. De afgelopen periode heb je de president vaker horen zeggen en oproepen, zeker bij zijn rondreis in de regio. Wij willen onze economische voordelen delen met CARICOM en gelijk daarachter heeft hij vaker gezegd: wij nodigen onze diaspora uit om in Suriname te investeren. Als hij dat vaker zegt, dan kan je daaruit destilleren dat dit zijn mening is. En toen ik bezig was te schrijven, je ligt achterover, je zit en probeert een uitgangspunt te bepalen van welke richting je opgaat, en ook de richtlijnen die je hebt meegekregen, was het voor mij echt een noodzaak om een beetje de geschiedenis in te gaan omdat van daaruit de vergelijking moest worden gemaakt met Suriname.

De CARICOM, de afgelopen decennia, kijk maar vanaf de 1920, 1930 zien wij dat de doelstellingen, de redenen waarom zij hun land hebben verlaten niet veel verschilt met de redenen waarom onze mensen Suriname hebben verlaten om naar het buitenland te gaan. Ik zei dat er een kleine afwijking is aan die kant omdat de na-oorlogse periode ook een vreselijke rol heeft gespeeld, vanwege het gebrek aan arbeidskrachten in Engeland en Amerika destijds. Maar de betrokkenheid van de diaspora met hun moederland, was nog niet echt nadrukkelijk, omdat men het een beetje goed had. In de jaren '80 zien wij dat er daarin een kentering komt. Waarom? Omdat men tegen die tijd nadrukkelijker betrokken raakte bij de politiek in het moederland. Zo krijg je dan in Engeland en Amerika bewegingen zoals wij ze ook zien bij onze diaspora in Nederland. We hebben NDP Nederland, VHP Nederland. Maar daar heb je echt nadrukkelijk dat men aan "fund raising" doen en middelen gaat binnen halen om de partij in Suriname te helpen en daar zo politieke macht te verwerven.

Voor deze presentatie focus ik mij op de West Indiërs en als je naar de Caricom kijkt, moet je ook kijken naar de Dominicaanse Republiek, naar Haitië, maar dat zou dan een beetje te breed worden. De West Indies hebben grote successen geboekt vanaf de jaren '30, opgewerkt in politieke functies, sociale organisaties opgericht, maar toentertijd was de identificatie meer van "ik ben een zwarte", maar niet direct West Indian. De

verandering die daarin komt, wanneer er in Engeland en Amerika je bewegingen krijgt waarbij de grenzen gesloten worden. Engeland was in die periode makkelijk, dus iedereen ging naar Engeland, daar werden goede posities opgebouwd en dan komt het moment waar er word gezegd van: 'stop, jullie komen met teveel'. Het eerste wat in je opkomt, is ook al eerder gezegd. Waar je aan denkt, is dat je het beter zal hebben.

We kregen dan in 1920-1965 de president van Amerika die zijn grenzen opende, wij willen emigranten hebben van het Westelijk halfmond. Je krijgt dan een vluchtstroom van niet meer naar Engeland maar richting Amerika maar wat zie je dan gebeuren, precies net als in Surinaamse ontwikkelingen. Aan de andere kant krijg je in Nederland nu meneer Wilders die ook vaker zei we krijgen teveel emigranten, we moeten afsluiten. Dan zie je dat die ontwikkelingen oproepen tot reacties.

En wat zegt die regering thuis in Trinidad, in Jamaica, laat je naturaliseren. U hoeft niet bang te zijn, laat je naturaliseren en als je je laat naturaliseren, kun je je invloed uitoefenen op het beleid dat daar wordt uitgevoerd. Als je laat naturaliseren, kun je gekozen worden en kun je mensen daar kiezen en op die manier kun je dan invloed uitoefenen op het beleid. Dan natuurlijk weer is dat het repercussie heeft naar land van oorsprong. Als wij kijken naar de afgelopen perioden, ik denk dat Jamaica daarvan de wrange vruchten plukt. Ik noem het ook diasporabeleid dat wordt opgedrongen vanuit de andere kant. We hebben ook een beweging gezien toen in Nederland waarbij men hier is komen onderhandelen over mensen die aan de zelfde kant van de maatschappij waren geraakt beter in Suriname opgevangen worden. We hebben gezien dat diplomatieke rellen geleid hebben tot Guyana en Amerika. Guyana zei ik wil de criminelen niet en Amerika zei als je ze niet neemt, krijgt niemand meer van jou een visum. Het is ook een diasporabeleid, maar dan opgedrongen vanuit de andere kant. Onder invloed van die omstandigheden zie je dat de West Indians zich zijn gaan bundelen. En die bundeling heeft geleid tot grote lobbygroepen en de eerste daarvan zie je dan in 1980 The Caribbean Action Lobby in Washington en The American Chamber of Commerce and Industry in Brooklyn. Ze kregen ook hun eigen krant: Carib News.

De West Indian Lobby is de afgelopen jaren ook zichtbaar geworden bij de WTO onderhandelingen waarbij deze mensen de hallen in Washington plat liepen. Ze zeiden kijk meneer jullie maken beleid en dat beleid heeft repercussies voor ons thuis. Jij zorgt voor een landbouwbeleid waardoor ik niet kan exporteren. U moet uw beleid aanpassen, maar je begrijpt dat indien deze lobbygroepen er niet waren vanuit Trinidad en vanuit Jamaica het moeilijk is om die invloed uit te oefenen daar in de hallen van Washington. Ook zo toen het beleid gemaakt werd van "criminal deportees" terug naar je land, zijn de lobbygroepen ook in actie gekomen van kijk je stuurt die mensen terug naar mij, maar dat betekent dat je mij kwetsbaar maakt en op den duur heb ik meer criminaliteit bij mij en de mensen belanden uiteindelijk terug bij jou.

We zien dat die diaspora in de Caricom West Indisch een ander functie heeft en heeft gehad dan de functie die wij hebben gezien bij onze diaspora en onvermijdelijk focussen wij op Nederland, omdat de grootste groep daar zit. Maar als je bezig bent met

geschiedenis, dan probeer je je in te leven van hoe zou die samenwerking geweest zijn toen, als je kijkt vanaf 1930 tot nu toe tussen de diaspora, de West Indians en hun regeringen. De jaartallen volgen zich zo kort achter elkaar op de ontwikkelingen dat je geen enkel andere conclusie kunt trekken dan dat de samenwerking heel hecht moet zijn geweest, want anders bereik je deze resultaten niet. Dit brengt mij dan tegelijk tot de conclusie dat wil je een goed diasporabeleid uitvoeren dat er een twee-sporenbeleid zal moeten zijn met name, 1. Met de diaspora en 2. Vanuit de regering,

Dat brengt mij direct naar de kansen voor Suriname, de lessen.

Ik heb al aan het begin van mijn betoog gezegd dat als mensen vaak dingen zeggen, dan kan je daarvan afleiden dat het een mening is en zo hebben we de president de afgelopen periode een aantal dingen horen zeggen. Hoe het beleid van Suriname daar uit gaat zien, kunnen wij niet zeggen, maar de President heeft opgeroepen om te investeren en daarbij zie je wat ik eerder heb gezegd dat het diasporabeleid dat nu van de regering uitgaat, de aanzet is gegeven, de toeristenkaart, kom investeren dat staat los van emoties. Dat is ook begrijpelijk. Amwed Jethu heeft ook gezegd van “Cut the emotions”. Want op het moment dat je van emotie begint te praten, je wil het geld hebben van een organisatie, van geld van je diaspora betekent dat op het moment dat emoties bij komen kijken dat mis gaat of je gaat het geld niet krijgen of je gaat het geld krijgen, maar het gaat later ruzie brengen.

Wat mijn aandacht heeft getrokken, en mijnheer Hassankhan U lacht, maar je bent bezig met het onderwerp en je gaat de literatuur na en er komen een aantal artikelen naar boven en er was laatst een Suriname dag in Nederland en alles wat de Conferentie afdroeg, was emotie. Ja, wat van toeristenkaart, het is in strijd met de toescheidingsovereenkomst, maar de vorige regering als je de Kamerbrief leest, die laatst gegaan is naar de Tweede Kamer zegt dat de vorige Surinaamse regering onder leiding van President Venetiaan heeft gezegd, wij willen af van die toescheidingsovereenkomst. Nederland heeft gezegd dat de doelstellingen van de toescheidingsovereenkomst ruimschoots zijn bereikt met uitzondering van artikel 5 lid 2. Dus als ze daarvan afwillen, voor ons geen probleem zolang zij maar aan artikel 5 lid 2 voldoen. Deze regering heeft bij haar aantreden niet gezegd dat wij afstand nemen van de visie van de vorige president. Uitgangspunt van deze regering is duidelijk zakelijk, zonder emoties. Geen enkele koloniale erfenis. En onze diaspora daar in Nederland zegt toescheidingsovereenkomst. Ja, we zijn geen toerist, nu moeten wij toerist zijn. U begrijpt dat er een discrepantie is tussen het vertrekpunt van deze regering en onze diaspora in Nederland. Mijn partner had een boek, dat U ook kunt lezen “Act like a woman and think like a man”. En daarin is er een hoofdstuk over een man, hij heeft een dochtertje dat met vriendje thuis komt. Ze zouden de eerste avond uitgaan En de dochter gaat naar boven en die man begint die jongeman aan de tand te voelen. Maar wat wil je eigenlijk met mijn dochter hebben. Meneer eigenlijk gewoon bezig zijn. En die dochter komt naar beneden en hij vraagt aan zijn dochter: “.Weet je wat hij eigenlijk wil”. “Nee”, zegt zij, “een relatie”. Maar hij zegt: “Hij wil gewoon met je zijn”. Dus we zien dat er in die kleine relatie tussen man en vrouw al de doelstelling, het vertrekpunt, in die relatie is niet hetzelfde. Wat de mensen willen, liggen uit elkaar. Dat

zien we ook in die relatie tussen Suriname en de diaspora de doelstellingen mijlen ver uit elkaar liggen en het resultaat nihil zal zijn. Ook een heel opmerkelijke uitspraak dat op die conferentie is gebezigd, ja dat de Surinaamse diaspora moet reïncarneren. Je moet kijken op Starnieuws. De Surinaamse diaspora moet reïncarneren zodat we meer kunnen betekenen voor Suriname.

Ze zoeken zoveel miljard maar ze gaan naar de IDB. Ze minachten hun diaspora. Dat geeft duidelijk aan dat de discrepantie in de opvattingen zover uit elkaar liggen dat terwijl ze wachten om iets te kunnen doen, de regering naar de IDB gaat en dat geld krijgt. En hiertegen in zeg ik dat de Surinaamse diaspora niet moet reïncarneren, maar ze moeten evolueren, omdat de Surinaamse diaspora heeft zich ingegraven en heeft zich laten gijzelen door die toescheidingsovereenkomst. En welke doel? De toescheidingsovereenkomst heeft zijn doel ruimschoots bereikt maar de diaspora laat zich ten wille van enkel overgebleven patroonhuls van artikel 5 lid 2 zich weerhouden een belangrijk en cruciale partner te zijn in de ontwikkeling van Suriname. Dus als ze dachten dat de regering met artikel 5 lid 2 gaat werken of dat het opgelost wordt.

Het momentum is belangrijk precies hoe de momentum van deze conferentie belangrijk is, is hun momentum om te participeren ook erg belangrijk.

Elk land zal zijn diasporabeleid gaan niet geïsoleerd kunnen bekijken. We zijn lid van de Caricom. De Caricom is ons voor geweest. Ze hebben geen issue. Ze hebben er altijd voor gezorgd in hun beleid dat als je weggaat, al laat je je naturaliseren, jij blijft jou nationaliteit behouden. Dus gaat men daarin sleutelen, want je bent Surinamer in diaspora, maar onder het Caricom verdrag ben je er buiten. Dus elk beleid dat we gaan maken voor onze nationals gaan we misschien Caricom toestemming moeten vragen of we gaan het niet kunnen doen. Dus het is vreselijk belangrijk dat we erop gaan letten. Afsluitend, het diasporabeleid is duidelijk een twee sporenbeleid. Als deze regering er van doordrongen is of besluit of denkt dat ze vanuit elke regering van welke land dan ook dat we vanaf hier, vanuit het Onafhankelijkheidsplein of vanuit Combe beleid gaan maken gericht op onze diaspora, is het duidelijk dat het niet gaat werken. Vooral nu ook blijkt dat de doelstelling, discrepantie benadering tussen onze mensen hier (de regering) en onze diaspora ver uit elkaar liggen. Laten wij het voorbeeld van de Caricom volgen. Laten wij overleg met elkaar voeren. Laten wij bij elkaar zitten met de regering, politieke partijen en vertegenwoordigers: wat willen jullie en wat willen wij. Op het gebied van Sport en Cultuur is het geen probleem. Wat kan ik meer investeren en wat kan ik meer eruit halen.

Sessie 3

Inleiding Dr. Keith Nurse - Diasporic Tourism the case of Suriname

Good afternoon folks,

Thank you very much for the invitation for participating in your conference on the Diaspora. I am Keith Nurse, I am from the Cave Hill Campus, University of the West Indies. I own the Trade policy Centre called Shridath Ramphal Centre for International Trade Law, Policy and Services. I'm originally from Trinidad and Tobago, I come from your next door neighbour. I'm going to talk to you as quickly as I can on the Diaspora and the Diaspora economy, and today I will talk, a fair amount about Suriname, about the Surinamese experience and that of our Caribbean countries. I know that I am one of the last people before lunch, and so you are quite eager to see my presentation. I will try and cut to the chase, so I can have some time for questions and answers. I'm going to do this as quickly as possible. I was the coordinator of a research project entitled, "Strategic Opportunities in Caribbean migration", with a focus on diasporic tourism, green circulation and investments. We have just completed the study, of which these are the case studies.

We look on the brain circulation and by brain circulation, what do we mean? It's how can we exploit the opportunities associated, with the high brain drain rates that the Caribbean experience. The Caribbean has the highest brain drain rates in the world and Suriname is on the top of the heap. You sound surprised? You should know this. So under brain circulation, we looked at health, with the focus on nurses, then we looked at fast technology and innovation with the focus on Bio-technology services and telecommunication and then under tourism: we looked at the Caribbean community as a Global City. We then looked at Jamaica and London, we could look at Jamaica as any global city, because there are Jamaicans everywhere. Dominican Republic and New York was an obvious case, because 90% of the Dominican Diaspora is in New York. And, of that percentage, a large share is in one area in New York. Guyana and Toronto, we could have done New York and other Cities, but there is a large concentration in Toronto and Suriname and Amsterdam. This project was funded by the IDRC(which is the International Development Research Centre). We spent two years, running around all of these places, trying to, I did the Suriname, but we did Suriname – Amsterdam -Suriname. Amsterdam, Rotterdam and The Hague,

which are three cities I have visited the Netherlands. We have produced a documentary on it, and as you could tell from the imaging, in our poster we featured Suriname quite heavily, I would say in the documentary, 25 % of it is focused on Suriname. And why? Suriname is in fact the quintessential diasporic economy or an economy that is driven by a large part by the diasporic economy.

What do we mean by the diasporic economy. Now the diasporic economy has many dimensions to it. In a lot of the literature there is a focus on remittances. Remittances is at the bulk of the literature, it has been on the back of the remittances that these economies are growing in our region and many other parts of the world. Remittances are big, Latin America and the Caribbean as a whole, is the largest recipient to remittances. Particularly on a per capita basis. And it has been so important that we compare the last fifty years in the Latin American Caribbean economy. We have been running current account deposits for the bulk of that period. Only in the last ten years there has been a significant improvement in this situation, in fact some remittances have tripled and delivered largely by remittances. Remittances have been used for the securitization of debt; it's being used for all kinds of things.

In Jamaica house hold property is in a really rare decline in last few years, larger record of remittances. This has nothing to do with the government, has to do with a whole range of other development initiatives. And then they are trading goods and services, tourism which I will talk to you about, travel and transport, telecommunication Diaspora, I mean media and then the brain circulation phenomenon.

I'll talk quickly about remittances and then we will go forward. This is a picture, this is for 2008, we have a more recent figure, here you can see Suriname 120 million for that year, but look at some other Caribbean countries, Jamaica 2 billion dollars, Haiti close to a billion, Cuba is over two billion. But at look EL Salvador, close to four billion, Guatemala four billion, Mexico twenty five billion. Peru, close to three billion, Ecuador close to three billion, Colombia, close to five billion. For the Latin American and Caribbean economy one of it's key drivers of the last few decades has become the diasporic economy. And this is something to compare with diasporic countries. So this is Suriname, which looks really small of course, compared to Dominican Republic, Guyana and Jamaica, which have two billion and one billion dollar flows..

So Suriname in main respects, we know it's a small economy and so in relative as absolute view, it looks small. What we know is that remittances have been wasted because of the global economic crisis, this was the downward trend. In 2011 it has jumped up, you know, it has returned to some moderation of good. But we're not allowed to do worst if we are expecting a double dip recession in Europe up and in North America. So it's an issue that we need to be tracking and so on.

This is the detail of remittance on the share of the GDP. We don't have Suriname on the list, but Suriname would be on this end of the glass. So countries like Guyana, Haiti and Jamaica. As you can see, Guyana over 20 % of it's GDP comes from remittances. That is *humongous*, that's the term I use for my kids. They get the point. This is extraordinary. Imagine thriving your economy, based on remittances. This is unheard of its unparallel historically. Jamaica is also close to twenty percent. Remittances is bigger than tourism in Jamaica and Jamaica gets over a million visitors; has a very large tourism. Dominican Republic remittances are a little bit smaller than the tourism economy, but they have over five hundred hotels. And the list goes on. They get two million visitors, but by whatever means you measured, the diasporic economy is quite huge and you can see, I've compared Caribbean Countries with other countries. Trinidad & Tobago is an oil and gas producer, they are a smaller Diaspora. They come close to a small economy. So substantial in fact.

But then let's talk about brain drain. Again the Caribbean countries are on the top of the heap, and in terms of brain drain rates, Suriname tops the heap, along with Suriname over ninety percent, this is dated from 1990 till 2000, so there's been a bit of improvement, I would like to see what it is like in 2010. I suspect it slowed down, quite a bit. So you have seen some improvement, where a country like Trinidad & Tobago, our brain drain rates are increasing, so this is Guyana here, in 1990, it was 90%, it has dropped a bit. But you can see, in the literature there is a notion that brain drain is not a bad thing if it is 25 % and under. We are in a different league all together.

But let me read this quotation. This is from the Inter Development Bank, and that one is from Mishra who works at the IMF. And these are two very useful quotations.

“...Latin America and the Caribbean are both the fastest growing and highest remittance market in the world, however, this is no cause for celebration. It means

that the region is not producing enough employment, to meet the needs of its population. That is a serious indictment. And in second, most countries in the Caribbean, total loss for skill migration, out weight remittances. So as big as remittance is, the brain drain losses, can out weight it. And so when you have the data of a country like Suriname, it means that your remittances are not compensating for your losses. And so, the question we have to ask our self is, what is the strategy then? To take the opportunities associated to this migration pattern and the diasporic economy and in that sense, Caribbean countries with a few exceptions have been really slow to move on this, because we are still thinking of our economies in the classic sense. All our policy instruments, the whole way in way our governmental framework is organized, it's a premise of an economy that does not currently exists or has not existed for the last twenty years. But we are running with a model that is completely outdated and is not serving our interest. The exception for that is that some of our entrepreneurs, and I'll talk a bit about them, have ceased the opportunity. So our entrepreneurs have been doing things, where as all our governments and our policies situations have been lacking way behind, which is twenty years behind. So, brain circulation is something of the last ten years and it's often viewed as a positive thing. If you look at the economic success of China, Taiwan, in particular, they have been able to tap into a lot of their scientists, bring them back from Silicon Valley, to transform their economies. And so return migration, is a critical component, but it's more than that, it's been a past provision or tap into peoples services. So they don't even have to move back. They can just be offering their services or leveraging their intellectual property which is, what I.P. stands for. It could also include, diasporic investment, building a professional network and membership. So for example, in our documentary, one of the professors from the Netherlands, who is from Surinamese descent, his name is Gowricharn says:" I'm supervising ten Phd's in Suriname". That's an example of mentorship.

I'll come back to these things with the main focus on diasporic tourism. Diasporic tourism, is something that I have been looking at for a long time. And have been trying to encourage, pop musicians to fund this research. So I had these ideas, six or seven years ago. Finally we got somebody to buy it. But you know, if you go from one tourism agency, to another, all along the region and you mention the term, "Diasporic tourism", you get this glaze look in the eyes. These blank stares. And they

say to you well: “ We haven’t done any research on yet, we don’t plan to do any research on it and these are not real tourists”. Real tourists look like. “We don’t know what they look like”. And I’m not gonna say it. And then these other people, are really aliens from another planet. Except that they look like us. We then start doing the research. We find that there is a significant ?. But what’s also really interesting, is that diasporic tourism, is not really a monolithic construct. It has many dimensions. So there’s vacation, construct, which I think we can all possess. Easy to understand. But then, diasporic tourists have different motivations for coming, some come for vegetables, some come for business, some come for medical reasons and some come for heritage. And I’ve just finished my course in teaching, heritage management, thanks to mister Maurits Hassankhan. So diasporic tourism is clearly involved and more dynamic than we first thought. And this is some data we have been able to put together. For example: we looked at four countries, in terms of the global cities. And then what we found is the size and measure, the size of the diasporic community in between the cities. But for Suriname, we have to look at the Netherlands, generally. Because so is diaspora between Amsterdam, Rotterdam, Den Hague and elsewhere. So we measured two percent of the Dutch population. Or the population in the Netherlands. This is the data that we have. For Jamaicans in London, four percent. We know that’s an under estimate. For the Dominican Republic in New York, nine percent. Which we are actually surprised by and we know that’s an underestimate. The Dominican Republic population in New York, is the largest immigrant group in New York. They are bigger than the Chinese. Chinese is six percent. One of the biggest global cities in the Americas, perhaps the biggest global cities in the Americas Caribbean people have. If you have the Dominicans in New York, the Haitians in New York, the Jamaicans in New York, the Guyanese in New York, the Barbadians, the Trinidadians, the Grenadians and so on, and so on. The total group, we are probably one of the biggest immigrant communities in north regions. And then Guyanese in Toronto, we know that that’s an underestimate. That’s the data for 2005.

Then we come to diasporic tourism. This is based on our actual research now. What do we find? The Dominican Republic, is much as forty five percent of the arrivals, particularly in the Santo Domingo airport, they have six airports all together. There are fourteen to fifteen flights a day, between New York and Santo Domingo. And the bulk of the traffic is the Diaspora. In Guyana, sixty six percent of the arrivals, we

have clearly good data for Guyana, is the Diaspora. For Suriname, estimated on a 2005 study, that it comes about sixty percent of the population of arrivals. And for Jamaica it is between thirty and thirty five percent particularly in the Kingston airport. By any form of analysis and by any stretch of the imagination, this is an outstanding picture. If I may say so. We have not only one of the highest remittances for capital in the world, not only do we have the highest brain drain rates in the world we also have the highest diasporic tourism in the world. And Suriname is close to the top of the heap, once again.

Diasporic investment.

Telesur, when I went interviewing the manager of Telesur, I didn't know what I'm going to come out with. This picture, this story is an amazing story. I don't know if you know it. But this is an amazing story. Telesur has been able to tap into the diasporic market. And with the dual sim card as a result, they have close to one percent of the market share in the Dutch market. I went to talk to the ... in the last couple of days and still offering, increased a bit, so they're over thirty thousand, number of customer closer to thirty five thousand by now, so there still rolling their own. You need to understand, one percent might not sound like much, but none of the other providers in the Netherlands have more than six or seven percent. All right, so the biggest provider has seven percent and everyone else is scrambling for the rest. So one percent is quite a phenomenon. And in context, where telecom operators through out the rest of the rest of the Caribbean are largely foreign owned and not locally owned. This is an outstanding example of how a small company, from a small country, can maximize on the diasporic economy.

Then there is Laparkan from Guyana. When I was in Canada and I was coming back home to the region, who did I go to, to ship my goods? Laparkan. Well only a few years ago. A few years ago, I went to Guyana. I had breakfast with the CEO of Laparkan. And he told me what they did and so on. Laparkan again is an outstanding example. Laparkan by all estimates. Laparkan has the largest department store, they have the second largest remittance company and they run the port, they're estimated to be the second largest employer after the government of Guyana.

And then there's Micheal Legion from Jamaica. I don't know if you know Micheal Legion. In fact, last time I was making a presentation like this, I was in Toronto and I asked this student, do you know who Micheal Legion is ? And they're like: "no". One

of the richest man in Toronto. And not only that, he just contributed, thirty million dollars to the Royal Ontario Museum. He walked pass the front of the Royal Ontario Museum, his name is on a plaque. He is one of the richest men in Jamaica, he's building an underline, underwater cable through out the Caribbean sea, and he has a long list of investments all over the region and this is only a fraction of it. There are three things that we need to do: and the first thing is to begin mapping and documenting this economy, because we are not doing it currently on a consistent basis, we need to understand the demographic shifts, because the emergence of the freedom for generation mean that this cash flow that we have been benefitting from, may begin to disappear. We need to facilitate a price development in this area and so forward.

Secondly, marketing. We need to be more sophisticated. Our airlines are taking this for granted. We need to exploit all of the energies associated with this sector. And last but not least. Enterprise development. I can begin to tell you how much of a market is out there. Someone said to me that Roopram roti they have outlets in Netherlands. Right, classic example. We need more of that. We need to be thinking beyond the traditional market and our diasporic economy and our diasporic entrepreneurs present huge opportunities. I thank you very much.

Sessie 3 REFLEXIE HENRY ORI

Damens en heren, ook een goede middag van mijn kant. Ik moet U zeggen dat ik met enige enthousiasme heb geluisterd naar deze twee heren. Op het laatste stuk waren er een paar hele mooie toevoegingen voor het deel die wij hebben. Laat mij dit van zeggen vanochtend had ik een soort ... toen ik hier kwam, van 15 jaar geleden stonden wij als in de tijd van secretaris van de VHP SN... in Nederland, ook met een eigen congres over diaspora en we zijn heel lang bezig met het agendapunt. Het is prachtig dat wij na 15 jaar dit zelfde thema terug hebben in een mooi jasje, met frisse knopen en colbert erom heen.

Het is prachtig om te zien dat het ons een hele tijd heeft bezig gehouden. Een tweede opmerking die ik wil maken, is dat—de afgelopen week een paar mensen mij belden/contactten, ze hadden mijn naam gezien op de lijst en dachten dat het een typische Hindoestaanse aangelegenheid was. Terwijl als we naar de namen keken op de lijsten was **het typisch alleen Hindoestanen**. Dat brengt mij terug op het onderwerp van een uitspraak van wijlen Shoeshiel Girjasingh : “Ik ben in de eerste plaats Surinamer en in de tweede plaats ben ik Hindoestaan”. En ik denk dat het zo verkeerd wordt begrepen, maar U weet het is heel emotioneel. Dat heeft heer Landvreugd heel goed kunnen weergeven wanneer we praten over diasporabeleid, laten wij kijken naar de Surinaamse relatie met Nederland voornamelijk waar een groot deel van onze mensen is als we praten over diaspora. Het is heel gevoelig, de relatie tussen de verschillende overheden, maar er is enorm veel verkeer tussen de mensen en U heeft die goed kunnen illustreren met de actuele problemen, toescheidingsovereenkomst en natuurlijk ook een beetje terecht gewezen op de beperkingen van het Caraïbisch Gebied. We zijn lid van de CARICOM en als we ons beleid gaan ontwikkelen voor diaspora, gaat dat de nodige problemen leveren. En ik denk dat dit de belangrijke conclusies zijn die hij heeft getrokken. Ik moet zeggen dat ik zelf vind dat je Suriname heel moeilijk kan vergelijken met het Caraïbisch Gebied. We hebben een bijzondere variatie in onze etnische samenstelling dan in ons rechtssysteem en de wijze waarop de kolonisator hier zijn werk heeft gedaan. Ik moet U zeggen als U het Caraïbisch Gebied als voorbeeld neemt, dit is ook geïllustreerd door de tweede spreker, dat juist de contacten met het moederland enorm worden aangetrokken. Dit beleid is goed. En ik denk dat dat een punt is dat enorm aandacht behoeft. Dhr. Landvreugd, moet ik zeggen, heeft inderdaad vanuit een aantal voorbeelden vanuit het Caraïbisch Gebied gepoogd te kijken naar de situatie voor Suriname. En hij komt terecht tot een aantal interessante ontwikkelingen. Hij geeft gezegd: geen geïsoleerde benadering. Dat heb ik ook de hele ochtend herkend bij de andere inleiders.

Het tweerichtingsverkeer: dat betekent, en ook dhr. Caram heeft er op gewezen, bottom-up top- down benadering, laat dat ding vooral dirigeren door met name de overheid. En dat zijn inderdaad ook gemeenschappelijke aspecten die een rol spelen. Het laatste stuk had ik toch wel een pessimistisch verhaal over die relatie, de emotionaliteit tussen de Surinaamse situatie en de mensen daar. We zullen ook een formule moeten gaan vinden inderdaad, want je ziet dat alle cijfers, Keith Nurse had het over 62% van de toeristen, maar het is in de laatste tien jaar 72%. Dus de grote toeristenstroom uit Nederland is 72%, zie je aan de cijfers en het blijft

onze toerisme sector ontwikkelen, maar belangrijk is dat wij juist gelet op toerismeontwikkeling moeten gaan bekijken hoe natuurlijk onze marketing wordt opgezet om juist het echte toerisme juist uit andere landen te laten komen. Want als je geld wil verdienen, moet je de mensen in diaspora interesseren om te komen blijven in je land. Maar als je echt de toerisme sector wil ontwikkelen, moet je ook gaan kijken buiten die sector. En dan kom ik toch op de grote landen als U.S.A, Canada en natuurlijk China, Japan, dat zijn de grote boys met sterke spelers.

Heer Keith Nurse heeft een hele interessante bijdrage geleverd mensen, en ik denk dat we blij moeten zijn met deze bijdrage, het geeft een nieuwe optie om te komen naar een stukje beleid. Je ziet dat zijn bijdrage toch wederom aangetoond heeft hoe belangrijk eigenlijk diasporabeleid kan zijn voor Suriname. Zijn bijdrage was in drie hoofdlijnen. Hij heeft ons even geschokt met het brain drain onderzoek, dat we het niet weten. Maar Suriname heeft een enorme brain drain situatie gekend, waarbij je zelfs cijfers, we zijn blij dat het gelukkig uit onderzoek kunnen citeren en ik denk dat iedereen zal moeten bestuderen en dat zie je vooral in de topposities het tertiair onderwijs was er ook op en dat was een zorgpunt. Eén van de conclusies wastreffend dat kennelijk afstotende factoren zijn voor onze samenleving waarom onze mensen kiezen voor het leven elders en dat is iets dat wij vanuit onze samenleving ernstig moeten gaan bekijken en wel positief van waarom onze mensen kennelijk zo weg moeten gaan en dat is iets wat interessant is.

Een tweede groep bijdrage was natuurlijk over de gelden, en het is een mooi woord wat gebruikt is, dat we schattingen hebben van 120 miljoen, 150 miljoen aan bijdrage van Surinamers vanuit Europa, Nederland. We zien dat dit relatief laag is ten opzichte van het vergelijkend materiaal van de andere Caraïbische landen en ook de relatie met het BBP die hij heeft geaccentueerd, dat erg interessant is. Als je dus die cijfers zou vergelijken dat toch een groot deel van onze BBP bepaald wordt door inkomstenbronnen uit Surinamers van onze origine. Dat is een heel interessante conclusie.

Tot slot gaat hij naar het toerisme beleid en inderdaad is het zo dat er heel veel mogelijkheden zijn om toerisme tot ontwikkeling te brengen en we zien in Suriname het medische toerisme ook enorm groeien; festivals, vakantie en businesses die groeien en inderdaad, we kunnen enorm veel voorzieningen, mogelijkheden krijgen vanuit de toerisme sector. We zien het Zorghotel in Suriname. We zien ook vreselijk veel aanbevelingen. Dus dat gaat de goede richting op.

Al met al, ik denk dat deze twee bijdragen ook een bijzonder bijdrage hebben geleverd aan de discussie. Ze hebben de motivatie nog een keer gezet, dat wij als samenleving, als wetenschappers en als beleidsmakers, veel meer kunnen halen uit diasporabeleid.

Dank U.

Sessie 3 Vragenronde

Asis Gajadin

Toerisme uit New York naar Santo Domingo is groeiend. Is er een link tussen diaspora en toerisme? In ons geval, welke instrumenten kunnen we gebruiken om toerisme van onze diaspora te bevorderen.

Antwoord Keith Nurse

Tourism in Dominican Republic is well established. They have more than 500 hotels and I don't know how many flights a day. The Dominicans in New York regard the Dominican Republic as their home. They don't see New York as their home. This is also the case with the younger generation. They travel more frequently to the Dominican Republic than their parents. The government does not have any strategy to attract the people. They are quite happy and the government is satisfied with the growth of tourism for the future.

In the case of the other Caribbean countries it depends on the relation between the countries and their respective diasporas. How do the younger generation, the second or third generation feel about their country of origin? If they don't see it as their home land, you have to be concerned. Recently I talked with people in the Netherlands. Some of them are complaining that it is easier and cheaper to go to India. There are less visa requirements when they want to go to India than when they want to come to Suriname. It is easier to invest in India than in Suriname because of the PIO card. You have to make policy to attract them. If you don't compete you are out of the game.

Vraag hr. Ramdjielal

Ramdjielal: Protesteert tegen het feit dat Nurse naar zijn zeggen een verkeerde kaart van Suriname heeft gebruikt en vraagt of hij een juiste kaart zou willen gebruiken.

Vraag van Nishie Wolfram Jhagroe aan Dr. Keith Nurse

Ik heet Nishie Wolfram Jhagroe.

Mister Keith Nurse I have another question. You described the brain drain issue, the global entrepreneurship, but Suriname is also bound to Caribbean regulations. And what kind of improvements can we as a country make that could push this diasporic project for example?

Toelichting Dr. Keith Nurse

I don't have any magic bullets, or quick prescriptions. The first thing we have to do, is to recognize that the diasporic economy is of tremendous value, so a few days ago I for the first time interviewed the CEO of the Surinam Bank. Another exceptional example of how a local company has been able to go global, utilizing the Diaspora. Oke, it's an exceptional example. In fact it is amongst all the remittance companies in the Caribbean, it is the shiny

example. These are things that you all need to be proud about. So things like Telesur, Surichange, Roopram rotishop

And so you want to know what to do? My first recommendation is to get all of the key diasporic entrepreneurs in the same room, talking to the key policy makers. Let there be a conversation at the dialogue on what are the next steps. Then you need the University to be party to that process, so you have researchers who can provide the evident base for the policy decisions. And then I would say, after that there some key elements, that are already in frame, that you can tap into. So you want to be able to expand those things that are already in operation and get them better. So how can you tap in to your remittance market, your tourism market and the diasporic investment to a great ascent. Target goes three areas. And India some things jumped out. So for example, the medical tourism is becoming an important new area for investment, there are few firms that have already started to target them, you need to start working with them. And issues like the portability of insurance between insurance providers in the Netherland and here, become a critical issue to move on and the list goes on. And all I'm saying to you is that, most of the policy dimension can be driven through a conversation between at least three parties: the government, the diasporic entrepreneurs and your research communitys. Because you need that component to make that thing move forward.

Vraag Imro Zaalman aan Keith Nurse

No mister Nurse, don't sit down. My name is Imro Zaalman, from the Ministry of Trade and Industry. You presented some stats on the volume of remittances, I wonder if there are also stats available in terms of per capita, purchasingpower parity ..., or remittances relative to households, because most goes to households.

Toelichting Dr. Keith Nurse

Yeah, that's a very involved research. As far as I'm aware, there is data for a few, Latin American and Caribbean countries. In that respect we have been able to drill down, to what remittances mean to the sending family, like what share of the income is being remitted and on the receiving end, how impactful the remittances are on the families income. There are data available for Ecuador, Mexico, Brazil a few countries and in the Caribbean there is Dominican Republic and possibly Haiti. And then there was a study on Guyana. So, that kind of research needs to be done for Suriname. And there's something you need to be tracking, because as the global economy goes through, recession and double dip recessions, you want to know how impactful the recession is on these communities. So that's a really important area for further research.

Hr. E. Snijders (Moederband)

Wil teruggaan naar de basis. Is er een stuk beleid m.b.t. diaspora.

Vraagt ook toelichting m.b.t. de toescheidingsovereenkomst.

Landvreugd:

Er is tot nu toe geen diasporabeleid. Er zijn nu wel aanknopingspunten die wijzen in de richting van diasporabeleid.

M.b.t. de toescheidingsovereenkomst, heeft de vorige regering gezegd dat wij afwillen van de toescheidingsovereenkomst. De Nederlandse regering had gezegd dat zij er ook van afwilde indien art. 5.lid 2 werd uitgevoerd. De nieuwe regering heeft niet aangegeven dat het standpunt van Suriname gewijzigd is. Dus de toepassing van art 5 lid 2 is" a no go.

Vraag Dr. Jack Mencke aan Dr. Keith Nurse

This is a very short question for Keith Nurse. So the positive effect of Diaspora, in terms of remittances, poverty alleviation and so on is very clear. I think we have to go more in depth. And the question is whether you have also studied the ill effects of the Diaspora? For example increasing inequality. So I wonder if remittances were very effective in poverty alleviation of approximately twenty five percent of the families in Paramaribo. It was more effective than the formal economy ,and what you mentioned, the government. But I have the idea that in recent times, prices for land in Suriname, the prices for houses, food stuff services in general due to the diasporic circulation are getting high. So, what about that aspect of your study for Suriname and other countries in the Caribbean.

Toelichting Dr. Keith Nurse

Thank you very much, that is very useful. **I ..to see** your nineteen ninety three paper. What we do know about the embark of remittances is that it's a double..... Yes it can generate some poverty alleviation and so forth. But it can also do other things. It can create what we call

remittance dependency, and you see that throughout the region. There is also what we call barrel economy, people like Laparkan deliver all of these barrels and people dependent to those almost live on. Historically what we know is this. If remittance is moving into an economy, that is dynamic, then some of those defects, that Jack referred to, the fact that how we can create inflation, it can create new sources of inequality, then in a Dynamic economy those are tempered. Because other things are growing. If it's coming in an economy that is un dynamic, then it has an exaggerating effect on some of those indicators. Which I come back to the point that was made by the IDB, the IDB quote, this remittance phenomenon is not something to celebrate from an economic stand point, because it is not based on productivity in the economy. So the fact that there is a large share of your GDP means that you should worry if it's not going into investment. If it is purely going into consumption, then you have a problem. More and more if it is flowing into investment then it is contributing to the dynamism of your economy. That's why, then this research was first configured that it was a study of remittances and I detoured the idea and I got a lot of lick from my colleagues along the region. Because their researching got knocked out of the framework. I sat and I argued at that point of time, the economy is far larger than remittances. In fact remittances is really the top of the iceberg. If you view it as such, these other components, diasporic tourism, brain circulation and diasporic investments provide you the basis, to generate a dynamism which would solve the problems associated with remittances coming into a undynamic economy. You get my point? So the way to resolve the problem is not to stop the remittance, the remittance are coming, the families that received it, are better off than when not receiving, so you are not going to stop that. So what you want to do is build a base, a foundation, that could make the economy more dynamic and I'm saying to you, these things are already happening in a very organic way, based on the decision making of the entrepreneurs and ordinary families. What you want to do now, is build a strategic framework that makes this work more in concert so that the wider economy can benefit from these roots, rather than to be reviewed at some ad hoc experience.

PLENAIRE DISCUSSIES

Werkgroep 1

Begripsbepaling, afbakening en de noodzaak tot een diasporabeleid

Wie moeten gerekend worden tot de Surinaamse diaspora? Bepaalt origine en speelt affiniteit een rol? Waar wonen ze, is kwantificering mogelijk? Hoe behandelen we gehuwde partners, kinderen, tweede, derde en verdere generaties?

Hoe kan eenvoudig getoetst worden of iemand tot de diaspora behoort? Bijvoorbeeld uittreksel bevolkingsregister van ouder of voorouder. Hoe ver gaan we terug?

Welke positieve ontwikkelingen zijn er reeds met de Surinaamse diaspora? Economisch (remittances, investeringen, exporten, hotelwezen, horeca), expertise (gezondheidszorg, onderwijs), toerisme (familietoerisme, zorgtoerisme, cultuurtoerisme), marktontwikkeling (producten met emotionele waarde), sport. Zijn deze ontwikkelingen win-win of zijn de voordelen alleen aan Surinaamse zijde?

Wat kunnen wij leren van de aanpak van diaspora beleid door landen en regio's? Kan een diaspora-beleid voor Suriname nuttig/nodig zijn, zo ja wat zou dat beleid moeten inhouden? Hoe zou dat beleid eruit moeten zien? Wat zou de overheid moeten doen en wat zouden particulieren aan rol hebben?

Welke voorwaarden zijn belangrijk in thuisland voor succesvol diasporabeleid? Bijvoorbeeld veiligheid, modern bankwezen, toegang tot Suriname en tot kantoren, gemak van zakendoen.

Presentatie: Carl Breeveld

We hebben met elkaar gekeken naar de definiëring van de Surinaamse diaspora. Eigenlijk wat wij gedacht hebben met ons allen is dat alle mensen die zich Surinaams geaard voelen, overal in de wereld met als criteria vooral Surinaamse emigranten die een emotionele, materiële band met Suriname hebben.

Ten aanzien van de toetsing en de kwantificering: we hebben geschat dat het gaat om ongeveer 1,5 miljoen mensen als U denkt aan de generaties die er allemaal bijgekomen zijn en er zou geen beperking moeten zijn voor wat betreft de graad en de generatie waartoe men

behoort. We houden dus gewoon rekening met deze criteria dat de mensen Surinaams geaard moeten zijn en dat ze een band moeten hebben met Suriname, emotioneel, materieel.

Hoe toetsen wij dat? In de 1^e plaats kun je dat op een puur zakelijke manier doen door stamboom uittreksel bijvoorbeeld, maar je kan ook vooral de tradities van de mensen nagaan en dan denken we vooral ook aan groepen in Frans-Guyana bijvoorbeeld die van deze kant uit vertrokken zijn. Veel van de mensen hebben soms, hun namen zijn gewijzigd of juist bepaald geworden in de afgelopen tijd, die alleen een voornaam hadden, denk U aan de mensen in de binnenlanden van Suriname en dan komt een geslachtsnaam erbij en soms zijn de geslachtsnamen heel verschillend. Ik weet een voorbeeld van iemand die in Frans-Guyana is gaan wonen en die was gewoon een kort mannetje en ze hebben hem toen genoemd Small Boy en Small Boy is generatiennaam geworden. Maar je kan dat dan moeilijk gaan vinden in allerlei officiële stukken, dus wat je doet is, je gaat de tradities volgen. Je gaat kijken in de buurt waar de mensen gewoond hebben, de persoon die ze kunnen aanwijzen waardoor je vandaar uit kan achterhalen als die inderdaad een band hebben, maar dat zal niet zo moeilijk zijn met betrekking tot Frans – Guyana. We plaatsen dat erbij naast stamboom uittreksel.

Positieve ontwikkelingen in het kader van de Surinaamse diaspora:

Er zijn heel goede voorbeelden. Dat van Seedorf is al genoemd, zijn stadion. Mooi voorbeeld gaf mevr. Boedhoe vandaag toen wij aan het eten waren en dat heb ik in de groep met de mensen gedeeld. Het Zorghotel ,waarbij de oprichter een soortgelijk hotel had in Nederland en ook in Spanje en tenslotte zei hij: ik wil op Curaçao ook eentje opzetten. Maar het is die oude moeder van Kronenburg, Commewijne die zei van waarom sla je Suriname dan over? En het is die kleine vraag van die vrouw geweest, korte vraag welke gemaakt heeft dat er zo'n hotel hier gekomen is in Paramaribo. Wat wij dus willen aangeven is dat is nou wat diaspora onder andere ontwikkelt, die emotionele kant zit daarin. Sportgebied, gezondheid gebied, toeristisch gebied, maar wat ontbreekt en dat is dat we hebben geconstateerd, is dat er structuur is en coherent beleid om het maximale uit de reeds spontane diaspora te halen. Dus dat zou eigenlijk moeten plaatsvinden, kunnen we gaan vaststellen wat allemaal gerealiseerd is in de afgelopen tijd, welke sectoren zijn in gerealiseerd en dan kunnen we van daaruit ook verkopen in de zin van mensen die in het buitenland zitten, die zeggen hey inderdaad is dat een idee om Suriname te gaan doen etc. Er is een heleboel gebeurd, positieve ontwikkelingen zonder meer.

Ten aanzien van de omgeving: we kunnen natuurlijk een heleboel leren uit zaken die in de omgeving, de regio hebben plaatsgehad. Ik denk dat daarin meneer Nurse een heel belangrijke rol vervuld heeft. Het is voor ons, denk ik, heel belangrijk en dat hebben we ook gezegd dat er onderzoek nodig is. De presentatie van meneer Nurse heeft dat ook naar voren gebracht en ik ben blij dat onder andere meneer Hassankhan, IGSR en de Anton de Kom Universiteit daarmee bezig zijn, want cijfers helpen ons om te weten en ook om te weten waar we willen komen in de komende tijd als we willen plannen. Dat is 1 kant: onderzoek. De andere kant is dat we moeten werken naar awareness. Awareness aan beide kanten. Schalkwijk heeft het gehad over de liefde-haat verhouding. Nou als je de liefde-haat verhouding wilt verbeteren, dan is het belangrijk dat je aan de awareness aan beide zijden

werkt. Daar, maar ook hier. Dat men weet waarvoor ze staan en hoe ze met elkaar kunnen omgaan, hoe ze elkaar kunnen aanvullen, completeren. Dus eigenlijk een win win benadering.

En dan de voorwaarden voor een succesvol beleid: de meningen waren divers. Er zijn een aantal zaken genoemd dat het belangrijk is dat het beleid, dat de veiligheid daarin aandacht moet krijgen, het Bankwezen, toegang tot Suriname, die zijn al genoemd, het gemak van zaken doen. Dit zijn allemaal dingen die meegenomen moeten worden in het beleid. Het was wel zo dat er één lid was van mijn werkgroep die heel duidelijk het accent legde steeds op de toescheidingsovereenkomst. Dat moet ook meegenomen worden. Dat was elke keer een punt van discussie en iedereen in de zaal mag twee keer raden wie het is, maar het was helder en ik denk dat het belangrijk is, niet alleen voor zijn gemoedsrust, maar ik denk gewoon voor ons allemaal in totaliteit dat er toch Surinamers zijn die dit een heel belangrijk onderwerp vinden, wat we mee moeten nemen als we denken aan een diasporabeleid. Ik dank U.

Discussie naar aanleiding van verslag werkgroep I:

1. **Martin Schalkwijk:** Ik hoorde Carl zeggen 1½ miljoen van de diaspora. Mijn schatting is 400.000 hoor, want ze zijn nooit meer geweest dan wij hier en de groei hier is sterker geweest. Wij hebben ook nakomelingen hier. Ik heb mijn twijfels daarover.
2. **Hassankhan:** Ik wil toch over de kwestie van de toescheidingsovereenkomst weten, het leeft bij bepaalde mensen. We staan nu op het punt van conclusies en aanbevelingen, dus ik weet niet of één persoon of enkele personen dat van belang vinden dat het er moet zijn. Als het een minderheidsstandpunt is binnen de groep of in de de plenaire discussie dan moet het worden vermeld, maar niet dat dat de conclusie is. Ik gaf mijn persoonlijke mening en ik hoop dat, dat ook de mening is van de overgrote meerderheid van de Surinaamse bevolking en dat is dat wij niet meer rechten willen geven dan aan Surinamers. Dat is één punt. Punt twee is dat diasporabeleid en nu weten we het ook van wat andere landen hebben gedaan als India en Turkije. We willen alle faciliteiten geven, behalve het kiesrecht. Dus dat is denk ik enorm belangrijk. Ja, zowel actief – als passief kiesrecht. Dus all but not that. Dat is denk ik wat bij de overgrote meerderheid leeft. Ik wil het voorlopig hierbij laten. Ik weet niet of er andere punten zijn. Ik wil wel een andere opmerking maken, want de kwestie van de dubbele nationaliteit, waarvan ik geen voorstander ben, vind

ik dat in het nationaal belang voor bepaalde categorieën personen die iets voor het land betekenen - en ik denk aan voetballers dus sporters- wij wel mogelijkheden moeten scheppen.. Wij zijn het enige land in het Caraïbisch gebied dat geen gebruik maakt van talenten in de diaspora om die in ons nationaal team op te nemen en daardoor staan we nu onderin, lager dan Frans-Guyana en Guyana en alle andere landen. Dus ik vind dat we daarin wel mogelijkheden moeten creëren.

3. **Onbekend persoon:** er is indertijd een commissie ingesteld om de toepassingen van de toescheidingsovereenkomst in de Surinaamse realiteit te onderzoeken. Ik denk dat er zeker aanbevelingen zijn geweest. Wat is gebeurd met die aanbevelingen? Zijn die er wel of niet? Ik weet niet of iemand daarover iets te vertellen heeft.
4. **Jethoe Chandi:** wij zijn enorm gefocust op het India model van de PIO en overigens vergat ik te zeggen dat als je een PIO kaart reeds hebt, kom je in aanmerking voor een OCI. Dat is een Overseas Citizen of India en ik kan gewoon het actief – en passief kiesrecht gebruiken. Ik heb een PIO kaart. Technically kan ik in de politiek in India gaan, absoluut geen ambitie voor, omdat die meneer daar, mijn vader zegt Suriname is jou land. Wat ik met name wil aanbevelen is: kijk dus niet alleen maar naar het India model. Ik denk gegeven de size van de Surinaamse diaspora, 50 % is daar buiten, kijk eerder naar het Israël model.
5. **Gajadin:** tenminste meneer Hassankhan maakte net een opmerking over de dubbele nationaliteit in bepaalde gebieden en hij refereerde waarschijnlijk naar sport. Ik ben geen voorstander van. Of we gebruiken de dubbele nationaliteit of we hebben dat niet, maar niet dat we speciale gebieden gaan identificeren. Het is of/ of. Ik denk, mijn voorkeur gaat naar, laten we gewoon de dubbele nationaliteit introduceren, maar niet dat we speciale gebieden gaan identificeren.
6. **Jethoe:** ik ken de details niet, maar als bankier of iemand met kapitaal kijk je naar vertrouwen, wetskader, het houden aan regelgeving, wetten, wettelijke kader. Dat is wel belangrijk en als deze toescheidingsovereenkomst een officiële wet is dan is het onderdeel van de Grondwet. Het is geen goed signaal , puur vanuit een kapitaalmarkt perspectief. Je kan ook wetten veranderen. Mensen die komen investeren, dat je daarmee in **contact .....** **dat** ook veranderen. Als signaal is dat geen goed idee. Als

het een verdrag is, staat het juridisch vast en nogmaals dat is een totaal bankiers perspectief. Om wetten te veranderen is nooit goed. Als je het uitvoert moet je het helemaal uitvoeren. Ik denk dat deze discussie met alle emotie en respect die mensen hebben precies aantoont hoe moeilijk het is om het op te lossen en mijn gevoel is, dat zeg maar een kans voor Suriname om een diasporabeleid te ontwikkelen, die ruimte biedt om het heel onaardig te zeggen, geen verdere discussie over de toescheidingsovereenkomst. Ik begrijp de emoties erbij en ik begrijp ook mensen vanuit een juridisch perspectief vinden dat het precies en zuiver uitgevoerd moet worden, maar ik pleit voor om de politieke realiteit ook niet uit het oog te verliezen.

7. **Birdja**: ik ben ook iemand van de diaspora. Het interesseert mij niet of ik de Surinaamse nationaliteit krijg of niet, in ieder geval mijn hart ligt hier. Ik zou eerder adviseren dat men toch de dubbele nationaliteit toekent. Gewoon afkijkt van de Turken. Als we praten over acceptatie dan lijkt het mij beter dat je de mensen, diaspora gemeenschappen ook tot een ingezetenen maakt door gewoon de dubbele nationaliteit toe te kennen.
8. **Schalkwijk** : In de inleiding van de heer Karghi had hij voorgesteld om die kwestie van de dubbele nationaliteit een beetje los te koppelen van het diaspora beleid en ik denk dat het een goeie suggestie is, omdat het toch wel een heel aparte diepgaande discussie is die het een en ander misschien in de weg kan staan en tegenhouden. Dus als je die twee zaken zou scheiden, niet dat ik zeg wel of niet, maar gewoon een aparte discussie, zodat je wel voortgang kan maken op de andere punten.
9. **Ranoe** : Ik wil gewoon 2 kleine opmerkingen maken ten aanzien uw pleidooi voor invoer van de dubbele nationaliteit. Er zijn momenteel ook rechtszaken gaande in Suriname van personen die een nationaliteit is opgelegd. Dus bij het invoeren van de dubbele nationaliteit gaat u moeten zeggen van, heb u de keus van, legt u op aan iemand of heeft meneer de keus om te verwerpen. Ten aanzien van: het helemaal afzeggen van de toescheidingsovereenkomst, u hebt de overeenkomst van de nationaliteiten regeling, u hebt een overeenkomst nodig wil je onderzoek doen naar je nationaliteit, naar je stamboom, dus je hebt die toescheidingsovereenkomst altijd nodig. Ten aanzien zijn opmerking : over die aanbeveling van die commissie. Ik denk dat meneer Santokhi bij uitstek degene is die wat daarover kan zeggen. Maar er is

afgesproken over een wijzigingsprotocol en dat is tot 2010 waarbij Suriname en Nederland daarover gesprek hadden gevoerd en het is daarbij gebleven.

10. **Onbekend persoon:** Ten aanzien van dubbele nationaliteit, ik vraag mij soms ook af. Weet u dat een aantal top politici in Suriname en hun wederhelft een andere nationaliteit hebben en nu praten we over dubbele nationaliteit wel of niet. Ik weet niet wat het probleem is met dubbele nationaliteit. Een andere zaak is denk ik dus dat men bang is voor een massale uittocht vanuit Nederland bijvoorbeeld. Ik zeg dat gaat nooit komen vooral lager kader, midden kader, die hebben hun pensioenen en alle andere zekerheidszaken daar, dus die gaan ze nooit in de steek laten, pensioenen en andere uitkeringen. Die zijn al verzekerd, die gaan nooit hier komen. Het gaat juist om talenten, sporttalenten en hoger kader en die hebben we hard nodig hier. Ik weet niet waarom dubbele nationaliteit een probleem moet zijn.
11. **Santokhi :** Ik was al bang dat mijn naam genoemd zou worden om meer uitleg te geven over de toescheidingsovereenkomst. Om de zuiverheid van de informatie is het dan goed om de laatste informatie door te geven. U merkt de laatste tijd wordt je te vaak aangesproken als ex- minister, niet meer als voorzitter en niet meer als assemblee lid. Ex – minister, het lijkt alsof het land geen regering meer heeft en geen ministers meer heeft. Ten aanzien van de toescheidingsovereenkomst. Ik heb ook de informatie beluisterd, dat de regering opdracht zou hebben gegeven om af te komen van de toescheidingsovereenkomst. Het enige wat ik weet als Minister van Justitie en Politie en dat is dat er een samenspraak geweest is met de Minister van Buitenlandse zaken, die vermoedelijk de instructie gehad heeft van de President. Nadat overleg gevoerd was tussen Suriname en Nederland op ministerieel niveau dat er overeenstemming bereikt was om de verdere discussies met betrekking tot de toescheidingsovereenkomst m.n. artikel 5 lid 2 te doen plaatsvinden op basis van een interpretatieve verklaring. Daarbij zou men alles wat onduidelijk was in die overeenkomst en bij de diasporagemeenschap - als ik het zo mag noemen - gaan verduidelijken. De gemengde Commissie Suriname/ Nederland is aan de slag gegaan en de gemengde commissie heeft het resultaat gepresenteerd van de interpretatieve verklaring van alles wat onder art 5 lid 2 verstaan moet worden, welke rechten, welke rechten niet, welke functies wel, welke functies niet etc. Dat is uitgewerkt. Hierna zou er goedkeuring gegeven worden op politiek niveau uitaard nadat dit ook in de tweede

kamer en het parlement van Suriname besproken zou zijn. Dat is niet gebeurd. Het resultaat tot nog toe van die gemengde commissie is gebleven en daarna is er geen politieke goedkeuring en of debatten geweest op politiek niveau. Dank u.

PRESENTATIE GROEP 2 Door Paul Brandon

Onderwerp: Bijdrage van de Surinaamse diaspora, nu en in de toekomst

- Draagt de Surinaamse diaspora in de huidige situatie bij aan de ontwikkeling van Suriname? Hoe werkt de huidige diaspora? Is het overheid-overheid of particulier-particulier of beide of mengvormen? Kan deze rol gekwalificeerd en gekwantificeerd worden. Wat is de appreciatie van die bijdrage? Zijn er ook negatieve effecten? Kunnen de contacten hechter, beter en zo ja hoe? Zijn er ook immateriële voordelen?
- Is er een win-win situatie, zijn er dus ook voordelen voor de mensen in diaspora en hun gastlanden? Wat zijn die voordelen. Zijn er ook immateriële voordelen?
- Aan welke randvoorwaarden moet voldaan worden om de positieve effecten van de diaspora te behouden en te verbeteren?
- Bijvoorbeeld algemene voorwaarden: toegang tot Suriname, veiligheid, eenvoud en gemak om zaken te doen.
- Zijn er ook specifieke voorwaarden: bijvoorbeeld de noodzaak om de houding van Surinamers thuis naar de Surinamers in diaspora (argwaan, afstand) en omgekeerd (betweterig) te verbeteren.
- Welke rechten zouden eenvoudig en zonder problemen gegeven kunnen worden aan de mensen uit de diaspora zodat zij makkelijker kunnen opereren? Welke zijn de moeilijke punten van bespreking?
- Besproken kunnen bijvoorbeeld worden afschaffing visumplicht, economische rechten zoals grondbezit, oprichting bedrijven, sociale rechten bijvoorbeeld toegang tot bepaalde ambten, onderwijs, ziekenzorg en pensioenopbouw.
- Zouden de mensen in diaspora minimaal dezelfde rechten moeten hebben als de mensen uit de Caricom?

Groep 2: Puntsgewijs verslag op papier

Bijdrage van de surinaamse diaspora, nu en in de toekomst

1. Eens
  - Financieel
  - Gezondheid
  - Onderwijs
  - Sociaal/ Cultuurl
- b. mengvormen
- c. appreciatie=> dankbaarheid
- d. negatieve effecten=>
  - grondspectulatie

e. Contacten kunnen beter door het institutionaliseren van de Ministeries

f. Voordelen=>

- sociaal-maatschappelijk gebied
- familieband

2. Sprake win-win situatie=> Ja

3. Randvoorwaarden=>

* instituut in Suriname voor de betrouwbaarheid en transparantie.

- vliegtarieven (moet)
- toeristenkaart (nu)
- investeringsmogelijkheden (moet)
- mentaliteitsombuiging (moet)

4. Rechten=>

- wetgeving
- facilitering

5. Rechten diaspora - Caricom=>

Mensen van Caricom kunnen zonder visum naar Suriname om te werken/vestigen

- Ja, maximaal dezelfde Rechten.

Toelichting door PAUL BRANDON

Ook een goede middag van mijn kant. Volgens onze administratie hadden wij 28 leden, maar die gereduceerd tot 9. Desondanks hebben wij een productieve meeting kunnen hebben en bepaalde vragen kunnen beantwoorden

Bij de eerste vraag, ging het erom dat wij wilden weten of de Surinaamse diaspora in de huidige situatie bijdraagt aan de ontwikkeling van Suriname. Dat was een volmondig ja en daarna was de volgende vraag hoe het zou werken of hoe het werkt in de praktijk en daar zijn er een aantal voorbeelden genoemd, de diverse financiële stromen die onze richting op komen en verder is er aangegeven dat ook op het gebied van onderwijs, meestal zijn het de medici uit diverse universiteiten van Nederland van Surinaamse origine die nu dan een bijdrage leveren aan ons onderwijs. De bijdrage wordt enorm geapprecieerd door Suriname en er zijn natuurlijk ook wat negatieve effecten. We hebben die kwestie van grondspeculatie. Dat is één van de items die hier speelt dat als negatief bestempeld kan worden. En wat betreft de immateriële voordelen, wordt genoemd de familieband, die wordt ontwikkeld in de loop der tijden.

De tweede vraag was de vraag over de win win situatie. Dat was ook een volmondig ja en de groep vindt dat we dat moeten institutionaliseren als het nou een stichting wordt of het een directoraat wordt, dat moet nog bekeken worden. Voordelen die daaruit zouden kunnen voortspuiten: één van de zaken is dat wij zeggen dat er bij de betrouwbaarheid transparantie, een goede verstandhouding moet worden gecreëerd zodat de weg geopend wordt. Een ander punt dat genoemd is, is de kwestie van mogelijke verlaagde vliegtarieven. Onze tarieven zijn nog erg hoog. Als dat attractiever wordt, kan het behoorlijk een rol gaan spelen. We hebben verder gezien dat die kwestie van de toeristenkaart die nu is ingevoerd, natuurlijk ook een spin off met zich meebrengt. En verder is er ook genoemd, de investeringsmogelijkheden die moeten gecreëerd worden en last but not least, de mentaliteitsomgeving, de liefde – haat verhouding waarover prof. Schalkwijk het vanmorgen had.

We hebben dan de vraag drie als ik goed ben, even kijken hoor. Ik heb eigenlijk vraag 2 en 3 behandeld. Daat gaat vlot.

Vraag 4 had het over de rechten. Welke rechten zouden eenvoudig en zonder problemen gegeven kunnen worden aan mensen uit de diaspora en daarover hebben wij eigenlijk een aantal dingen genoemd. Als voorbeelden, wij denken met name aan de oprichting van bedrijven waarbij de economische bedrijvigheid vergroot wordt. Maar er zijn natuurlijk ook andere gebieden, de tijdsperiode was te kort om wat verder in diepgang te treden. Maar je kan dus een aantal mogelijkheden hebben we om dat te verruimen. Alleen zeggen we ook op basis van de bijdrage die dhr. Landvreugd heeft geleverd, dat dus dezelfde rechten die de nationale hebben, worden gegeven aan de mensen in diaspora. Dan heb ik, meen ik ook vraag 5 beantwoord en als sluitsuk wil ik aangeven dat dhr. Landvreugd onze groep voorzat en mevr. Soebedar was secretaris, dat was het in een notendop dank U wel.

Opmerking Hassankhan, M:

Er zijn in de verschillende inleidingen nog wat meer randvoorwaarden genoemd. Ik dacht in die van Karghi en met name nog iemand anders bijvoorbeeld dat je regelmatig bijeenkomsten moet hebben, regering en de diaspora om de meningen te kunnen peilen, want je wil een overleg situatie en je wil een duurzaam beleid toch, dat je regelmatig consultaties moet plegen, misschien kan dat ook bijgevoegd worden bij insitutionalisering. Want dit zou ik ook laten willen institutionaliseren dat er regelmatig consultaties plaatsvinden uitgaande vanuit de regering om dan zaken verder in kaart te brengen.

Toelichting Wonnie Boedhoe:

Ten aanzien hiervan is er natuurlijk in de inleiding, ik dacht van menr. Khargi terug gezien te hebben dat op zijn minst een groep bij elkaar komt met vanuit elk ministerie, minmaal 1 persoon, want het ging niet alleen om economische zaken, maar ook om kunst en cultuur. Met het voorbeeld van dhr. Jethu daarbij over de man met zijn goede culturele uitingen natuurlijk en die heel goed in de orkestra zit. En ik denk dat wij het op die manier kunnen meenemen, want dan kan je het structureren. En dan terug komend, ik dacht even aan de inleidingen die hadden het ook er over, in ieder geval een rol moet worden gegeven aan de diaspora zelf. Dus dat alle partners structureel en dat we dus dat op die manier meenemen.

Hassankhan, M:

Nu weet ik niet als mijn andere vraag is meegenomen, dus dat van rol van de Universiteit, dat een ingewikkelde zaak is. Er zijn een aantal zaken die verder nader onderzocht moeten worden. Het hoeft niet perse de Universiteit te zijn, maar ik dacht dat prof. Caram het ook heeft gememoreerd, dus dat in elk geval deskundigen ingezet moeten worden om die zaken verder te onderzoeken.

Opmerking Santhoki, Ch.

Ik heb eerder die opmerking gehoord en ik heb bewust daarop niet willen ingaan, omdat je ook in een hele vroeg stadium discussie zou krijgen. Ik zie constant de toeristenkaart terug komen. Ik zie het ook bij de inleidingen terug komen als diaspora instrument. Ik ga precies zeggen wat mijn standpunt in het Parlement geweest is nadat een andere parlementariër dat gezegd had, namelijk dat het een diaspora instrument is. Toeristenkaart is niks anders dan het vergemakkelijken van personenverkeer. En als dat een diaspora instrument zou zijn, dan zou men toeristenkaart moeten introduceren en de diaspora gemeenschap vrij gesteld moeten hebben van visum. Dan pas zou het een diaspora product zijn. Die toeristenkaart is geldig voor een ieder en de landen zijn genoemd. Nergens is er een gemeenschap genoemd. De landen waarvoor de toeristenkaart van toepassing is zijn genoemd, dus ik vind het verkeerd gebruik als te zijn een diaspora instrument.

Reactie Hassankhan, M.:

De term PSO kaart is genoemd. Ik weet niet of er in de groepen daarover is gediscussieerd. Want je wil bepaalde faciliteiten creëren en als je een diasporabeleid hebt en je gaat ook definiëren wie de diaspora is, wie tot de diaspora behoort, kan je ze toch een identiteit geven, een of ander bewijs dat je lid bent van de diaspora en ik geloof dat dat dan, ik weet niet wat voor naam je gaat bedenken, maar PSO kaart, Personen van Surinaams Origine waaraan een aantal rechten verbonden zal moeten zijn.

Boedhoe, W.:

Maar dat is natuurlijk iets heel anders. Ik denk dat dhr. Santokhi juist erop wijst dat men zegt dat de huidige toeristenkaart gelijk is gesteld, dus het past binnen het kader van de diaspora en dat die juist daarom wijst om te zeggen het is niet hetzelfde als een PSO. Ik denk dat we dat wel moeten meenemen en dat was de vraag natuurlijk van mensen die daar wat hadden. De reactie kwam op basis van het lijstje en het feit dat er steeds weer in een paar inleidingen is genoemd, besproken dat men zegt we hebben al een toeristenkaart en het is al een eerste aanzet tot diasporabeleid. En ik denk dat we dus dat moeten zeggen van het is niet hetzelfde. Als ik hem goed mag verwoorden en dan kijk ik ook naar werkgroep 2, want zij hebben intern erover gediscussieerd dat een diasporakaart als we dus die van de het in het voorbeeld genoemde PSO (People of Suriname Origin) dat dat meer is dan een toeristenkaart als we dat zo kunnen formuleren denk ik, hebben we het goed gedaan.

Opmerking Gajadien, A.:

Ik denk dat ik mee kan gaan met wat dhr. Santohki stelde, omdat het in principe in het kader van de diaspora, van die toeristenkaart hier niet past. Dus daar ben ik volledig mee eens. Eigenlijk was het meer een opmerking, omdat ik bij groep 4 zat. Dhr. Hassankhan maakte een opmerking daarnet en er onstond bijna een discussie daarover van hoe het ingevuld zou worden en ik denk dat bij de aanbevelingen van groep 4 een instituut dan wel aanbevelingen daaromtrent zijn gedaan. Dus dat zou nog komen.

Opmerking Brandon, Paul:

Ik wilde even een opmerking maken, we zijn er eens tot op zekere hoogte met de voorzitter van de VHP. Toch zeggen we wel dat ere en zekere instep is om zeg maar de bewegingen naar Suriname toe te vergemakkelijken wat betreft die toeristenkaart. Maar als we kijken naar de vierde vraag die wij hadden op ons lijstje om dezelfde rechten te geven, dan zeggen we wel dat die toeristenkaart moet worden verwisseld voor een PIO, want de mensen zijn geen toeristen. Ze zijn onze Surinamers in diaspora.

Boedhoe, W:

Ok dank U, dus terugkomend, de conclusie die we kunnen opnemen, is dat in ieder geval een toeristenkaart of een PSO kaart of hoe je het ook wilt noemen meer is dan de huidige toeristenkaart. En dat het daar toch wel om gaat.

Nog niet gescreend

Werkgroep 3 Voorstellen voor economische ontwikkeling

Presentator: Birdja

Een diaspora beleid

Waarom een diaspora-beleid? Zijn er win-win situaties mogelijk? Welke mogelijkheden zijn er of bestaan al en waar kunnen we leren van inzichten van anderen? Economisch (remittances, investeringen), expertise (gezondheidszorg, onderwijs), toerisme (familietoerisme, zorgtoerisme, cultuurtoerisme), marktontwikkeling (producten met emotionele waarde), sport.

Wat zou het beleid moeten inhouden? Hierbij moet antwoord gevonden worden op vragen als: 1. Op welke wijze kan de diaspora optimaal ingezet worden in verschillende beleidsgebieden en sectoren? 2. Onder welke (stimulerende) voorwaarden willen wij dat doen? 3. Op welke wijze kunnen investeringen uit de diaspora gestimuleerd worden en hoe kunnen belemmeringen voor investeringen opgeheven worden?

Zijn er bestaande voorzieningen die verbetering behoeven, zo ja welke? Zijn er nieuwe mogelijkheden die benut kunnen worden?

Voorstellen discussie

1. Aanbeveling van Jethu bediscussieren

Bespreek concrete voorstellen om de diaspora economische te betrekken. Welke voorstellen zijn eenvoudig uitvoerbaar en kunnen leiden tot quick wins, welke zullen meer tijd, overleg en eventueel wettelijke voorzieningen nodig hebben?

Voorbeelden:

Financiële markten: investeringsfondsen, aandelen in bv Tapajai project, bankwezen, lokale beleggingsmogelijkheden.

Toerisme: hotelwezen, horeca, nieuwe bestemmingen en producten in binnenland, gezondheidstoerisme.

Handel: vergroting van exporten van groente, fruit, vis, souverniers, eventuele nieuwe producten, markttoegang, samenwerking ondernemerschap.

Kennis: IntEnt trainingen in ondernemerschap, 'pum', geremigreerde consultants, inschakeling van kennis op afstand, outsourcing.

De meeste dingen zijn min of meer al gezegd dus denk ik dat ik niet zoveel tijd nodig heb voor mijn presentatie. Het PSO: daarover is net heel wat gezegd, dus dat ga ik **dan** overslaan.

Uitwerking mechanismen: dat zoals in het kader van het PSO ook. We zijn daarvan uitgegaan dat wanneer de diaspora gaan betrekken in onze economische gebeuren dat we eerst heel goed gaan onderzoeken wat we nodig hebben en wat niet en daarvoor zullen we **dus eigenlijk** min of meer een **onderzoeksbureau** of een consultant en dat mag ook van gemengde groep zijn, zowel uit de diaspora als uit de Surinaamse groep, die eerst gaan onderzoeken wat we eigenlijk nodig hebben. Iets dat we niet nodig hebben, moeten we ook niet aanvragen bij de diaspora. Het gaat alleen concurrerend werken. Tijdens de discussie kwam ook naar voren dat bijv. **op** de universiteit docenten zijn die **zien** anderen die uit het buitenland komen als concurrenten en dat werkt niet positief. Dat zal ook hier **moeten** gebeuren als we een ondernemer al in Suriname hebben en die dan hun zaken goed doen dat we dus niet meer gaan halen dan wat we nodig hebben. Er moet dus een onderuit komen naar mensen uit de diaspora bijvoorbeeld hun spaargedrag als we praten over remittances. Wat is zijn gedrag bij economische schommelingen **bijvoorbeeld**. Dat soort zaken moeten eerst onderzocht worden. Het is ook al eerder aangehaald dat om beslissingen te nemen, moet dat eerst goed onderzocht worden. Er zal zeker economische sectoren geïdentificeerd moeten worden waar we mensen voor nodig hebben. Prof. Caram had aangehaald, Mevr. Biekman, die heeft het een en ander onderzocht en ook aan de kabinet van de President aangeboden. Dat stuk heb ik ooit gelezen en daarin haalt ze heel wat zaken aan: zaken als woningbouw, **bruggenbouw**, landbouw of agrarisch sector, noem maar op. Een heleboel. Dat soort zaken **zouden** eerst onderzocht moeten worden door zo een consultatie bureau, voordat men beslissingen neemt. Eén van de vragen die in ons stuk is gesteld namelijk. Een van de zaken is dus die financiële markten, waarbij gedacht wordt aan investeringsfondsen, aandelen in Tapajai project, bankwezen, lokale beleggingsmogelijkheden. We hadden over **soort** een instelling bijv. over een diasporabank, **dus het opzetten van een diasporabank**. Laat zo een bank al dit soort zaken begeleiden en daarbij kan ook gedacht worden aan die diasporabond om alles via zo een bank te coördineren, alle onderzoekingen te doen. In hoeverre een instantie die betrouwbaar is om diasporabond uit te geven. Ander punt waarover we ook gepraat hadden, de randvoorwaarden en het ging over vertrouwen en wantrouwen ten opzichte van de liefde **van de Surinaamse diaspora**. Ik stelde net een vraag of opmerkingen dat het misschien goed zou zijn om die dubbele nationaliteit aan de diaspora gemeenschappen toe te kennen. En niet omdat ik zelf iemand van de diaspora ben en daarom zo een opmerking **te maken**, maar kijk naar wat de Turken doen. We hebben laatst gemerkt dat het beleid van uit Nederland is zoveel mogelijk een nationalistisch beleid om de Turkse gemeenschap zo min mogelijk, dat ze gaan trouwen met mensen in hun eigen land. We hadden over de diasporabond **en waarvoor zouden wij die diasporabond** in Suriname kunnen gebruiken? Er moet een instantie zijn waarbij we vertrouwen in moeten hebben, die zo een diasporabond uitgeeft. Wij dachten aan de goudsector, die op jaarbasis 1 miljard omzet **kunnen** wij dat geld gebruiken om bijv.

rentelasten te betalen voor de diasporabond en geld wat je aantrekt om een eigen goudbedrijf op te zetten. Het is een long term idee.

Voorwaarden Diaspora beleid:

1. Onderzoek /research bureau in het leven roepen
  - diaspora gemeenschap in kaart brengen
  - expertise onder diaspora listen
    - Suriname :aangeven welke expertise/ kader nodig is
    - kader monitoring
    - list wat profitable is (voor Suriname)

Short term :

1. Demografische registratie (diaspora)

Biometrische data - ID kaarten

(PSO-kaart).

2. Belangrijk: **geen belemmering**
financiele markten in kaart brengen
  - Investeerders (wat voor soort?)
  - Kapitaal + arbeid + technologie
  - Remittances

Onderkennen :diaspora, investeerder,

Nodig : **DIASPORA BANK !!!**

Pilotproject (financiering zoeken in vb. Tuinbouw)

- Vb. Investering
  - - agrarische sector + overige sectoren bruggen
technologie (nieuwe)
van ouderwets naar modern

Welke randvoorwaarden; bijvoorbeeld: gemakkelijke toegang, snelheid en eenvoud van zaken doen, veiligheid, investeringsbescherming, wet- en regelgeving.

Vertrouwen/wantrouwen t.o.v. Surinamers uit diaspora.

De randvoorwaarden : die acceptatie van de diaspora, dat moet daaraan gewerkt worden en onze ideeën gingen uit om zoveel mogelijk de media daarvoor te gebruiken. **Alle** ministerie **maken** gebruikt van de media om hun programma's kenbaar te maken aan het volk misschien kan we dat ook gebruiken om over de diaspora te gaan praten, zodat acceptatie beter wordt tussen de diaspora gemeenschappen en Surinaamse mensen. Vastleggen van data informatie: als je economische beslissingen wil nemen dan moet je data bij **je hebben**. Op basis van data kan je beleid voeren en die gegevens hebben wij niet in Suriname behalve wat gegevens over de remittances. Maar de Prof. had over kapitaal en arbeid, dat soort zaken wordt niet vastgelegd. Er moeten instanties komen die dingen gaan vastleggen en die dus makkelijk voor steek holders te gebruiken zijn.

Randvoorwaarden :

- acceptatie van diaspora
- - Vastleggen van data /informatie → moet makkelijk toegankelijk zijn
- Actieve betrokkenheid van alle stakeholders (publiek/private/diaspora/universiteit)
- -goede veiligheidsklimaat
- concurrentie

Welke rol hebben particulieren en welke rol heeft de overheid? Is er behoefte aan samenwerking tussen die twee en hoe zou die eruit moeten zien?

Wij dachten ook wat is de taak van de diaspora van de overheid? De vraag was eigenlijk welke rol hebben particulieren en welke rol heeft de overheid? De rol van de overheid moet alleen faciliterend zijn. De rest moet die particulieren doen. Er is dan aangehaald **een goede veiligheidsklimaat**. Dat is iets van de overheid, natuurlijk faciliteren. Ik zei het al over de concurrentie, hadden we als voorbeeld docenten kops van de universiteit. Maar nogmaals het geldt ook voor alle andere bedrijven. Iets wat we **al** hebben, hoeven we niet aantrekken.

DISCUSSIE naar aanleiding van presentatie WERKGROEP 3:

1. Soenderpersad, Lall: ik heb net begrepen van meneer Birdja, het ging over de beleggingen. Wat we wel moeten doen met het hele diaspora beleid dat we hier **mee** zitten, zijn aanbevelingen wat wij doen. Wat wij moeten nemen wanneer we praten over belegging. Tapajai en welke belegging dan ook. Wanneer er geen vertrouwen is en vooral in die overheid van nu, gaat niemand hier komen investeren of bank beleggen. Mevrouw Boedhoe komt van een bankinstelling en ze weet het ook. Wie heeft geld hier en een Nederlander die komt in Suriname beleggen. Je krijgt zo een papiertje dat je 1 miljoen Euro heb belegd en morgen gaat de bank over de kop. Wat ga je dan krijgen, waar ga je geld halen? Terwijl wanneer je 10 SRD in Suriname moet gaan halen, moet je alle soorten vragen gaan beantwoorden, voordat je een 10 SRD krijgt. Bij die diaspora gaat het meer om zaken doen. Surinamers die met origine daar liggen, hebben hard hun geld verdiend en ze gaan niet zomaar hier hun geld toebrengen, dat wil zeggen, je lijkt op mij, je bent mijn familie, ik ga je komen helpen. Ik kom met concrete voorstellen mevr. Boedhoe. Ik zit niet in de overheidsdienst dus u kunt mij niet firen. De beleggingen van de diaspora vanuit de andere kant van de zee, dat jarenlang flink geïnvesteerd **in Suriname** wordt in kader. We moeten niet vergeten dat een aantal huizen van onze families vanuit Nederland goed gefinancierd wordt en wij beheren die huizen hier. Dat weten we en iedereen kan dat beamen. Beleggingen: bij de notarissen kennen jullie dat, vanuit de Nederlandse diaspora. Wanneer meneer Caram hier zegt 4,5 % dan is geloof ik 2% vanuit Nederland is. Men durft niet te zeggen in welke circuit dat geld geïnvesteerd wordt en waar het geld zit. Het is op stichtingen, want er zijn zoveel stichtingen. Er wordt wel belegd, maar niet in de vorm dat men het gaat doen hoe meneer Birdja net aanhaalde. Misschien later, nadat zaken goed op een rij gezet zijn, alles constitutioneel vaststaat dan gaat een Surinamer, vooral van Hindoestaanse komaf, ze werken hard voor hun geld en ze gaan niet zomaar hier geld brengen zonder enige goed dat op papier vast staat.

Samenvatting door Boedhoe, W.: dus menr. Soenderpersad heeft een opmerking gemaakt en een concrete aanbeveling gedaan dat er in ieder geval onderzoek gewenst is om op een rij te zetten naar wat er allemaal is gedaan, dus ik denk dat we wat dat betreft als aanbeveling kennen meegeven dat er werk aan de winkel is voor de universiteit om dus te identificeren, onderzoek te doen naar wat de status is en welke vorm beslaat het al dat ook zichtbaar te maken.

2. **Onbekend persoon stelt vraag aan Jethoe:** jullie hebben gesproken over investment programs, bonds, obligaties, fonds, onze deposito's, als ik de presentaties goed heb gevolgd. De discussie is we willen geld trekken naar Suriname. Jullie hebben gesproken over NBFC als ik het goed heb Non Banking Financial Company. **Dat is het vehicle dan.** Hoe moet ik dat zien? Je hebt nu bijv. Tapajai project, goudsector. Hoe wordt zo een perikel ingevuld met mensen? Hoe gaat dat werken? Hoe gaan we handen en voeten aangeven?

3. **Hassankhan:** ik wil voorstellen om die suggesties door de gebroeders Jethoe en door prof. Caram, die hadden betrekking op economische aspecten of die in voldoende mate zijn verwerkt in deze aanbevelingen. Ik heb hem niet helemaal kunnen volgen, maar zoals in de presentaties naar voren zijn gebracht, leken ze mij zeer overtuigend.
4. **Jethoe Ch.:** we hebben in een snel trein vaart best wel een redelijk complexe materie proberen te presenteren aan uw allen. **Ik geloof in “keep it simple”.** Ik heb zelf als nationalist in een aantal projecten geïnvesteerd in Suriname. Ik had in Sura geïnvesteerd 100.000 U\$ dollar en het is gone, maar dat had ik gedaan, omdat ik een hele goede vriend heb, die daar zit en ze werkt hard. Ik heb ook geïnvesteerd in het Fatum Fund, maar het probleem is eigenlijk, **en daarom kom ik tot die aanbeveling** dat je een juridisch kader moet hebben, maar **ook weer** keep het simpel, want het moet Suriname niet teveel kosten. Ik ben wel eens met die meneer. Mensen gaan, nadat ze een keer geld verloren hebben, **they will never invest anymore** and you **know, you** can loose money. Geld verliezen dat doet niemand, maar wat je wel moet weten is dat, wat er precies gebeurd is. Het is niet alleen een Surinaams probleem. Je ziet het in alle financiële markten China, Azie. **Een gigantisch bedrijf is vorig week voor een uur failliet gegaan, todat heel veel Chinezen zaten in de informele sector, ze hadden geld geleend aan het bedrijf, maar het leningsbedrag was zo groot. Het ging uiteindelijk om een leningsbedrag van ongeveer \$500 miljoen. Maar Beijing Central Government is ingekomen en het bedrijf was ineens cured. Dus waar we naar toe moeten gaan is dat het diasporabond in feite een bond die uitgegeven is door de Republiek Suriname op dit moment single.....** De staat gaat uiteindelijk invulling geven aan een aantal projecten, waar bijv. de diaspora betrokken **bij** kan zijn, **ik denk bijvoorbeeld aan Volksgezondheid. Dat zijn een paar concrete punten.** Met betrekking tot NBTC: stel je wil een push **maken** in sector X. Ik **vul het** niet in, dan mag u het zelf invullen. De NBTC wordt in principe gemanaged door een bank of een vermogensbeheerder **of een aantal Surinaamse ondernemers in de rijstsector, in de toeristische sector etc. Dus competitive guys die verder willen groeien. Maar het grote probleem van alle emergent markten is dat de financiële markten, die geven in principe alleen maar debt, maar debt, leningen** kun je tot **maar** een bepaald bedrag doen, want anders kan je failliet raken. **Dus wat je nodig hebt, is risk based capital, aquaty capital.** Het idee van de NBTC, **wat ik overigens vertel,** wordt gedaan in Maleisië, Indonesië, India. **Ik heb recentelijk gelezen dat..... en in feite directe leningen high.... capital, leningen, dus aquaty en debt die in principe verstrekt wordt aan holding companies. In Suriname zou je heel klein kunnen beginnen \$10 miljoen, waarbij je dan specialist in Wassenaar die zegt weet je wat dr. Chandi je bemoeit met Suriname, ik heb hier Euro 100.000,- en zo kan je dat geld dus spoelen,** maar je moet het predicaat hebben van de Centrale bank. Een bank dat in principe controleert een keer in de maand, een keer in de zes maanden wat met het geld gebeurd. Hiermee kunnen mensen goed slapen. **En dat is dus een goed voorbeeld van hoe je een nbtc invult.**

Opmerking er is een stukje van Anwed Jethoe die onduidelijk is.

5. **Caram:** Ik zal mij beperken tot de kwestie van de kapitaal stromingen naar Suriname toe. Er wordt veel aandacht besteed aan het diasporabond. Ik heb in mijn stuk verschillende kanalen aangewezen waarlangs kapitaal naar Suriname kan komen. Het meest belangrijke kanaal is de kwestie van de directe investeringen door diaspora. Het voordeel van de directe investeringen is in tegenstelling tot de diasporabond dat bij de directe investeringen kunnen ondernemers zelf het resultaat van hun investeringen beïnvloeden en bepalen. Ze kunnen daarbij ook tuningsactiviteiten ondernemen met lokale ondernemers. Een tweede mogelijkheid is om dus bijv. depositos te plaatsen bij lokale banken. We weten allemaal dat de lokale banken hebben een vrij relatief, een enorm bedrag aan vreemde valuta deposito's, maar die vreemde valuta deposito's zijn vooral van ingezetenen en het zou mooi zijn als die deposito's konden worden aangevuld door deposito's van de diaspora, maar dat betekent zoals terecht is opgemerkt, we zullen vertrouwen moeten opbouwen, vertrouwen in onze monetaire stabiliteit, vertrouwen in het toezicht dat de Centrale bank kan uitoefenen op de banken en de vertrouwen in de solidariteit van onze banken. Er zijn verschillende mogelijkheden waarlangs je kapitaal kan aantrekken naar Suriname toe.

Opmerking Chandi: we hebben een gratie van low risk naar high risk. Ik ben het helemaal eens met je, dus directe investeringen, die passen in the pocket.... eventually capital, alright dus geheel met u een, maar je zou dus, kijk iedereen heeft een verschillend risico profiel. We zijn begonnen met depositos en als we het hebben over depositos, dan hebben we het niet over foreign depositos, maar over SRD depositos en in navolging van bijvoorbeeld de Indiase bankwezen waar je gewoon een non resident..... domestic hebt, zo eventueel in Suriname kunnen doen met die SRD. Die SRD domestic heeft, is ook een geheel maar de Surinaamse staat heft in dat geval bijvoorbeeld 12,5 % holding tax waardoor je dus in principe ook staatsgelden hebt. Dat is een risico... dus die bond waarover wij het allemaal hebben is slechts een product, maar die bond, die ztten we eigenlijk in omdat als de Surinaamse staat nu op de internationale kapitaalmarkt zou lenen of de behoefte zou hebben om op een bepaald moment om te lenen. Why not to do that in the diaspora market? Want die diaspora, die zal in de spreiden in het fincieel. Want dat is ons verhaal

Opmerking anwed Jethoe is onduidelijk

6. **Ragoebarsingh:** het punt van vertrouwen is enorm belangrijk en niet alleen voor de diaspora. Als er geen vertrouwen is, is het nationaal finaal kapot. Ik denk dat het punt

van vertrouwen inderdaad het meest fundamentele voorwaarde is. Je moet vertrouwen in je bestuur kunnen hebben, je moet voorspelbaarheid kunnen hebben, zodat je weet waar we naar toe gaan. Ik denk dat op dit punt wat gemaakt is door Soenderpersad Lall belangrijk is. In 2005 heb ik meegewerkt aan het voorbereidingswerk van een beschermingsovereenkomst met Nederland. Dat betekent als 2 landen afspreken met iemand dat je politieke risico's met elkaar afdekt. Als een Surinamer in Nederland wilt investeren om het politieke risico in dat land, dan is het risico afgedekt. Hele simpel maatregel die eigenlijk periodiek vernieuwd moet worden, maar waardoor regeringen zekerheid geven aan investeerders in hun land dat als er iets gebeurt, een calamiteit daar buiten hun scoop ligt, dat ze de diaspora meer dan gemiddeld erop inspringt en meer gebruik van maakt dan een andere. Ik denk dat dit een faciliteit is van waar we moeten kijken of Nederland die investering beschermingsovereenkomst ook niet voortdurend vernieuwd heeft. Het is belangrijk als we investeringen willen aantrekken zeker uit de diaspora dat we zeggen we hebben een investerings beschermingsovereenkomst. Als je investeert in ons land is het veilig. Twee, de faciliteit die we toen hebben besproken, die ook niet begonnen is als diaspora maar wel uitstekend gewerkt heeft naar de diasporamensen was wat toen genoemd wordt samenwerking opkomende markten, waarbij we het beleid om mensen aan te trekken uit Nederland gekoppeld hebben aan het beleid van hun remigratie, waarbij emigranten die belangstelling hadden terug te keren naar Suriname en ondernemerschap wilden doen een forse subsidie gaven tot drie kwart miljoen Euro en dat die faciliteit openstond, niet alleen voor Surinamers, maar voor andere landen ook, maar dat je merkt dat ons land daar het beste gebruik van gemaakt heeft. Ik denk dat het ook iets is wat we moeten checken. Kunnen we ons beleid van diaspora koppelen aan migratie beleid van andere landen, waarbij je win - win heb. Een derde punt dat erg interessant was, Eind jaren '90 heb ik meegewerkt aan, niet heel intensief maar opzet van inenting in Nederland die niet.....maar begon als trainer van ondernemerschap in Nederland richting emigratie landen. Via emigratielanden Suriname, Turkije, Ghana en Marokko en ook daar is het product geëvalueerd, bleek dat daar ook de Surinamers, de beste gebruikt van maakten en dat het geëvalueerd is naar een product dat ook hier in Suriname overgekomen is en meewerkt. Ook dit product is oorspronkelijk niet diaspora, maar je ziet dat het enorm faciliterend is naar de diaspora en opleidt ondernemerschap in Suriname. Het helpt mee om economisch ontwikkeling met een aantal juridische producten haalbaar te maken.

7. **Narain:** overal zijn er risico's, maar vertrouwen is heel belangrijk.

Werkgroep 4. *(niet egcreens)*

Voorstellen voor sociale ontwikkeling (niet-economische gebieden) - Presentator: Chotkan

DISCUSSIE PUNTEN WERKGROEP 4:

1. Gajadien: wat ik dacht dat dhr. Chotkan daar presenteerde om te komen tot een diaspora instituut Suriname, doet mij denken aan een proces die wij recentelijk doorlopen hebben, aantal jaren geleden is om te komen tot een Suriname Business Forum bijv. en dat zo een traject doorlopen kan worden.
2. Dhr. Baasaron/ FTW-ADEK: belangrijke aanvulling is dat de diverse ministeries, als we kijken bijvoorbeeld naar sport. We praten over de sociale ontwikkeling, sport, gezondheidszorg, onderwijs, kunst en cultuur. Er zijn een aantal ministeries die daar erg bij betrokken zijn, als er nationaal beleid wordt gemaakt dan is precies de behoefte duidelijk. De nationale behoefte. Het is heel mooi dat meneer Seedorf een sport accommodatie heeft neergezet, maar wie verteld ons dat het de juiste plek is. Sportvelden moeten dichtbij de mensen zijn, dichtbij de kinderen zijn. Sportvelden of de accommodaties moeten betaalbaar zijn. Voor de scholen moeten ze op loop afstand heel dichtbij zijn. Kinderen moeten niet over straat heen gaan, dus de behoefte nationaal moet duidelijk zijn. Pas dan kijken we wat gaat de overheid doen. Wat is de inbreng van de overheid, wat is de inbreng van de particulieren. Mensen willen sponsoren, gewoon geld uit hun eigen zak geven. Wat doen de NGO's en dan kunnen we zeggen er is een instituut dat coördineert aardig wat op het gebied van diaspora. Mensen dit is de behoefte op sportgebied. Gezondheidszorg, waar komen die poliklinieken, die ziekenhuizen. We gaan de mensen aantrekken en net zoals we gezien hebben de afgelopen dagen heeft Staatsolie de presentatie gehouden over het Tapajai project. We hebben heel duidelijk gezien dat de behoefte in kaart is gebracht tot 2016 geloof ik of langer tot 2021 geloof ik. Wat gaan we opwekken aan hydro energie en wat is de behoefte aan thermische energie. Op basis daarvan vindt de invulling plaats. De behoefte, dus ik stel voor dat het nationaal beleid wordt gemaakt, dat de ministeries het gaan doen en dan kijken ze van hoe komt diaspora en hoe gaan we dit invullen.

Presentatie Chotkan

Wij hebben de opdracht gehad om ervoor te zorgen dat een voorstel op tafel komt met betrekking tot sociale en overige niet economische gebieden wat diaspora betreft.

Bespreek concrete voorstellen om de diaspora te betrekken sociale en overige niet-economische gebieden. Welke voorstellen zijn eenvoudig uitvoerbaar en kunnen leiden tot quick wins, welke zullen meer tijd, overleg en eventueel wettelijke voorzieningen nodig hebben?

Bijvoorbeeld:

Sport: opleidingen en trainingen, investeringen.

Gezondheidszorg: uitwisselingsprogramma's, opleidingen, samenwerkingen, investeringen, overname deeltaken in Suriname, repatriëring gepensioneerden.

Onderwijs: twinning, uitwisselingsprogramma's, samenwerking

We hebben één zaak concreet kunnen vaststellen en ik denk dat deze conferentie meer dan genoeg voorbeelden over geeft dat er in ieder geval een binding is wat diaspora betreft. Dat er behoefte is en dat zoals meneer Khargi heeft gezegd, dat er liefde is. En dat heeft gemaakt dat we zijn gaan nadenken. Wil je komen tot concrete uitvoering van wat je binnen diaspora wilt uitvoeren, dan dat je in ieder geval moet weten wie daarmee belast zal zijn. Wie gaat dat doen? Gaat het de overheid zijn, gaat het de private sector zijn, gaat de diaspora in het buitenland laten voor wat het is. Zij bepalen hoe daaraan richting wordt gegeven. Is het niet goed dat in dit geval een diaspora instituut, het kan in elk geval een ander naam krijgen en ik dacht dat groep I, II en III reeds hebben aangegeven dat er een body/ orgaan moet komen die overkoepeld zou moeten functioneren, maar wie zou je daarin moeten hebben? Welke zijn de sectoren, welke zijn de mensen, deskundigen die daar een trekkersrol zouden kunnen vervullen? We hebben gedacht aan de publieke sector, de overheid. De mensen die deel uitmaken van de overheid, erbij betrekken. De private sector en dan denken we aan voorbeeld Telesur en Roooram die reeds ervaringen hebben opgedaan hoe in dit kader succes te kunnen krijgen. Waarom zouden we die mensen niet kunnen betrekken? NGO's die in Suriname, maar ook in het buitenland een belangrijke rol vervullen. Internationaal netwerkfaciliteiten, speciale organisaties waaronder de ziekenhuizen, de gezondheidscentra, sportbonden, gezondheid- en onderwijsinstellingen. De andere organen die een bepaalde bijdrage aan zouden kunnen leveren. Zo een overkoepeld orgaan zou niet zonder een taakstelling kunnen functioneren. De bedoeling is om mensen, specialisten die dus kennis en ervaring hebben op het gebied van het uitwisselen van kennis dan wel andere zaken, de mogelijkheid te bieden om in dit gebied te functioneren. We hebben gehoord dat er een heleboel plannen liggen. Meneer Schalkwijk kon aangeven dat wat investeringsfondsen betreft een heleboel plannen zijn wat de diaspora betreft. Een kwestie van inventariseren. Wat hebben we aan plannen, ideeën, initiatieven in zowel in Suriname als in Nederland. Waarom Nederland en niet elders, omdat het gebleken is dat in Nederland de grootste groep bestaat. Heb je geïnventariseerd van wat je al hebt, dan kan je op basis van die behoefte die er is ook uitmaken welke kant je wil opgaan. Welke ontwikkelingen wil je meemaken op sociaal vlak. En aan de hand daarvan kan je ook gaan praten over een strategisch plan, wat in ieder geval zou moeten uitmaken welke richting je wilt opgaan.

Welke randvoorwaarden bijvoorbeeld: gemakkelijke toegang, snelheid en eenvoud van zaken doen, veiligheid, gekwalificeerde en gemandateerde counterparts in Suriname, wet- en regelgeving.

Vertrouwen/wantrouwen t.o.v. Surinamers uit diaspora.

Welke rol hebben particulieren en welke rol heeft de overheid? Is er behoefte aan samenwerking tussen die twee en hoe zou die eruit moeten zien?

Uiteraard moeten er randvoorwaarden zijn en een belangrijke randvoorwaarde waarop we zijn gekomen is dat de overheid optimaal faciliterend moet optreden en dat er niet te zware inmenging is vanwege de overheid. In ieder geval moeten zij in alle rust kunnen functioneren, wil je de doelen die zijn gesteld dat die worden bereikt. Het ontwikkelen en begeleiden van plannen op het gebied van sport, gezondheid, onderwijs en dergelijke. Dat gaat uit een strategisch plan moeten uitvloeien. Diverse plannen die daar dus invulling aan moeten geven en daar ga je niet alleen de mensen in Suriname een bepaalde bijdrage kunnen leveren, maar ook de mensen in het buitenland, in Nederland, een bijdrage kunnen leveren. Netwerk situaties opzetten om de mensen bij te betrekken. Er is toen gedacht aan meneer Seedorf bijv. Die op basis van een goed plan, die je hebt opgezet, interesse kan hebben om dat van sport te gaan trekken.

Financieel: er is al gesproken over het economisch beleid, waarbij diaspora een bepaalde bijdrage kan gaan leveren, maar zonder financiën ben je er ook niet waar je wezen moet, dus daaraan moet ook gedacht worden. Onze diaspora in het buitenland kan daar een bijdrage aan leveren, maar ook het private sector kan daar een bijdrage leveren wat het financieel gedeelte betreft.

Regelgeving: welk van belang is wil je ergens komen dan is dat één van de basisvoorwaarden, waarop gelet moet worden. Aanpassing van wetgeving danwel wetgeving die nodig is om een bepaald klimaat te creëren met betrekking tot alle andere actoren die erbij horen.

Absolute coördinatie vanwege de groep diaspora instituut. Verder ontwikkelen van awareness in Suriname, in Nederland en elders waar onze diaspora zich op dit moment thuis voelen, waar ze voorkomen, dat zij in ieder geval continu bezig zijn om dit te promoten waardoor je meer en meer hersenen bij elkaar kunnen krijgen en dat mensen één richting kunnen opkijken en dat één beleid gevoerd kan worden. Men zegt attitude is everything, dus ook middels die awareness kan je gaan werken aan het vertrouwen en die vertrouwen die men heeft ten opzichte van buitenlanders. De buitenlander komt om mijn functie te pikken. Uiteindelijk ga je uit die situatie moeten geraken en het is die attitude die we gaan moeten bouwen, beginnende van de kinderen uit naar de ouderen die bepaalde belang dienen te hebben. Continu overleg en consulteren met de diverse groepen.

Werkgroep No: 5

1. Institutionele V.Z

- Onderzoeksinstituut
- Werkgroep nationale diaspora
- Formulering definiëring begrip diaspora
- Een diaspora citizenship database

Actoren:

1. Diaspora gemeente
2. Publieke sector
3. Private sector
4. Universiteit

Vooronderzoek resultaten

- Actoren NED, waaronder VHP – NED + Ned. instellingen
- Mr. Keith Nurse

NB: LESSON LEARNS

2. Voorzien andere landen

- Onderdeel van onderwijs universiteit
- Belangrijke instrumenten
- Diaspora beleid van diverse landen:
  - India
  - China
  - Indonesie
  - AR/ KA/ Ghana (?)
  - Israel
  - Caricom

3 Rol publieke + private sector

- Wet + regelgeving
- Index departementaal: “desk per ministerie”
- Faciliterende rol
- Institutionele vtrs
- Kunst, sport, wetenschap
- Bedrijfsleven
- Cultuur toerisme
- Awareness diaspora beleid: erkenning noodzakelijk voor evenwichtige ontwikkeling van Suriname.
- “Gelijkwaardigheid van alle actoren”.

Private sector

- Openstellen T.B.V participatie op basis van wederzijdse respect / waardigheid
- Duaal burgerschap
- Match Bureau
- Marketing

4. De rol van de wetenschap

- Cruciale rol Adek
- Instrumentium
- Onderzoek / Publicatie
- Kennisverruiming
- Master / Promotion trajecten
- Evaluatie

5. Ownership

- Breed draagvlak
- “Publieke partnership”
- National dialog: “Awareness” gekoppeld aan ontwikkeling 2012 - 2016
- Mediacampagne
- Integraal overheidsbeleid.

6. Periodieke diaspora conferentie

- Frequent overleg
- Evaluatie / bijstelling beleid
- Media/ publicaties
- Conventie (conferentie?) resultaten

7. Voorbereidings Commissie t.b.v 1 t/m 6

- Vide PTN/
“Breed gedragen actie plan”

Meegenomen moet worden diasporabreïn in buitenland gericht op hun landgenoten.

IV Conclusies en aanbevelingen- gepresenteerd door S. Raghoebarsing

Het voornemen van de Surinaamse Regering

Het voornemen van de Regering om een diasporabeleid te formuleren en uit te voeren wordt verwelkomd en ondersteund door de aanwezigen op de conferentie. Deze conferentie wil bijdragen om bouwstenen aan te dragen en aan te sluiten bij het regeringsvoornemen. De resultaten uit de conferentie zullen dan ook aan de Regering aangeboden worden.

De Surinaamse diaspora

Diaspora houdt in de verspreiding van mensen buiten hun oorspronkelijk woongebied, en waarbij die mensen een band ervaren en onderhouden met hun land van oorsprong. Tot de Surinaamse diaspora behoren zij die van Surinaamse origine zijn en in het buitenland wonen, en hun partners en hun nakomelingen. De huidige nationaliteit is niet relevant; belangrijk is dat er een band wordt ervaren en onderhouden met Suriname. Voor de partners en nakomelingen geldt dat hun geboorteplaats er niet toe doet zolang ze zich verbonden voelen met Suriname. Vele landen hanteren voor de definitie 'nakomelingen tot de derde graad', uit de discussie werd geopperd dat wij daar soepeler mee moesten omgaan, zolang men zich maar verbonden voelde. De schatting van het aantal Surinamers in diaspora zou dan kunnen oplopen tot een miljoen.

Van de schatting van 400.000 tot 500.000 Surinamers in diaspora woont het overgrote deel namelijk > 80% (320.000-400.000) in Nederland. In Frans Guyana wonen er 20.000 tot 30.000, in de VS en dan erg verspreid over een groot grondgebied, en op de Nederlandse Antillen.

Toetsing of iemand tot de Surinaamse diaspora behoort

Op dit punt kwamen uit de discussie de volgende voorstellen. Het bepalen of iemand wel of niet tot de diaspora behoort, kan eenvoudig worden vastgesteld aan de hand van een

geboorteakte en of een stamboom van betrokkene, de partner en de kinderen. Omdat niet iedereen dit eenduidig zou kunnen aantonen, bijvoorbeeld de bewoners die naar Frans Guyana uitweken, werd voorgesteld om ook andere toetsingscriteria toe te passen zoals verifieerbare informatie en tradities.

Positieve ervaringen met de bestaande Surinaamse diaspora

De Surinaamse diaspora heeft intensief contact met Suriname en heeft positieve resultaten opgeleverd in de ondersteuning van de economie en de gemeenschap. Hierbij hebben beide partijen voordeel. Voorbeelden zijn:

- Het IGSR dat intellectueel voor een belangrijk deel steunt op mensen uit de diaspora.
- Oudere Surinamers die in Suriname overwinteren en hier wonen en besteden.
- Ondernemers uit Curaçao die periodiek in Suriname bijeen komen.
- Artsen/specialisten die medewerking hebben gegeven en geven aan de verbetering van de gezondheidszorg.
- Artsen die met in Suriname zijn en kosteloos in ziekenhuizen werken.
- Het Seedorf stadion.
- Het zorghotel.
- Het bankwezen.
- Woningbouw en vastgoed ontwikkelaars.
- Telesur met het 2 landen – één gevoel product.
- Remittances: officiële financiële overdrachten die jaarlijks geschat worden op USD 75-150 miljoen. Als de informele overdrachten worden meegerekend, loopt de schatting op tot USD 300 miljoen per jaar.
- Projecten van de Suri-profs.
- Onderwijsprojecten.

De mensen in diaspora hebben comparatieve voordelen t.o.v. anderen: zij hebben kennis van en ervaring in twee landen en hebben een emotionele binding met het thuisland. Het maakt dat ze makkelijker in beide gebieden kunnen opereren en brugfuncties kunnen vervullen. Landen als India en China hebben grote voordelen behaald door het inschakelen van hun diaspora in hun onderwijs, economie en productie.

Activiteiten van mensen in diaspora scheppen een win-win situatie: Suriname heeft er iets aan, zij hebben er zelf iets aan en hun gastlanden hebben er iets aan. De Surinaamse diaspora geeft het gastland, i.h.b. Nederland, topsporters, artiesten, wetenschappers, medici, verpleegkundigen, kennis over de multiculturele samenleving, Surinaamse

producten (droge vis en garnalen, Surinaamse groente, puntbrood, Fernandes soft, Parbo bier, Roopram's roti's enz.).

Drivers van de diaspora

De mensen in diaspora kunnen financiële voordelen hebben maar het is vooral de emotionele binding, weten iets te hebben gedaan voor hun land, het gevoel van verbondenheid, dat hoge appreciatie geniet. De diaspora kent een krachtige immateriële 'driver': de liefde voor het land en de mensen.

Een grotere en meer structurele bijdrage vanuit de diaspora

De diaspora kan in de toekomst een rol vervullen die belangrijker, structureler en effectiever is, en aan alle partijen meer voldoening geeft. Voorwaarde is dat er eenvoudig ondersteunend beleid ingesteld wordt.

Voor de toekomst zou nagegaan moeten worden om de diaspora c.q. hun betrokkenheid effectiever in te zetten. Dat zou op de eerste plaats moeten door het onderdeel te maken van het ontwikkelingsplan van de natie. Een zuivere economische overweging is dat Suriname een tekort heeft aan planning- en uitvoeringscapaciteit. Er is een nijpend tekort aan gekwalificeerde arbeidskrachten. Als wij de uitvoeringscapaciteit niet vergroten door de productiviteit van de overheid en de overige sectoren op te voeren en door het aantrekken van additionele kennis en deskundigheid, dan blijven alle goede plannen liggen en wordt de terugverdien capaciteit van het land niet vergroot. Het ontbreken van adequate uitvoeringscapaciteit is de grootste bottleneck in de duurzame economische ontwikkeling. De mensen in diaspora hebben de voordelen van kennis, ervaring en contacten buiten Suriname en ook kennis van het thuisland. Gestuurd door bovenal hun emotionele binding met het land en/of familie kunnen zij als 'asset' worden ingezet in het ontwikkelingsproces van de natie.

Stigmatisering opheffen: zij horen erbij

Tussen de Surinamers thuis en de landgenoten in diaspora is er een liefde/haat verhouding (geweest). Zij die vertrokken onder omstandigheden van angst en bezorgdheid om de toekomst werden verweten, soms zelfs voor landverraders uitgemaakt. Dit probleem moet opgelost worden.

De persoonlijke relaties tussen familie en vrienden, en de relaties van organisaties onderling zijn hartelijk, samenwerkend, zonder animositeit. Het is vooral de Staat die achterloopt. Het is aan te bevelen dat de Staat zich voegt bij de inzichten van haar bevolking en de mogelijkheden vergemakkelijkt voor landgenoten in diaspora tot (fysieke) contacten en zakendoen.

De media kunnen een actieve positieve rol vervullen om een beter klimaat van wederzijds begrip te scheppen.

Precondities en voorwaarden voor succesvol diasporabeleid

De mensen in diaspora moeten op de eerste plaats als 'Surinamers' gezien worden en niet als buitenlanders van Surinaamse origine. Ze zijn volwaardige partners. De gevoeligheden uit het verleden dienen opgespoord en opgelost te worden middels wederzijds begrip, acceptatie en vertrouwen. De diaspora behoort te weten dat zij erbij hoort en gerespecteerd wordt. De mensen uit de diaspora dienen dit constructieve proces eveneens te ondersteunen en in Suriname niet als de betersweters arriveren.

Onderling vertrouwen maar ook vertrouwen in de Staat – goed bestuur - zijn de belangrijkste voorwaarden voor succes. Zonder vertrouwen en optimale betrokkenheid zal er weinig tot stand komen; deze preconditie geldt overigens voor elk beleid en is niet beperkt tot dat met betrekking tot de diaspora. De gebieden die verder bijzonder faciliterend zijn voor de diaspora zijn veiligheid, bescherming van investeringen, modern en vlot financieel verkeer, het gemak en de eenvoud van zakendoen.

Hiertegenover staat dat leden van de diaspora zich ervan bewust moeten zijn dat zij de Surinaamse cultuur en gewoonten misschien gedeeltelijk zijn ontgroeid. Zij dienen een attitude te vertonen die blijk geeft van respect (wederzijds respect) en dat zij niet het idee hebben dat zij de Surinamers zullen leren hoe zij het land tot ontwikkeling moeten brengen. Geen houding van: We are the best and the brightest en de Surinamers zijn lui en achterlijk. Dit is een gevoelige zaak die erkend moet worden en dus moet worden aangepakt, anders lukt het niet met de acceptatie. (Noot: artikel van Glenn Willemsen over het nieuwe Surinaamse nationalisme). In het verleden zijn vaker Surinamers geremigreerd en na een tijd gefrustreerd teruggekeerd naar Nederland

Met uitzondering van het actief en het passief kiesrecht moeten zij de rechten kunnen hebben zoals die welke de Surinamers thuis hebben als het gaat om zakendoen,

financieringen, eigendom, bezit en grond.² Het verschaffen van rechten die vergelijkbaar zijn met de afspraken voor Caricom nationals zou als referentie kunnen dienen. De positieve houding naar de diaspora mag in elk geval nooit zo ver gaan dat mensen uit de diaspora meer rechten hebben dan de Surinamers thuis.

Diasporabeleid heeft alleen kans van slagen als het breed draagvlak heeft en niet verengd wordt tot een beperkte partij of groep, of door de overheid. Het is beleid dat tevens een basis kan geven tot betere natievorming omdat we het gemeenschappelijk moeten doen. Bij het implementeren van bepaalde beleidsmaatregelen, zoals de uitgifte van diaspora-obligaties en diaspora investeringsfondsen, is nader diepgaand onderzoek vereist. Ze kunnen stabiele externe financieringsinstrumenten worden om onder andere de kredietwaardigheid van het land verder te helpen verbeteren.

Het diasporabeleid houdt ook in dat er een flexibel en vrij (dit is, niet gemonopoliseerd door een politieke partij, de Staat of een selecte groep) toegankelijk mechanisme moet zijn waardoor de diaspora haar stem kan laten horen. Regelmatige consultaties met de diaspora worden dan onderdeel van het beleid dat gevoerd wordt. Ook hier kan geleerd worden van hoe andere landen dat hebben georganiseerd.

De taakverdeling tussen de publieke en de particuliere spelers

De publieke sector heeft een belangrijke taak om de betrokkenheid van de diaspora te faciliteren, te vergemakkelijken. Deze taak is belangrijk maar is niet de hoofdrol; de hoofdrol dient gelaten te worden aan de particulieren zodat zij hun deilverantwoordelijkheid behouden. Het beleid van de publieke sector dient op de eerste plaats ondersteunend en stimulerend te zijn door het scheppen van een institutioneel, juridisch en economisch kader waarin mensen en organisaties in diaspora makkelijker kunnen samenwerken met partners in Suriname.

Een te grote bemoeienis van de publieke sector kan contraproductief zijn, zal eerder ontmoedigend in plaats van stimulerend zijn. Er moet een 'level playing field' voor alle partners zijn.

---

² Artikel 5 lid 2 luidt als volgt: Meerderjarige Nederlanders die in Suriname zijn geboren hebben het recht te allen tijde met hun gezin onvoorwaardelijk tot de Republiek Suriname te worden toegelaten en daar in alle opzichten als Surinamer te worden behandeld.

De taak van de publieke sector dient beleidsmatig en doordacht te zijn. Het diaspora beleid moet geen op zichzelf staand werkgebied te zijn maar integraal onderdeel vormen van het nationaal ontwikkelingsbeleid, complementair aan de lokale capaciteit en niet competitief. Het grote succes van India's diasporabeleid begon toen dat land het beleid had opgenomen in haar 2020 vision.

De toegang tot Suriname: dubbele nationaliteit of PSO kaart

De toeristenkaart is – terecht – met veel enthousiasme ontvangen en heeft het ook voor de diaspora makkelijker gemaakt te reizen naar Suriname. De toeristenkaart geeft rechten aan alle toeristen die voldoen aan de voorwaarden; er is geen bijzondere positie voor de diaspora. Maar de toeristenkaart is bedoeld om het personenverkeer te vergemakkelijken en geldt voor een beperkt aantal landen; het geldt niet specifiek voor de diaspora en is dus geen instrument van diaspora beleid.

De discussie rondom de diaspora heeft zich eveneens geconcentreerd rondom artikel 5 lid 2 van de Toescheidingsovereenkomst en wij zijn er niet uit gekomen. De verwachting is dat hier ook niet heel vlug een oplossing in zal komen. Intussen mogen we niet het risico lopen dat hierdoor alle andere maatregelen die wel mogelijk zijn, eveneens geblokkeerd worden. Een tweesporenbeleid wordt aangeraden. Het is aanbevelenswaardig om te blijven studeren op een oplossing van artikel 5.2 maar tegelijkertijd moeten WEL de maatregelen genomen worden die heel veel makkelijker maakt voor de diaspora voor het (blijven) leveren van een bijdrage.

De toegang tot Suriname voor de mensen in diaspora kan gemakkelijk geregeld worden naar het model van de PIO (Persons of India Origin) kaart van India die toegang geeft tot het land en specifieke rechten toekent aan de houder om zaken te kunnen doen. Het uitgeven van een PSO (Persoon van Surinaamse Origine) kaart is een van de concrete voorstellen die in overweging wordt gegeven.

Wat kan de diaspora betekenen voor Suriname

Als de diaspora gekoppeld wordt aan de uitvoering van een ontwikkelingsplan, kunnen we investeringen realiseren van twee maal het BBP (Caram). Dat is een omvangrijke investering waarvoor arbeid en kapitaal nodig zal zijn. De meest schaarse productiefactor zal 'gekwalificeerde arbeid' blijken te zijn. Ons land kent een nijpend tekort aan uitvoeringscapaciteit. Deze moet opgevoerd worden door binnenlands de productiviteit,

vooral van de publieke sector, fors te vergroten, bijvoorbeeld door overtollige ambtenaren in een mobiliteitscentrum om te scholen en op te leiden ten behoeve van de inzet in de productiesector. Maar ook bij de optimale benutting van de lokale arbeidskracht zal gekwalificeerde arbeid schaars blijven. De diaspora kan een grote rol van betekenis spelen vanwege de emotionele binding, kennis, ervaring en contacten uit twee 'werelden' en de diaspora behoeft – voor zover de overheid de randvoorwaarden in plaats heeft – niet afhankelijk te zijn van de overheid. De diaspora kan zo een belangrijke bijdrage leveren om de ontwikkelingsdoelen te helpen halen, door hun betrokkenheid in het nationaal investeringsprogramma.

Belangrijk is dat de diaspora complementair is aan de lokale bevolking en de lokale capaciteit, en niet competitief.

Concrete ervaringen en voorbeelden uit andere landen zijn de organisatie van tours voor jongeren uit de diaspora naar de thuislanden. Een voorstel voor Suriname om een programma voor stages in Suriname aan te bieden zou overwogen kunnen worden. Dit zou met name gericht kunnen worden op die generatie van jongeren die geen sterke emotionele band hebben met het land, juist met het doel die band te initiëren.

Landen als Griekenland, Ierland, India en Israël hebben kapitaal uit de diaspora gemobiliseerd, concreet door bijvoorbeeld de uitgifte van obligaties (diaspora bonds) tegen een goede rente door betrouwbare bedrijven en instellingen (voor Suriname bijvoorbeeld Staatsolie, CBvS). De uitgifte van dergelijke financiële producten vragen vooraf gedegen onderzoek en voorbereiding. Naast successen in verscheidene landen zijn er immers ook mislukkingen geweest in andere landen (Ethiopië, Nepal) door onvoldoende onderzoek naar vertrouwen en haalbaarheid in de markt.

Zonder volledigheid na te streven worden hieronder concrete mogelijkheden in economische en andere maatschappelijke gebieden genoemd waarin de diaspora een (grotere) rol in zou kunnen vervullen:

Economie en financiële markten

Investeringsfondsen, aandelen in bijvoorbeeld Staatsolie, IamGold, het Tapajai energieproject, woningbouw, agrarische sector, bruggen, bankwezen, lokale beleggingen in bijvoorbeeld de mijnbouw (goud).

Toerisme

Horeca, nieuwe bestemmingen en producten in onder andere het binnenland, gezondheidstoerisme.

Handel

Vergroting van exporten van groente, water, fruit, vis, souvenirs, mogelijke aanvulling met nieuwe producten, markttoegang, samenwerking in het ondernemerschap.

Kennis

Investerings in de ontwikkeling van het ondernemerschap, waarbij producten van IntEnt³ en het Programma Uitzending Managers (PUM) richting kunnen helpen geven, remigratie van deskundigen en consultants in diverse sectoren, inschakeling van kennis op afstand, outsourcing.

Sport

Sportacademie voor bepaalde takken van sport met concrete en haalbare doelen, opleidingen en trainingen, investeringen.

Gezondheidszorg

Uitwisselingsprogramma's, twinningrelaties tussen gezondheidsinstellingen, opleidingen, samenwerkingen, investeringen, overname deeltaken in Suriname, repatriëring gepensioneerden.

Onderwijs

Twinning, uitwisselingsprogramma's, samenwerking, stageplaatsen en tours voor jongeren.

Kunst en cultuur

Uitwisselingsprogramma's, workshops, kunstacademie.

---

³ De organisatie ging ruim een decennium geleden in Nederland van start om remigranten voor te bereiden op terugkeer in hun land van herkomst middels 'hands on' trainingen in ondernemerschap door bijvoorbeeld het maken van eigen bedrijfsplannen. De afkorting staat voor International Entrepreneurship.

De effectiviteit van het diasporabeleid kan mogelijk vergroot worden als dat verbonden kan worden aan beleid van het gastland zoals programma's voor samenwerking in opkomende markten (PSOM)⁴ en investeringsbeschermings-overeenkomsten.

Negatieve effecten vanuit de diaspora?

Er kunnen ook negatieve effecten zijn. Onvoorziene grote activiteit vanuit de diaspora zou kunnen leiden tot het opdrijven van bijvoorbeeld de grondprijzen. Er kan afhankelijkheid ontstaan van geldovermakingen en pakketten uit het buitenland.

De ervaring uit het Caribische gebied is dat een economie die stagneert en verstarde is, inderdaad niet in staat zal zijn om correctief op te treden. Is de economie een dynamische, dan zal zelfcorrectie plaatsvinden. Ook in dat geval zullen de mensen die pakketten ontvangen, er beter vanaf zijn dan zonder de pakketten. De uitdaging is om de steun in pakketten om te zetten in duurzame steun, in investeringen in de toekomst. Hiervoor zijn goed beleid en goed bestuur nodig. Ook speculaties met verkregen gronden is genoemd als een negatief effect.

Institutionele voorzieningen en roadmap

Welke institutionele voorzieningen zijn nodig om effectief en duurzaam diasporabeleid te voeren? Welke voorzieningen hebben andere landen hiertoe getroffen? (Bijvoorbeeld: een ministerie van diaspora, nationale commissie administratief onder een ministerie maar verder zelfstandig in de uitvoering enz.).

Het diasporabeleid dient onderdeel te zijn van het nationaal geïntegreerd ontwikkelingsbeleid waarin migratie positief en als een 'opportunity' wordt gezien en niet als een bedreiging. Dit beleid behoort breed draagvlak te hebben en voorkomen moet worden dat het door één groep/partij en of de overheid wordt gemonopoliseerd. Het vereist politiek leiderschap. Breed gedragen ownership is een preconditione voor succes. In dat draagvlak is een rol voor overheid, ngo's, economische- sport-, onderwijs- en wetenschapsorganisaties weggelegd alsook voor de mensen in diaspora: een breed gedragen public private partnership. De overheid heeft de rol van facilitator, verschaffer van institutionele voorzieningen, onderzoek en wetgeving. De rest moet worden overgelaten aan de private sector.

⁴ Nederland verstrekt financiering voor samenwerkende ondernemers in Nederland en in Suriname. De steun kan bestaan uit een behoorlijke financiële subsidie. Ook Frankrijk kent een dergelijk programma.

Periodiek, jaarlijks of tweejaarlijks wordt er een conferentie gehouden om informatie uit te wisselen, voortgang te bespreken en aanpassingen van het beleid voor te stellen.

Er zal een institutionele structuur nodig zijn om het beleid gestalte te kunnen geven. De verhoudingsgewijs grote omvang van de Surinaamse diaspora ten opzichte van de Surinaamse bevolking – minstens 80% - verantwoordt een sterke effectieve institutionele structuur. Gedacht kan worden aan een directoraat op een ministerie of een meer onafhankelijke structuur die door een raad wordt aangestuurd en uit administratieve en financiële overwegingen onder een ministerie wordt geplaatst. Op verschillende ministeries zou een diasporadesk kunnen worden ingesteld in het belang van effectiviteit en efficiëntie.

Voor de opstart zou er een commissie ingesteld kunnen worden uit deskundigen uit de overheid, de particuliere sector met ervaring in diaspora aangelegenheden en onderzoeksinstellingen (bijvoorbeeld de universiteit). De commissie kan klein gehouden worden maar krijgt in de opdracht mee om een brede consultatie te houden. De commissie krijgt als algemene taak om een voorstel te doen voor de uitvoering van het beleidsvoornemen van de regering om een diasporabeleid vast te stellen en uit te voeren. Gezien de omvang van de werkzaamheden zal de commissie ofwel (gedeeltelijk) vrijgesteld moeten worden van andere taken, ofwel moeten worden bijgestaan door ingehuurde voltijds beschikbare deskundigen. De Commissie is dan voornamelijk belast met aansturing, begeleiding en toezicht. Concrete taken kunnen zijn:

- Formulering van een diasporabeleid middels brede consultatie en bestudering van alle relevante beschikbare documenten en informatie. Het beleidsvoorstel omvat doelstellingen, relevantie, beoogde resultaten en een tijdspad. Er wordt een eerste inventarisatie gemaakt van beleidsgebieden die aandacht verdienen. Zo nodig wordt er een onderscheid gemaakt tussen korte termijn en langere termijn maatregelen. Het voorgestelde beleid zal gemakkelijk in het reeds bestaande regeringsbeleid ingepast moeten kunnen worden en mag er niet strijdig aan zijn.
- Een voorstel voor een institutionele structuur die verantwoordelijk zal worden om het beleid uit te voeren. Dit voorstel omvat ook de lokale overlegstructuur om tot gestructureerd overleg en beleid te komen, een voorstel voor een consultatiestructuur in de landen van diaspora, een inventarisatie van de wettelijke voorzieningen tot instelling van de structuur en een eerste indicatief werkplan met begroting voor twee jaren.

De commissie informeert de regering maandelijks mondeling en brengt binnen zes maanden een schriftelijk eindadvies uit.

Dankwoord uitgebracht door de voorzitter van de conferentie, Maurits S. Hassankhan

Hassankhan brengt naar voren dat het succes van de conferentie te danken is aan de inzet van velen.

Allereerst de leden van de werkgroep die zich maandenlang hebben ingezet om de conferentie inhoudelijk en organisatorisch voor te bereiden. Daarbij heeft de werkgroep veel ondersteuning gehad van het Bestuur van de partij onder inspirerende leiding van de voorzitter. De grote opkomst op de conferentie is mede aan de inzet van het bestuur te danken dat heeft geholpen mensen te mobiliseren.

Dank aan de inleiders die in een relatief kort tijdsbestek hun inleidingen hebben voorbereid en bijzondere dank aan het IGSR, die bereid is geweest haar faciliteiten beschikbaar te stellen. De samenwerking met het bureau van de het IGSR, met name met mevr, Buitenman was heel goed.

Grote dank aan de participanten die in grote getale aanwezig waren .

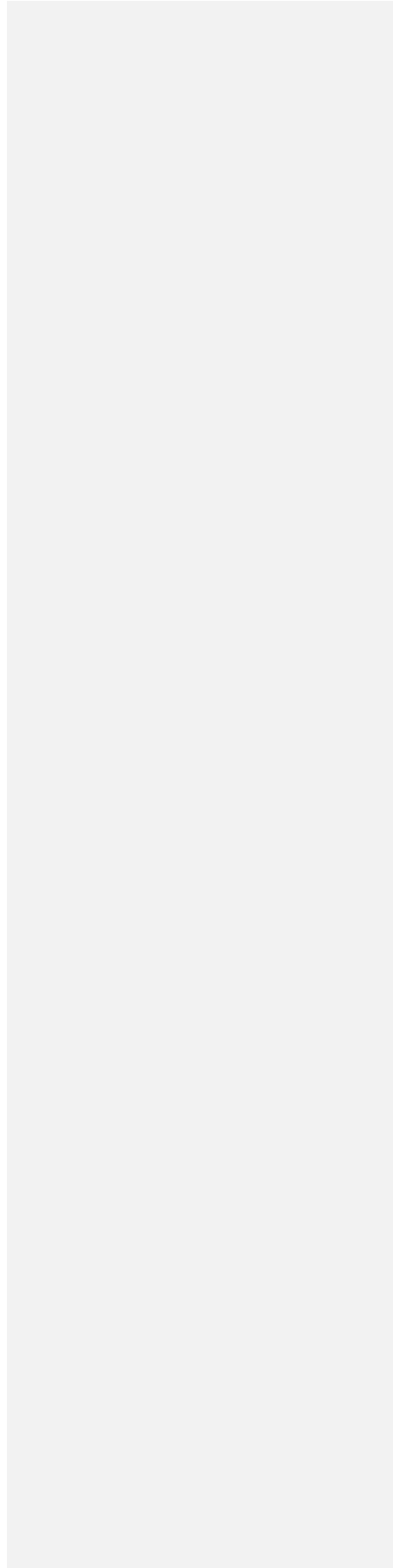
Ook de vele medewerkers die in en buiten de zaal actief bezig zijn geweest worden bedankt. Speciale dank aan de heer Raghoebarsingh, die in feite als co-voorzitter heeft gefunctioneerd en tijdens de afwezigheid van Hassankhan alle voorbereidingen op uitstekende wijze heeft gecontinueerd.

Tenslotte werden ook de sponsors bedankt, waaronder een bekende diasporabank in Suriname en niet te vergeten de buitenlandse inleiders uit Nederland die hun eigen reis- en verblijfskosten hebben betaald en daarmee de conferentie ook financieel hebben ondersteund. Als blijk van waardering hebben de inleiders en de leden van de werkgroep inclusief de voorzitter van de partij verrast met een presentje bestaande uit toepasselijk boek: "*Kahe gaille Bidesh- why you went overseas*", dat betrekking heeft op migratiegeschiedenis van Suriname.

Slottoespraak van Voorzitter Chandrikapersad Santokhi
van VHP

Bijlagen

DAGPROGRAMMA CONFERENTIE :

" AANZET TOT EEN DIASPORABELEID VOOR SURINAME "

- 14 Januari 2012 -

<i>Dagvoorzitter</i>	<i>Maurits S. Hassankhan</i>
08.30 am – 08.55 am	Inloop en registratie
09.00 am - 09.30 am	<i>Openingsessie :</i>
09.00 am	Volkslied
09.05 am - 09.10 am	Welkomstwoord Coördinator Cie. Diasporabeleid <i>Maurits S. Hassankhan</i>
09.10 am – 09.25 am	Toespraak door Voorzitter VHP <i>Chandrikapersad Santokhi</i>
09.25 am – 09.30 am	Ceremoniële opening

EERSTE PLENAIRE SESSIE

09.30 am - 09.50 am	Onderwerp I Migratie en diaspora in (Surinaams) historisch perspectief: de relatie van de Surinaamse diaspora en de ontwikkeling van Suriname: <i>Martin Schalkwijk</i>
09.50 am – 10.10 am	Onderwerp II De bijdrage van de Surinaamse diaspora aan de verdere ontwikkeling van Suriname : <i>Gebr. Amwed en Chandi Jethu</i>
10.10 am - 10.15 am	Reflexie Eerste Plenaire Sessie: Carlo Jadnanansing
10.15 am - 10.30 am	Informatieve vragenronde
10.30 am - 11.00 am	<i>Koffiebreak</i>

TWEEDE PLENAIRE SESSIE

11.00 am - 11.20 am	Onderwerp I De economische en sociale aspecten in de relatie van landen met hun diaspora. Hoe ziet de Surinaamse situatie eruit?: Anthony Caram
11.20 am - 11.40 am	Onderwerp II De Indiase ervaring: Rajendre Khargi
11.40 am – 11.45 am	Reflexie Tweede Plenaire Sessie: Harold R. Ramdhani
11.45 am – 12.00 pm	Informatieve vragenronde

DERDE PLENAIRE SESSIE

12.00 pm – 12.20 pm	Onderwerp I De Caribische/Caricom ervaring en kansen voor Suriname: Delano Landvreugd
12.20 pm – 12.40 pm	Onderwerp II The Caribbean and its diaspora: Diaspora contributions to the Caribbean economies: Keith Nurse
12.40 pm – 12.45 pm	Reflexie Derde Plenaire Sessie: Henry Ori
12.45 pm – 13.00 pm	Informatieve vragenronde
13.00 pm - 14.00 pm	<i>Lunch</i>
14.00 pm - 15.30 pm	Discussie in werkgroepen
15.30 pm - 15.45 pm	<i>Koffiebreak</i>
15.45 pm - 17.15 pm	Plenaire presentatie en discussie
17.15 pm - 17.35 pm	Samenvatting en conclusies: Stanley Raghoebarsing
17.35 pm - 17.45 pm	Slottoespraak door de voorzitter VHP Chandrikapersad Santokhi
17.45 pm - 17.50 pm	Dankwoord Coördinator Cie. Vorbereiding Diaspora beleid: Maurits S. Hassankhan
18.00 pm	Persconferentie

Conferentie over een aanzet tot een Nationaal Diasporabeleid

Paramaribo 14 januari 2012

DE SURINAAMSE NATIE MOET SAMEN HET LAND OPBOUWEN

Marten Schalkwijk

Hoogleraar Sociale Verandering en Ontwikkeling

Institute for Graduate Studies and Research (IGSR)

“Staat en natie zijn uit elkaar gegroeid en moeten weer aan elkaar gekoppeld worden, zelfs als een deel van de natie elders onderdak gevonden heeft.⁵ Families aan beide zijden van de oceaan moeten elkaar zonder problemen –zonder visum en zonder inwisselplicht en dus zonder tijdverlies en extra kosten—te allen tijde kunnen ontmoeten. Bij een verjaardag, een vakantie of een sterfgeval mogen er geen oneigenlijke barrières zijn die een bezoek onmogelijk maken. Het reeds kleine aantal leden van de natie heeft elkaar nodig, juist in bange dagen en moeilijke tijden. Wij zullen elkaar moeten bijstaan en een beroep op elkaar moeten doen zonder elkaar uit te buiten. Er moeten echter wegen gevonden worden om de wederzijdse kennis in harmonie te bundelen en het tijdelijk gebrek aan kader in Suriname op te lossen. Het zou wel heel vreemd zijn als degenen die extra kennis in het buitenland hebben opgedaan en daar wonen niet bereid zouden zijn om hun eigen natie weer te helpen opbouwen. We kunnen ze misschien niet alle luxe bieden die ze elders gewend zijn, maar dat willen de meesten echt niet eens. Ze willen wel het gevoel hebben een waardevolle bijdrage te leveren aan de natie waar ze zich toe rekenen. Het gevoel er bij te horen, het gevoel trots te zijn op Suriname. Misschien dat we de kwestie van de dubbele nationaliteit eens heel serieus moeten gaan bekijken, om zo een ieder die zich Surinamer voelt het blauwe paspoort niet te onthouden. Andere landen geven elk kind dat daar geboren is het recht op het paspoort van de geboorte. Misschien moet er gewoon een speciaal ministerie of een speciaal instituut voor de landgenoten overzee komen. We zullen aandacht aan het verloren deel van de natie moeten

---

⁵ Wikipedia: A *nation* may refer to a community of people who share a common language, culture, ethnicity, descent, and/or history. In this definition, a *nation* has no physical borders. However, it can also refer to people who share a common territory and government (for example the inhabitants of a sovereign state) irrespective of their ethnic make-up. In [international relations](#), *nation* can refer to a [country](#) or [sovereign state](#). The word *nation* can more specifically refer to a tribe of [North American Indians](#), such as the [Cherokee Nation](#).

schenken om zo onze eigen diepe wonden te helen. De staat zal er alleen maar baat bij hebben. De relatie met Nederland zal er wellicht door verbeteren.”⁶

In januari 1991, direct na de kerstcoup, schreef ik, tussen de hoofdstukken van mijn proefschrift door, in een bevestiging het manuscript voor een boek dat de titel kreeg “Suriname het steentje in de Nederlandse schoen”. Ik zat toen zelf in de Verenigde Staten en weet wat het diasporagevoel is en hoe je je in het buitenland soms meer Surinamer voelt dan degenen die in Suriname wonen, zeker wanneer er dingen in jouw land gebeuren die je aan het hart gaan. Velen in het buitenland kennen dat gevoel en ook velen in Suriname die in het buitenland gewoond hebben. Ondertussen leven er ruwweg 400.000 personen van Surinaamse afkomst buiten Suriname, waarvan meer dan 80% in Nederland.⁷ Qua omvang betekent dit simpelweg dat je het beleid vooral op de diaspora in Nederland zal moeten richten, omdat de kans op effect daar het grootst is. Frans Guyana is daarna het belangrijkste land met Surinaamse diaspora, maar velen van hen zitten er illegaal en zijn nog slecht geschoold, waardoor het effect een stuk minder zal zijn. Aan de andere kant zijn ze geografisch heel dicht bij ons, hetgeen het onderhouden van contact een stuk makkelijker maakt.⁸ De diaspora in de Verenigde Staten volgen daarna en dat is ook wel de moeite waard, maar ze zitten vrij verspreid over een groot land dus dat is lastig om grote groepen direct te bereiken.⁹

Ik had in 1991 nog geen studie gemaakt van de diaspora en de term was ook nog niet zo populair als nu. Wel was ik op het ministerie van Buitenlandse Zaken een aantal jaren secretaris geweest van de Commissie Personenverkeer en Remigratie Suriname-Nederland. Ik had wel over de issues nagedacht m.n. hoe wij de ontwikkeling van Suriname konden bevorderen: vrij personenverkeer, het benutten van de kennis bij de diaspora, de bereidheid van de diaspora om mee te helpen aan de opbouw van hun land van herkomst, de dubbele nationaliteit, en een speciaal ministerie of instituut voor de diaspora. Maar ik gaf in het bovenstaande citaat ook een aantal pijnpunten aan waar ik later op terugkom. Laat mij echter eerst een aantal algemene zaken aan de orde stellen.

Mensen die in de diaspora oftewel verstrooiing wonen zijn een eeuwenoud fenomeen, net zo oud als de migratie van mensen buiten hun traditioneel woongebied. Even oud is het verschijnsel dat personen die weggetrokken zijn meestal wel een band blijven koesteren met hun geboorteplaats of de geboorteplaats van hun groep; dit was al zo voordat er naties bestonden. In vele gevallen was de migratie vrijwillig, maar in andere gevallen werden grote delen van volken gevangen genomen en afgevoerd naar andere landen. Denk aan de slavernij die geleid heeft tot de Afrikaanse diaspora in de Amerikas en ook in Suriname. Maar ook via de contractarbeid zijn er grote diasporagroepen

⁶ Marten Schalkwijk: Suriname het steentje in de Nederlandse schoen; van Onafhankelijkheid tot Raamverdrag. Figos Suriname N.V., 1994, blz. 354.

⁷ Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek in Nederland woonden er 344.743 personen van Surinaamse afkomst in Nederland (www.statline.cbs.nl). In Frans Guyana wonen wellicht tussen de 20.000 en 30.000, in de Verenigde Staten zo een 10.000 tot 20.000, op Curacao en de overige eilanden van het Koninkrijk der Nederlanden misschien 10.000, en elders in de wereld nog geen 5000 (eigen schattingen).

⁸ Dit is bijvoorbeeld merkbaar bij grote muziekshows in Paramaribo waar men vanuit Frans Guyana op af komt.

⁹ Met email en de sociale media is dit tegenwoordig wel makkelijker dan voorheen.

ontstaan, denk maar aan de Hindoestanen, Javanen en Chinezen in Suriname. Ondertussen zijn die diaspora zelf weer een volk van Surinamers geworden, waarvan een deel weer verder gemigreerd is.

Diaspora heeft te maken met de spreiding van een bevolking buiten haar oorspronkelijk gebied. Diaspora zijn er dus altijd geweest in de geschiedenis en hebben soms een grote impact gehad. Het begrip werd voor het eerst geassocieerd met het volk Israel. Dat volk kwam zowel in Babel als later in Egypte in slavernij terecht en nog later werden ze verspreid over heel Europa en vele andere landen. De joodse diaspora zijn niet alleen in het verleden, maar tot op vandaag van enorm groot belang voor de joodse natie. Dit wordt in hun geval versterkt door de godsdienst, de aanwezigheid van historische plaatsen, die men via pelgrimage bezoekt. Israel heeft de afgelopen 60 jaar een dynamisch diasporabeleid gevoerd dat hun geen windeieren heeft gelegd. In een recent boek "Tours that bind" (2010) geeft Shaul Kelner een interessante kijk op een gratis reisprogramma voor jonge Joden in de Verenigde Staten: het *Taglit-Birthright-Israel*. Het gaat om een programma dat in 2001 gestart is en dat al US\$ 500 miljoen gekost heeft, betaald door Joodse organisaties en filantropen in de VS. Tienduizenden jongeren zijn via dit programma naar Israel gegaan om hun roots te bezoeken. Ook andere landen organiseren tours om de jongere generatie uit de diaspora te blijven binden aan hun land.

Opvallend is dat in het geval van Taglit het programma zich niet zozeer richt op de band van de jongeren met met Israel, maar vooral om de Joodse gemeenschap in de VS in stand te houden door de identiteit van de jongeren te versterken. Een complete integratie in de Amerikaanse samenleving kan immers betekenen dat men de eigen identiteit kwijt raakt. Dit is uiteraard met vele groepen in de VS gebeurd zoals Grieken en anderen. Men weet wel dat men ergens nog een Griekse wortel heeft, houdt nog van Grieks eten, maar in veel gevallen leidt dat niet tot een echte band met het land van de voorouders; velen zijn na enkele generaties volledig Amerikaans geworden en de kinderen kennen hun familie in Griekenland niet meer en gaan hooguit nog een keer op vakantie naar Griekenland. Dit is overigens het lot van vele migrantengroepen. Veel migranten zijn na twee tot drie generaties voldoende ingeburgerd in hun nieuwe land en de band met het oude land vervaagt. Als er echter steeds een groep is die blijft migreren blijft de band met het thuisland via de nieuwe migranten wel behouden.¹⁰

¹⁰ According to William Safran the defining characteristics of diaspora are: 1) They, or their ancestors, have been dispersed from a specific original "center" to two or more "peripheral", or foreign, regions; 2) they retain a collective memory, vision, or myth about their original homeland - its physical location, history, and achievements; 3) they believe that they are not - and perhaps cannot be - fully accepted by their host society and therefore feel partly alienated and insulated from it; 4) they regard their ancestral homeland as their true, ideal home and as the place to which they or their descendants would (or should) eventually return - when conditions are appropriate; 5) they believe that they should, collectively, be committed to the maintenance or restoration of their original homeland and to its safety and prosperity; and 6) they continue to relate, personally or vicariously, to that homeland in one way or another, and their ethnocommunal consciousness and solidarity are importantly defined by the existence of such a relationship. William Safran. "Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return." *Diaspora: A Journal of Transnational Studies* 1, no. 1 (1991): 83-84. Quoted by the International Institute of Diaspora Studies (www.diasporastudies.org).

Er bestaat echter een zeker spanningsveld tussen het ontvangend land en het uitzendend land, waartussen een groep beknelde kan komen. In de Verenigde Staten, dat traditioneel een immigratieland is, gaan de migranten vrij soepel op in de samenleving, zelfs wanneer ze een paar generaties nodig hebben. In Nederland zie je momenteel een zeer geforceerd overheidsbeleid om migrantengroepen versneld te integreren of anders het gevoel te geven dat men niet welkom is. Elk ontvangend land gaat weer net iets anders om met immigranten.

Als er na vele generaties geen band meer is met het thuisland en zelfs geen herkenbare contactpunten, zoals directe familie, is het technisch gezien moeilijk om nog van diaspora in enge zin te spreken. Vrijwel niemand van de Surinaamse ex-slaven of hindoestaanse ex-contractanten kent nog zijn of haar familie in Afrika of India en niemand daar wacht op hen. Er is hooguit een vage verbondenheid met Afrika of India. India heeft wel een diasporabeleid voor alle hindoestanen buiten India, maar dat lijkt meer een beperkt cultureel en economisch beleid te zijn. Men probeert de verbondenheid weer te stimuleren via o.m. het cultureel beleid. China heeft ook een diasporabeleid o.m. op gebied van technologie dat m.n. via allerlei websites vorm wordt gegeven.¹¹ Maar de meeste westerse landen hebben geen diasporabeleid.

Het diasporabeleid van India is algemeen gericht op een grote groep Hindoestanen, waarvan velen al verschillende generaties elders wonen. Men hoopt m.n. op een bijdrage van deze groep aan de economische ontwikkeling en biedt hen verschillende incentives en voordelen bijv. probleemloos reizen, weinig bureaucratie en een gunstig investeringsklimaat. Contact tussen recente diasporagroepen en het thuisland is vaak veel meer toegespitst op een lokaliteit waar men naar terugkeert en ondersteunt bijv. ex-Nickerianen in de diaspora helpen Nickerie (zoals de organisatie Vrienden van Nickerie), of de ex-dorpelingen van Nieuw Aurora in Nederland helpen hun dorp (zoals stichting Teeifuka).

Tegenwoordig zijn er meerdere woorden die gebruikt worden voor de migranten. Zo hanteert men de term transnationalisme voor migranten die niet meer gebonden zijn aan een bepaald land, maar circuleren tussen landen. Er zijn mensen die in het buitenland leven, maar regelmatig terugkomen bijv. de ouderen die elk jaar komen overwinteren. Of ondernemers van Surinaamse origine die niet repatriëren, maar naast een bedrijf in Curacao ook een bedrijf in Suriname vestigen (zelfs wanneer de markt vergeleken met andere landen minder gunstig is) en regelmatig dat nieuwe bedrijf hier bezoeken.¹²

Bij diaspora studies zijn er vele accenten mogelijk. Een heel belangrijke groep van studies richt zich er op in welke mate de nieuwe migranten zich organiseren in hun nieuwe omgeving en hoe het hun

---

¹¹ Martin Grossman: Diaspora Knowledge Flows in the Global Economy. Conference E-leader, Budapest (www.g-casa.com).

¹² Rainer Baubock & Thomas Faist (eds.): Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods. Amsterdam University Press, 2010.

gaat economisch, sociaal, cultureel, religieus, etc. Bijv. hoe doen de bootmigranten uit Haiti het in Miami?

Dat soort studies geven inzichten in de diaspora samenlevingen, maar zijn voor deze conferentie minder relevant. Het accent tijdens deze conferentie ligt echter meer op de relatie van degenen die geëmigreerd zijn met hun geboorteland Suriname; en wat voor beleid zou de overheid kunnen maken om deze relaties te bevorderen? We moeten beseffen dat diasporabeleid echter veel breder is dan dat van de overheid m.n. kan je denken aan NGOs, banken, en andere instituten die inspelen op de potentie van de diaspora. Een mooi voorbeeld is Telesur, als Surinaams bedrijf, dat een zeer succesvol product heeft ontwikkeld voor de Surinamers in Nederland nl. een mobiele telefoon die in beide landen te gebruiken is. Daar was geen overheidsbeleid voor nodig, maar gewoon een eigen initiatief als bedrijf.

Ofschoon het belang van diaspora in de opbouw van een ontwikkelingsland reeds lang bekend is heeft het onderwerp recent meer aandacht gekregen. Die aandacht komt op economisch gebied m.n. door de aanhoudende groei van geldovermakingen. Dat geldt ook voor Suriname.¹³ Verder ook vanwege de systematische studies die naar dit onderwerp gedaan zijn o.m. door allerlei migratie instituten en sinds kort zelfs instituten voor diaspora.¹⁴ Deze studies hebben meer licht laten schijnen op de kwantificatie van de bijdragen van de diaspora aan hun thuislanden, niet alleen economisch, maar ook anderszins.

Zo is bijvoorbeeld gebleken dat personen die in het buitenland wonen en zich daar ontwikkeld hebben eerder geneigd zijn om te repatriëren naar hun land van origine. Zij schatten de risico's verbonden aan remigratie immers anders in en hebben vaak nog familie die hen opvangt, waardoor die risico's ook minder groot zijn. De Wereldbank en IDB hadden al in tachtiger jaren zulke projecten waarbij *expatriates* financieel ondersteund werden om terug te keren.

Om een voorbeeld dicht bij huis te nemen. Het Institute for Graduate Studies & Research (GSR) is helemaal een Surinaams initiatief nl. een partnership tussen de universiteit i.s.m. Staatsolie. Het

¹³ Marten Schalkwijk i.s.m. Jaïr Schalkwijk: De uitdagingen in de relatie tussen Suriname en Nederland. Een balans van particuliere ontwikkelingsinitiatieven in de relatie tussen Suriname en Nederland vanaf de Onafhankelijkheid

Conferentie "Particuliere Projecthulp Suriname", Delft, 24 oktober 2010. Uit deze presentatie: "Volgens een studie van de IDB uit 2006 waren de geldovermakingen naar Suriname meer dan 4 keer zoveel als de ontwikkelingshulp in dat jaar en 2,5 keer de buitenlandse investeringen. De geldovermakingen leverden meer dan 1,6 keer zoveel op als de export van alle agrarische producten en liefst 13 keer zoveel als de opbrengsten uit toerisme. Kortom de bijdrage van de individuele Surinamers in het buitenland aan de welvaart van Suriname lijkt inmiddels veel belangrijker geworden dan de ontwikkelingshulp en ook veel belangrijker dan het werk van allerlei organisaties. Ik zeg lijkt, omdat een deel van de geldovermakingen ook van organisaties afkomstig kan zijn en niet alleen van individuele burgers. Volgens de Nederlandse Bank werd er vanuit Nederland in 2009 bijna € 200 miljoen Euro door particulieren naar Suriname overgemaakt, bijna drie keer zoveel als de ontwikkelingshulp --die toen een piek beleefde. Dit is een trend die zich al enige tijd geleden heeft ingezet."

¹⁴ Zie bijv. het International Migration Institute (IMI) van de Oxford Universiteit waar vele papers te downloaden zijn (via www.imi.ox.ac.uk).

IGSR is echter mede zo snel opgebouwd, omdat wij deels hebben gewerkt met *expatriates* die in feite na hun pensionering in Suriname kwamen om te genieten van hun oude dag. Wij hebben dat genieten kunnen combineren met een bepaalde inzet bij het IGSR bijv. dr. Ferdi Derveld, prof. Anthony Caram, en dr. Edwin Marshall. Het waren zeer ervaren personen die je niets hoefde te leren en meteen inzetbaar waren en konden produceren op een hoog niveau. Daarnaast hebben wij personen in de diaspora benaderd om hun bijdrage te leveren bijv. bij de masteropleiding Public Health op het IGSR waren het vooral Surinaamse deskundigen die in het buitenland wonen die als docenten optraden; één van hen, prof. Maureen Lichtveld, kwam na meer dan 30 jaar voor het eerst weer naar Suriname en heeft na terugkeer vanuit haar universiteit (Tulane University) een overeenkomst met de Medische Faculteit gestimuleerd, zodat er nu een vaste Public Health opleiding op de medische faculteit is gekomen. Dit laat zien dat je soms mensen moet triggeren om iets te doen, waarbij de opbrengst vaak groter is dan je denkt. Ik maak het heel praktisch zodat u ziet dat er in de werkelijkheid al heel wat gebeurt, zonder dat de overheid allerlei beleid heeft uitgezet.

Elk land heeft een bepaald historisch migratiepatroon en dat patroon bepaalt m.i. mede de kleur en inhoud van de relatie tot haar diaspora.¹⁵ In Suriname zie ik een liefde-haat relatie van de mensen in het thuisland met de Surinaamse diaspora overzee. Ik wil daarop reflecteren en vooral naar onze attitude kijken en niet zozeer naar de attitude van de diaspora, dat moeten zij zelf doen. Lange tijd was de attitude van vele Surinamers hier vrij negatief tegenover m.n. de Surinamers in Nederland, hetgeen de grootste groep van onze diaspora is. Zelfs termen als "landverraders" en "profiteurs" werden nog niet zo lang geleden gehanteerd. Dat heeft de mensen die vertrokken zijn pijn gedaan, omdat velen uit angst voor een onzekere toekomst overhaast vertrokken zijn, met achterlaten van have en goed of verkoop van huis en erf ver onder de waarde. Ik kom hiermee terug op het citaat aan het begin en m.n. dat wij onze wonden moeten helen als natie. Als we hieraan voorbij gaan of er lichtvaardig mee om gaan zal ons diasporabeleid veel minder opleveren dan het potentieel zou kunnen.

Laten we kijken naar het migratiepatroon van degenen die vertrokken zijn. Alleen in de jaren vijftig en zestig gebeurde dit op een vrij normale manier en m.n. voor studie. In 1966 waren er nog maar 13.000 Surinamers in Nederland, maar dit nam toe tot 51.000 in 1972. Er begonnen mensen weg te gaan op zoek naar een betere toekomst. Dan zien we het aantal migranten meer dan verdubbelen tot 110.000 in 1975.¹⁶ Deze sprong duidt op een paniekeractie bij de bevolking, die angstig werd voor de toekomst na de onafhankelijkheid. De mensen stemden met hun voeten. Dit is de grootste migratiegolf in de periode na 1950 geweest. Er waren echter nog meer momenten van vertrek uit angst t.w. de coup van 1980, de decembermoorden van 1982 en de binnenlandse oorlog van 1986. We kunnen gerust stellen dat het migratiepatroon vanaf 1970 gekenmerkt wordt door traumatische gebeurtenissen, waarbij dus delen van onze bevolking a.h.w. zijn uitgestoten. Het zijn deze wonden

¹⁵ "A people that is expelled will necessarily develop a different cultural ethos from those who flee, or who are taken as captives. A group that leaves en masse also differs from a group that gradually constitutes itself after a protracted period of individual emigrations." Kim D. Butler. "Defining diaspora, refining a discourse." *Diaspora*. 10:2, (2001): 199.

¹⁶ Hans van Amersfoort: How the Dutch Government stimulated the unwanted immigration from Suriname. International Migration Institute, working paper 47, 2011.

die moeten helen en zolang de politici die daar mede verantwoordelijk voor zijn geweest met de vinger naar anderen blijven wijzen i.p.v. hun excuses aan te bieden, zullen deze open wonden blijven stinken en ons als natie blijven schaden. Het zal maken dat wij niet het maximale zullen halen uit de relaties met onze diaspora. Hoe kunnen we verwachten dat de Surinamers in de diaspora vertrouwen in een overheid zullen hebben, waar personen in zitten die hen a.h.w. het land hebben uitgejaagd. De tijd zal de wonden maar heel moeizaam helen en waarschijnlijk pas als de verantwoordelijken van het politieke podium verdwenen zijn.¹⁷

Ik stel het misschien wat scherp maar het spreekwoord zegt dat zachte heelmeesters stinkende wonden maken. En de wonden van onze natie stinken nog steeds. Daardoor zijn wij niet voldoende aantrekkelijk voor degenen die buiten rondlopen, en daardoor zijn we ook nog steeds verdeeld in dit land, waardoor ook de potentie van degenen die hier zijn blijven wonen onvoldoende wordt benut. Het is helaas een negatieve kant van onze politieke cultuur en politiek leiderschap. De politiek moet er iets aan doen, want de burgers en de samenleving hebben haar al lang ingehaald.

Als u goed kijkt dan zult u zien dat de diaspora geen probleem hebben met hun familie. Een oom of tante, neef of nicht die naar Suriname komt wordt over het algemeen hartelijk ontvangen, en omgekeerd. En als er iemand overleden is dan is er helemaal geen onderscheid meer tussen degenen die hier wonen en zij die van ver gekomen zijn. De gezonde familierelaties zijn ook een lifeline geweest in de periode van grote schaarste in de tachtiger jaren en ook tijdens de uitvoering van het SAP in de negentiger jaren. En nog steeds zijn er vele vormen van ondersteuning in familieverband, waaronder geldovermakingen.

De burgersamenleving is ook reeds lang over de verstoorde relaties met Nederland¹⁸ heen gekomen, want er is voldoende verkeer over en weer tussen muziekgroepen, toneelgroepen, voetbalverenigingen, NGOs, kerken, etc. Daar worden de diaspora relaties al goed ingezet voor wederzijds voordeel. Ik heb veel van dit soort mooie initiatieven gezien onder de ruim 100 projecten die gerealiseerd zijn binnen de Twinningfaciliteit Suriname-Nederland. Kijk ook naar het Seedorf stadion dat gebouwd is door de grootste voetballer van Surinaamse origine: Clarence Seedorf van AC Milan. Ook op gebied van onderwijs en gezondheidszorg is er veel wederzijdse bedrijvigheid. Op het economisch gebied zullen de andere inleiders meer voorbeelden geven.

De uitdaging is dus voor het overheidsbeleid --en dat betekent vooral de politici-- om de relaties tussen het deel van de natie dat in Suriname gebleven is en het deel van de natie dat vertrokken is te

¹⁷ Uiteraard zijn er ook na 1975 vele personen uit Suriname vertrokken om redenen van studie, werk, gezinshereniging, e.d. De traumatische migratie heeft echter het migratiebeeld bepaald en de percepties bij de diaspora beïnvloed. Jongere generaties hebben minder last van het verleden, maar het zijn vooral de ouderen die kapitaalcrachtiger zijn en hun invloed doen gelden in de diasporagemeenschap.

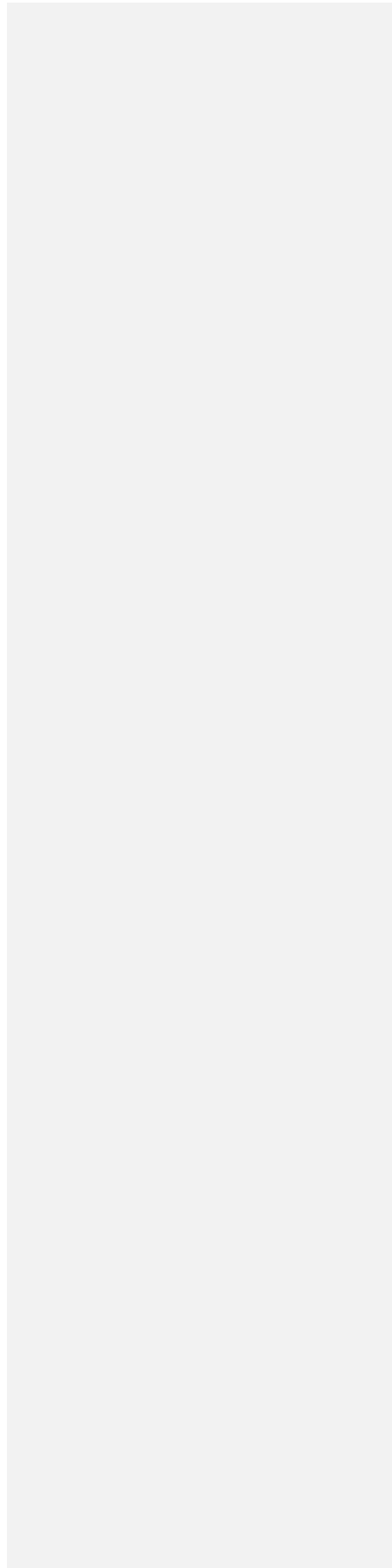
¹⁸ Ik noem specifiek Nederland, omdat daar immers het overgrote deel van de diaspora zitten en elk diasporabeleid van Surinaamse kant zich primair op deze groep zal richten.

herstellen. Het gaat dan niet om een toeristenkaart –wat overigens wel een positief signaal afgeeft aan onze diaspora-- maar om een veel diepere commitering nl. hoe geven wij de Surinaamse diaspora het gevoel dat zij erbij horen en voldoende respect ontvangen. Pas als wij hier in staat zijn om over die drempels te komen kunnen we oprecht met de diaspora om de tafel zitten en echt beleid maken. Het diasporabeleid betekent namelijk dat de diaspora er in een vroeg stadium bij betrokken moeten zijn, want anders mislukt zo een beleid. Dat geldt overigens voor elk beleid in de moderne tijd, je kan het niet zomaar van bovenaf opleggen; en als je het toch op die manier doet zal het niet het resultaat opleveren dat je verwacht. Kortom het diasporabeleid staat niet op zich, maar vindt binnen een context plaats en als die context voor de diaspora ongunstig is wordt het maximale er niet uitgehaald.

Ik dank u

Discussiepunten

1. Moet er een speciaal ministerie of instituut komen om de relaties met de 400.000 Surinamers in de diaspora te ontwikkelen?
2. Wat vindt u van de kwestie van de dubbele nationaliteit?
3. Denkt u dat het voor de politiek belangrijk is om de emotionele wonden in de natie te helen? Of vindt u dat er geen wonden meer zijn?

DIASPORA : PARTNERS IN ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Voordracht door A.R. Caram, bijzonder hoogleraar Hakrinbank Leerstoel Geld- , Krediet- en Bankwezen, Institute for Graduate Studies and Research, tijdens de VHP conferentie over een aanzet tot een nationaal diasporabeleid, Paramaribo 14 januari 2012.

Geachte dames en heren,

Met genoegen heb ik de uitnodiging van het bestuur van de Vooruitstrevende Hervormingspartij aanvaard om vandaag mijn visie te geven over enkele economische aspecten van het beleid met betrekking tot de Surinaamse diaspora. Hierover is inmiddels ook in andere kringen een discussie op gang gekomen, mede onder invloed van een door Barryl Biekman geproduceerd plan van aanpak voor mobilisatie en organisatie van diaspora. Het thema van de conferentie is dus actueel en om twee redenen goed gekozen.

Allereerst constateer ik dat er gedurende het afgelopen decennium sprake is van een toenemende algemene belangstelling voor de bijdrage die diaspora leveren aan de sociaaleconomische ontwikkeling van hun land van oorsprong. De belangstelling is in eerste instantie gewekt door de groeiende stroom van particuliere inkomensoverdrachten naar deze landen, maar verschuift sinds kort geleidelijk in de richting van diensten die ondernemers en deskundigen kunnen bieden in de vorm van onder meer het inbrengen van innovatieve vaktechnische vaardigheden, specialistische kennis en kapitaal. De mogelijkheden tot inschakeling van deze productiefactoren door overheden en het bedrijfsleven nemen gestaag toe door onder andere het economische succes van migranten in hun woonlanden, de liberalisering van het internationale handelsverkeer, de explosieve expansie van de communicatietechnologie, de lagere transportkosten, alsook door het minder gereserveerd en zelfs vriendelijker wordende omgevingsklimaat voor het betrekken van de migranten bij de ontwikkeling van hun oorsprongland. Hierdoor is de wereld kleiner geworden.

De tweede reden voor de actualiteit van deze conferentie is van specifiek Surinaamse aard. In het Ontwikkelingsplan 2012-2016 wordt aangegeven dat wij aan de vooravond staan van de uitvoering van een ambitieus pakket van investeringen. Het gaat om een gepland bedrag van bijna US\$ 6,9 miljard; ruim het dubbele van het huidige bruto binnenlandse product. Van dit bedrag zal de private sector 47 procent voor haar rekening nemen en de overheid het overige deel. Verwacht wordt dat mede als uitvloeisel van de investeringen een jaarlijkse reële groei van gemiddeld 6 procent zal worden gerealiseerd. Het plan bevat geen gedetailleerde kwantitatieve informatie over de wijze van financiering van de voorgenomen investeringen en evenmin over de mate van beschikbaarheid van schaarse productiefactoren benodigd voor het tot stand brengen van de geplande projecten. Het is echter evident dat in het geval van het realiseren van omvangrijke investeringen het

noodzakelijk zal zijn complementaire productiefactoren uit zowel binnen- als buitenlandse bron te mobiliseren.

Een soortgelijke situatie deed zich rond de jaren zestig voor, toen gelijktijdig de uitvoering van het Brokopondo- en het Tienjarenplan ter hand werd genomen. Zowel dr. Jules Sedney als de commissie Lieftinck-Goedhart wezen indertijd op de noodzaak van uitbreiding van het productiepotentieel door onder meer het verlichten van fysieke en organisatorische knelpunten op het gebied van productie en distributie. Er dienden ook ruimere mogelijkheden te worden gecreëerd om de additionele vraag naar buitenlandse goederen en diensten met externe middelen te financieren. Tegelijkertijd moest de monetaire financiering uit binnenlandse bron strikt beperkt blijven. Doordat deze aanbevelingen toen goeddeels ter harte werden genomen, kon het op gang komen van een schadelijk inflatoir proces vermeden worden.

Gegeven de verwachte nieuwe investeringsgolf, mag worden aangenomen dat de gedane aanbevelingen ook onder de huidige omstandigheden actueel zullen blijven. Suriname kampt immers met een nijpend tekort aan capaciteit voor de uitvoering van projecten. Dit tekort belemmert het tempo waarin de economische groei kan worden versneld. Het te bereiken groeitempo is immers uiteindelijk afhankelijk van de beschikbaarheid van de meest schaarse productiefactor. Om deze reden is in het ontwikkelingsplan een aantal maatregelen aangekondigd ter verruiming van onze uitvoeringscapaciteit. Met dit doel voor ogen zal worden gewerkt aan verhoging van de performance en de efficiëntie van het overheidsapparaat. Bedrijven zullen zich evenzeer slagvaardiger moeten richten op het bereiken van betere prestaties.

Ter betere benutting van het beschikbare arbeidspotentieel heb ik overigens reeds enige tijd geleden de suggestie gedaan om ambtenaren, die op basis van een gedegen kerntakenanalyse als overtollig worden aangemerkt, gedurende een periode van 4 jaar onder te brengen in een mobiliteitscentrum. In het centrum worden personen via doelgerichte opleidingen klaargestoomd voor de vervulling van zinvolle functies in het arbeidsproces. Intussen dienen zij aanspraak te maken op uitkeringen in het kader van een wachtgeldregeling, waarbij hun initiële salaris geleidelijk wordt afgebouwd. Mijn voorstel kan bijdragen tot de zo gewenste hervorming van de publieke sector, maar heeft vooralsnog nauwelijks weerklank gevonden.

Hoe dit ook zij, vaststaat dat ook bij een volstrekt optimale benutting van de binnenlandse productiefactoren de vraag naar kapitaal en arbeidskrachten uit het buitenland verder zal toenemen. Het is onder deze omstandigheden voor de hand liggend bij de voorziening in deze vraag waar mogelijk en sociaaleconomisch verantwoord prioriteit te verlenen aan het in ruimere mate benutten van de in de Surinaamse diaspora opgesloten productieve krachten. Zij hebben immers vaak een comparatief voordeel ten opzichte van anderen, onder meer vanwege hun duale historische, emotionele en materiële binding met hun land van oorsprong en hun huidige woonlanden. Door het verblijf in het buitenland hebben zij

specifieke kennis en ervaring opgedaan en contacten gelegd met een brede groep van partners. Een deel van de diasporaondernemers beschikt over financieringsmiddelen die kunnen worden ingezet voor het opzetten van of het participeren in projecten, hetzij in de vorm van directe investeringen, hetzij door onder meer het plaatsen van deposito's bij banken en het kopen van diasporaobligaties en –aandelen voor zover laatstbedoelde vermogenstitels beschikbaar zijn. Zij kunnen innovatieve kennis leveren en nieuwe impulsen geven aan met name het klein- en middenbedrijf; een voor ons land belangrijke bron van werkgelegenheid waar in de komende vijf jaren volgens de planning US\$. 700 miljoen of 10 procent van het totaal zal worden geïnvesteerd. Diaspora zijn derhalve bij uitstek in staat mogelijkheden te benutten voor investeren, produceren, handeldrijven en dienstverlening.

Naast de genoemde voordelen van de inschakeling van diaspora kunnen zij een brugfunctie vervullen tussen hun woon- en oorsprongslaan, een bijdrage leveren aan het intensiever integreren van het oorsprongslaan in de wereldeconomie en fungeren als pleitbezorgers van projecten. Naarmate hun activiteiten meer in de productieve sfeer liggen, kunnen zij een relatief grotere bijdrage leveren aan de duurzame economische ontwikkeling. Dit geldt vooral in vergelijking met de private inkomensoverdrachten, die primair van belang zijn voor het op peil houden van consumptief geaarde bestedingen. In deze sfeer liggen ook de nuttige en gewaardeerde bijdragen die vrijwilligers leveren door onder andere te participeren in de lokale gemeenschapsontwikkeling, het bieden van medische zorg en het geven van training en advies. Donaties voor charitatieve doeleinden bieden een welkome verlichting voor de kwetsbare situatie waarin bepaalde groepen binnen de gemeenschap verkeren.

Suriname profiteert reeds van de activiteiten van zijn diaspora. Net als elders weerspiegelt de bijdrage zich vooralsnog het meest in de jaarlijkse stroom van private inkomensoverdrachten om niet, het reisverkeer van bezoekende familieleden en vrienden, alsook in de handel in voedingsmiddelen en souvenirs. De inkomensoverdrachten bedragen naar schatting ruim 5 procent van het bruto binnenlandse product. Zij overtreffen de verminderende officiële schenkingen. Gelet op hun aard zijn de overmakingen echter niet beschikbaar voor het opvangen van de effecten van bedoelde vermindering. De overdrachten verruimen wel het aanbod op de lokale deviezenmarkt en dragen daardoor bij tot de rust op deze markt, te meer omdat de overdrachten minder gevoelig lijken te zijn voor conjuncturele inzinkingen vanwege de emotionele betrokkenheid van de zenders met familie en vrienden. Aangezien naar schatting circa 60 procent van de overmakingen via goederenimporten weer naar het buitenland weglekt is het redelijk te veronderstellen dat hun direct netto macro-economische effect circa 2 procent van het bruto binnenlandse product belooft. Dit effect kan overigens worden opgevoerd door een groter deel van de overdrachten aan te wenden voor de aankoop van in het binnenland geproduceerde producten en voor de financiering van private productieve projecten; dit laatste al dan niet in het kader van partnerschappen met lokale ondernemers.

De toenemende belangstelling van overheden, het bedrijfsleven en andere stakeholders voor de inschakeling van Surinaamse diaspora komt tot uitdrukking in enkele recent getroffen stimuleringsmaatregelen. Zo heeft de regering onlangs een versoepeling van het reisverkeer voor “vreemdelingen” van Surinaamse origine doorgevoerd, terwijl in het Ontwikkelingsplan 2012-2016 het voornemen is geuit honorair consuls voor strategische sectoren aan te stellen om hen nauwer te betrekken bij de nationale ontwikkeling. Sommige woonlanden verruimen de mogelijkheden voor gekwalificeerde personen om gedurende langere tijd in hun land van oorsprong te werken zonder verlies van verkregen rechten, en bevorderen het opzetten van een eigen bedrijf.

De activiteiten van particuliere organisaties en personen nemen eveneens voortdurend toe. Dit is verheugend, omdat diaspora uiteindelijk zelf moeten besluiten of zij wensen te participeren in het economische proces in hun oorsprongslaan. Zij zullen naar mijn oordeel de gevolgen daarvan evenzeer zelf moeten dragen. De eigen inbreng is dus van doorslaggevende betekenis. Dit impliceert dat ik voor de overheid vooral een rol zie weggelegd bij het scheppen van een gunstig klimaat waarin initiatieven kunnen gedijen. Met instemming citeer ik daarom de volgende passage uit een onderzoek van de EC-UN Joint Migration and Development Initiative “policies too strongly driven by governments can act as a deterrent for diaspora engagement”.

Ik zie de genomen beleidsmaatregelen en geuite voornemens als stappen in de goede richting en een erkenning van de bijdrage die diaspora leveren aan onze sociale en economische ontwikkeling. Niettemin moet ik vaststellen dat deze initiatieven nog niet zijn ingebed in een integraal beleidsprogramma en dat wij niet verder zijn gekomen dan het geven van aanzetten daartoe. Daarom doet het mij goed dat ik vandaag de gelegenheid heb mijn visie te geven over de componenten waaruit dit programma dient te worden opgebouwd. Het is evident dat wij allereerst onze doelstellingen ter zake helder moeten formuleren. Daarbij dienen wij aansluiting te zoeken bij de aan het Ontwikkelingsplan 2012-2016 ten grondslag liggende ultieme streven een harmonische en welvarende samenleving tot stand te brengen. In toekomstige plannen moet dan ruimer aandacht worden gegeven aan de diaspora dan in het laatst verschenen plan is gedaan. Ik beveel dus aan het diasporabeleid te incorporeren in het algemene ontwikkelingsbeleid.

Voor de nadere uitwerking van het strategisch beleid is het essentieel informatie te verzamelen over de karakteristieken en kwalificaties van de diaspora, over wat zij aan diensten kunnen en willen aanbieden, en over wat zij als tegenprestatie van de partners in het woon- en oorsprongslaan verwachten. Het heterogene karakter van de tot de diaspora behorende personen en de te kiezen beleidsdoelstellingen brengen met zich mee dat selectief, genuanceerd en doelgericht te werk dient te worden gegaan bij het mobiliseren van het beschikbare potentieel. De mobilisatie dient niet primair te geschieden op basis van regulerende overheidsmaatregelen, maar veeleer door het tot ontwikkeling brengen van een efficiënte vrije markt waar de vraag naar en het aanbod van diaspora nader tot elkaar

worden gebracht en zaken kunnen worden gedaan. Ik acht dus de werking van een “bottom-up” mechanisme effectiever dan aan een “top-down” sturing. Ik kom hierop dadelijk terug.

Een diasporabeleid kan alleen duurzaam vruchten afwerpen, indien dit beleid rust op een fundament van wederzijdse acceptatie, voordeel en vertrouwen. De acceptatie moet zijn gebaseerd op het besef dat de mens van nature streeft naar een optimale benutting van zijn individuele economische potenties en daarop gebaseerd naar een voor hem zo gunstig mogelijk resultaat. Ter bereiking van dit doel is hij vaak bereid van tijd tot tijd wisselende woonplaatsen te kiezen, zonder dat hij daarbij wenst te worden verplicht definitief te kiezen tussen zijn woon- en oorsprongsland. Kathleen Newland van het Amerikaanse Migration Policy Institute zegt hierover “I’ve stopped talking about migration, I’ve started talking about mobility instead. People move, but they don’t have to choose between two countries. They can keep a foot in two or more”.

Wij moeten de gedachte van de geografische mobiliteit als een logisch gevolg van het kleiner worden van de wereld accepteren. De bekende diaspora-econoom Dilip Ratha acht het vasthouden aan beperkingen op dit terrein als “an outright violation of the right to mobility”. Bedoelde acceptatie is een vereiste om het voor de diaspora makkelijk te maken zich dienstbaar op te stellen ten opzichte van hun oorsprongsland. Circulerende migratie is ook voor het oorsprongsland voordelig omdat de migrerende mens, zoals eerder aangegeven, innovatieve technische kennis en vaardigheden, alsook een zeker financieel vermogen met zich mee brengt. Op deze wijze kan de afvloeiing van productieve krachten, die plaatsvond bij het initiële vertrek van migranten, op termijn ruimschoots gecompenseerd worden door een momentele en een toekomstige toevloeiing van deze krachten. Voor het woonland ontstaan evenzeer voordelen, doordat de migrant steeds weer nieuwe, waardevolle ervaringen opdoet. De circulerende migratie biedt dus een meerzijdig voordeel, al kunnen de betrokken landen hiervan soms slechts tijdelijk profiteren. De capaciteiten die de circulerende migrant met mee brengt zijn uiteindelijk van relatief hogere kwaliteit, omdat hij gemiddeld genomen in kennis en ervaring, alsook in financieel opzicht is gegroeid juist vanwege het heen en weer reizen.

Bij circulerende migratie moet noodzakelijkerwijs ook sprake zijn van een effectieve meerzijdige communicatie. Indien wij van diaspora verwachten dat zij luisteren en dat zij zich richten op de belangen en prioriteiten van hun partners in zowel het woon- als in het oorsprongsland, mogen zij eveneens verwachten dat deze partners luisteren en begrip tonen voor hun belangen en prioriteiten. Partners moeten beseffen dat de duale oriëntatie van de diaspora geen belemmering behoeft te vormen voor hun integratie en effectief opereren in meerdere gemeenschappen en geografische gebieden; deze dualiteit leidt veeleer tot culturele verrijking en economisch gewin. Om deze reden mag een diasporabeleid nimmer gebaseerd zijn op de achterliggende gedachte hen definitief buiten

de geografische grenzen van het woonland af te voeren, of hun economische ontplooiing in het oorsprongslaan te belemmeren.

Van hun kant dienen de diaspora zich er bewust van te zijn dat het verblijf in het ene dan wel het andere land van hen een aangepaste attitude en instelling vergt. Het bereiken van succes vereist immers begrip voor elkaars unieke positie, gewoonten en gebruiken. Een effectief, efficiënt en transparant samenspel van alle stakeholders is derhalve noodzakelijk, zonder dat een van hen tracht daarbij een dominante positie te verwerven. Zij behoren dus gezamenlijk "eigenaar" te zijn van het diasporaproject en dragen samen de verantwoordelijkheid om van dit project een succes te maken.

Er zijn zoals eerder opgemerkt reeds diverse instrumenten ingezet om de betrokkenheid van Surinaamse diaspora in het ontwikkelingsproces alhier te stimuleren. Er is echter nog geen sprake van een systematische, integrale en gecoördineerde aanpak. Een dergelijke aanpak vereist de volwaardige participatie van overheden en zelfs in sterkere mate van de diaspora zelf en hun representatieve organisaties. Binnen een dergelijk institutioneel kader dient in een zakelijke en transparante sfeer van gedachten te worden gewisseld over aangelegenheden, waaronder vooral het nader vormgeven en uitvoeren van een doelgericht stimuleringsbeleid. Concreet denk ik hierbij aan onder meer het nadrukkelijker inzetten van juridische regelgeving en instrumenten gericht op bevordering van de effectieve communicatie en informatie-uitwisseling, alsook aan acties gericht op versterking van de betrokkenheid van publieke organen bij het streven naar vergroting van de inzet van diaspora, aan opvoering van de capaciteit van diasporaorganisaties en aan verruiming van de mogelijkheden tot het aangaan van partnerschappen onder meer in het kader van twinningprojecten.

Uitgangspunt van het voorzien in de behoefte aan inschakeling van diaspora moet zijn, dat deze voorziening geschiedt via de werking van een marktmechanisme. Stakeholders mogen en moeten uiteraard de uiteindelijke uitkomst van dit mechanisme beïnvloeden, zij het dat daarbij in algemene zin dient te worden gestreefd naar het creëren van een "level playing field". Van het kunstmatig vasthouden aan een in economische zin nadelige positie voor diaspora in hun oorsprongslaan mag geen sprake zijn, maar evenzeer niet van het aan hen bieden van oneigenlijke preferenties ten opzichte van andere groepen binnen onze gemeenschap. Bij het opereren in Suriname moeten diaspora dus dezelfde economische rechten en plichten hebben. Ik ga er hierbij van uit dat degenen die naar ons land wensen terug te keren inmiddels voldoende middelen hebben verworven om de daaraan verbonden gevolgen zelf op te vangen. Voor het bevorderen van de circulerende migratie is het voorts van doorslaggevend belang dat diaspora de in het huidige woonland opgebouwde rechten onverkort mogen behouden, ook in het geval van langdurig verblijf alhier. Vanuit een economische optiek is het niet zinvol de Surinaamse diaspora als "vreemdeling" aan te merken.

Laat ik mijn betoog nu afronden. In essentie heb ik aangegeven dat het noodzakelijk zal zijn complementaire productiefactoren uit het buitenland aan te trekken, gelet op de verwachte uitvoering van het geplande omvangrijke investeringsprogramma voor de periode 2012-2016. In een aantal gevallen kunnen Surinaamse diaspora voorzien in de toekomstige additionele vraag naar gekwalificeerde arbeid en naar middelen voor de financiering van projecten van overzienbare omvang. In mijn visie dient mobiliseren van de diaspora te geschieden via een marktmechanisme dat vraag en aanbod op spontane wijze nader tot elkaar brengt. Dit houdt in dat het weliswaar aan te raden is de inzet van diaspora bij de economische ontwikkeling te bevorderen door middel van een doelgericht integraal stimuleringsbeleid, maar uitgangspunt daarbij moet zijn het creëren van een “level playing field” voor de relevante economische subjecten. Stakeholders dienen zich hiertoe te beperken. Het blijft uiteindelijk de eigen verantwoordelijkheid van de diaspora om te bepalen in hoeverre en op welke wijze zij wensen te participeren in het ontwikkelingsproces alhier.

Ik dank u voor uw aandacht.

**Amwed Jethu en Chandi Jethu:
Het aantrekken van Diasporakapitaal**

PPT presentatie

Inleiding Khragi, R: Diaspora en liefde

Powerpoin Presentatie

19 slides

Delano Landvreugd: Surinaams diasporabeleid in CARICOM perspectief

2011 is een bijzonder jaar voor Suriname. Het markeert Surinames voorzitterschap van de CARICOM en tegelijkertijd het streven van de huidige Surinamse regering om als land nadrukkelijker in de regio aanwezig te zijn en daarbij een voortrekkersrol te gaan vervullen. De macro economische vooruitzichten voor het land zijn positief. Opvallend hierbij is de nadrukkelijke oproep van President Desiré Bouterse aan de Surinaamse diaspora om hun bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het land. De roep van de Surinaamse diaspora om een gericht diasporabeleid van de regering klinkt dan ook luider dan ooit. De huidige regering heeft met de invoering van de toeristenkaart tegen het eind van het afgelopen jaar een eerste concrete stap gezet richting de creatie en implementatie van een gericht diasporabeleid.

De CARICOM ervaring met diasporabeleid

De beschikbare spreekijd is te kort om tot in detail de geschiedenis van de “West Indian” diaspora te doorlichten maar het is toch belangrijk hierin te duiken omdat deze geschiedenis de aanknopingspunten geeft om de rol en de invloed van deze groep te kunnen begrijpen. Deze omstandigheden hebben uiteindelijk de basis gelegd voor het huidige diasporabeleid in de CARICOM.

Voor de afbakening van mijn presentatie zal ik mij beperken tot de “West Indian diaspora”. Over het algemeen noemen mensen van de “West Indies” zich “Caribbean”. Deze terminologie wordt vaak gebruikt om een onderscheid te maken tussen de Haitiaanse en Dominicaanse diaspora. Specifiek voor deze presentatie confirmeer ik mij aan de benaming “West Indians” voor de bewoners van de voormalige Britse overzeese gebieden in het Engelssprekend gedeelte van de Caribisch gebied. Het overgrote deel van deze landen is lid van de CARICOM.

De “West Indians” zijn de eerste grote groep geweest die zich vestigden in Engeland en de Verenigde Staten van Amerika (VSA). De beweegredenen om hun land te verlaten lag enerzijds in de drang naar lotsverbetering maar werd ook gevoed door het naoorlogse gebrek aan arbeidskrachten en destijds lankmoedige immigratiewetgeving. Met de aanscherping van de immigratie wetgeving in Engeland in 1962 kwam er een aan de massale intocht van West Indians. Toen voor de eerste keer sinds 1920 de VSA in 1965 zijn immigratiewetgeving liberaliseerde en hierbij de deur opendeed voor ongelimiteerde immigratie vanuit het Westelijk Halfrond verplaatste de “West Indian Invasie” zich begrijpelijkerwijs naar dit land.

De West Indians boekten ongekeende successen en in de jaren 30 had een ongekeend aantal zich opgewerkt in belangrijke sociale en politieke posities in de zwarte gemeenschappen van New York. Maar toentertijd identificeerden zij zich als te zijn zwart en niet als “West Indian”. Het ras was tot dan de primaire factor voor de bepaling van sociale organisatie en politieke participatie. Deze politieke participatie stond evenwel los van enige politieke participatie in hun land van oorsprong. Dit veranderde in de jaren 80 toen deze sociale groepen nadrukkelijker betrokken raakten bij de politiek in het land van oorsprong. Hierna veranderden deze sociale groepen in actieve en machtige lobby organisaties die zich inzetten voor immigratie issues en Amerikaans beleid richting het Caraïbisch gebied.

Maar hun stem gold niet omdat zij zich niet lieten naturaliseren. Hierdoor konden zij niet aan verkiezingen deelnemen en konden zij ook niet gekozen worden. Dit kan verklaard worden vanuit de gedachte dat zij hun land puur om lotsverbetering hadden verlaten en niet om zich permanent over zee te gaan vestigen. Deze situatie veranderde door de toen opkomende antipathie tegen immigranten en de steeds moeilijker wordende mogelijkheden voor legale migratie gecombineerd met wetgeving die deze immigratie steeds moeilijker maakte. De "West Indians" zagen zich voor een moeilijk parket geplaatst. Naturalisatie stond gelijk met verlies van hun burgerschapsrechten thuis.

Maar door zich te laten naturaliseren konden ze aan de stembusgang deelnemen en zo invloed uitoefenen om tegen dit nieuw migranten beleid op te komen. Ze werden door hun moederland nadrukkelijk aangestuurd omdat door aan de stembusgang deel te nemen invloed op het anti immigratie beleid kon worden uitgeoefend. De rugdekking "thuis" was de garantie dat ze hun nationaliteit niet zouden verliezen. Immers de respectieve constituties voorzien in het dual burgerschap. Het vaderland speelde dan ook een cruciale rol in dit proces omdat zij zich ondertussen ook van bewust waren dat de financiële overmakingen van de ze expats een principaal deel uitmaakte van lands buitenlandse valuta inkomsten. Hiermee was de "West Indian vote" geboren. Deze "West Indian vote" was direct de basis voor de "West Indian lobby".

De eerste serieuze poging om te komen tot vorming van grote pan - West Indian"organisatie was in 1980 met de oprichting van de lobbygroep de Caribbean Action Lobby (CAL) in Washington USA en de American Chamber of Commerce and Industry (CACCI) in Brooklyn. Hierna volgde hun eigen krant "Carib News".

The icing on the cake kwam in 1998 toen tijdens de CARICOM meeting in st. Lucia prime minister Kenny Anthony ondersteund door zijn colegas uit andere CARICOM landen de mening ventileerde dat de West Indian diaspora omgezet moest worden in een politieke aanwinst (lees politiek wapen) ter ondersteuning van het CARICOM beleid welk ook directe gevolgen heeft voor hun de situatie "thuis". De grote geografische concentraties van "West Indians" in New York en Florida in America geeft dezelfde mogelijkheden als de etnische lobbygroepen de pro - Israel Joodse lobby en de Cubaans - Amerikaanse lobby.

De "West Indian lobby" werd zichtbaar bij de WTO onderhandelingen (de banana lobby) en het Amerikaans handelsbeleid waarbij werd beargumenteerd dat het Amerikaans handelsbeleid ervoor zorgde dat hun economie kwetsbaarder werd met als gevolg vergroting van de kwetsbare groepen die als drugsmokkelaars optreden. Ook bij het Amerikaans beleid van criminele deportaties was de "West Indian lobby" actief in de zalen van Washinton om te benadrukken dat deze deportaties het criminaliteits en drugsprobleem in het land thuis verergerde.

De hierboven geschetste situatie indiceert dat disaporabeleid een tweesporen beleid vereist dat of goed op elkaar moet zijn afgestemd en in het verlengde van elkaar moet liggen. Twee richtingsverkeer met een eenduidig vertrekpunt afgestemd op wederzijdse behoeften en verlangen.

Lessen voor Suriname

Een duidelijk vertrekpunt van de huidige Surinaamse regering voor een te voeren diasporabeleid heeft zich nog niet geconcretiseerd. Hoe dit beleid in de toekomst eruit zal zien is ook niet duidelijk. Dat betekent niet dat de contouren en de lijnen waarlangs het diasporabeleid zal lopen totaal onzichtbaar zijn. Die contouren laten zich onder meer tekenen rond de recente ontwikkelingen tussen Suriname en Nederland op politiek gebied en het streven van de huidige Surinaamse regering om als land nadrukkelijker in de regio aanwezig te zijn en daarbij een voortrekkersrol te gaan vervullen. De devotie en het niveau waarop dit wordt gedaan is opmerkelijk. Met deze nieuwe visie is Suriname bezig de focus te wijzigen op de eigen ontwikkeling. Tijdens de tweeëndertigste Caricom-top op Saint Kitts & Nevis nodigde President Desiré Bouterse CARICOM ondernemers uit te investeren in Surinaamse grondstoffen. In dezelfde trend had de president eerder Surinamers in diaspora opgeroepen om hun bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het land. Ondertussen is ook de toeristenkaart geïntroduceerd mede gericht op de Surinaamse diaspora.

Deze contouren moeten geplaatst worden tegen het licht van de relatie tussen Suriname en Nederland. De focus op de Surinaamse diaspora in Nederland is hierbij onvermijdelijk omdat de Surinaamse diaspora in Nederland (ongeveer 350.000 personen) zeer betrokken is bij de Surinaamse bevolking (ongeveer 490.000 personen) en de ontwikkelingen in Suriname. Deze contouren duiden evenwel niet op een separaat diaspora beleid speciaal gericht op Surinaamse diaspora in Nederland. De contouren duiden m.i. op een beleid met een zekere zakelijke grondslag, gericht op het scheppen van een zodanig (economisch) klimaat met voldoende mogelijkheden voor de Surinaamse diaspora om mede te investeren in de rijkdommen van de Surinaamse natie en zodoende mee te profiteren van de economische welvaart die Suriname aan de horizon toelicht. Dus een diaspora beleid mede op economische leest geschoeid los van emotionele en koloniale erfenissen.

Dit gezegd hebbend wordt dan al gauw duidelijk dat er een discrepantie bestaat in de uitgangspunten voor een Surinaams diaspora beleid tussen de huidige Surinaamse regering en de Surinaamse diaspora met name in Nederland. Deze discrepantie is duidelijk zichtbaar geworden tijdens o.a. de verschillende voordrachten rond de zesde Suriname dag in Nederland.

Een zeer opmerkelijke uitspraak op deze bijeenkomst was: "Surinaamse Nederlanders in diaspora moeten eigenlijk reincarneren" Hier kom ik later op terug

Op de Suriname dag werd gepleit voor een gericht diaspora beleid. Echter met een emotioneel vertrekpunt mede ingegeven door de huidige relatie tussen Suriname en Nederland en geschoeid op een van de meest besproken koloniale erfenissen, de Toescheidings Overeenkomst.

Dit terwijl de vorige regering van Suriname reeds duidelijk heeft aangegeven af te willen van de Toescheidings Overeenkomst en de huidige regering die visie niet heeft gewezigd. Daarnaast hebben beide regeringen thans duidelijk aangegeven langs welke lijnen de ontwikkelingsrelatie zal lopen en hoe de politieke relatie eruit zal zien.

Nu de uitgangspunten van de Surinaamse regering en die van de Surinaamse Diaspora niet dezelfde zijn, zal elke poging van de Surinaamse regering om vanuit het onafhankelijkheidsplein of de Combe "gericht diaspora beleid" te maken gedoemd zijn te

mislukken en op tegenstand stuiten. Simpel omdat het vertrekpunt van de Surinaamse regering niet appelleert aan de verlangens en zienswijze van de Surinaamse diaspora. De perikelen rond de Toescheidings Overeenkomst lijkt voor de Surinaamse diaspora in Nederland te zijn verworpen tot een onoverbrugbaar paradigma, dit terwijl ondertussen de wereld om ons heen onder invloed van o.a. de financiële wereldcrisis in rap tempo aan het veranderen is. Een gericht diasporabeleid zal hierdoor uiteindelijk een farce zal blijken te zijn.

Terugkomend op de opmerking gemaakt tijdens de Suriname dag dat de Surinaamse diaspora (in Nederland) zou moet reincarneren breng ik daar tegenin dat de deze diaspora moet evolueren. Evolueren van een Surinaamse“ diaspora dat zich heeft ingegraven en heeft laten gijzelen door een koloniale overeenkomst welk zijn doel ruimschoots heeft bereikt maar zich omwille van een enkel overgebleven patroonhuls (artikel 5 lid 2) laat weerhouden om een belangrijke en cruciale partner in de ontwikkeling van Suriname te zijn.

Geen geïsoleerde benadering

Vanwege Surinames lidmaatschap bij de CARICOM kan het maken van gericht diasporabeleid niet geïsoleerd bekeken worden. Het beleid zal in een veel breder perspectief geplaatst moeten worden. Welk gericht diasporabeleid dan ook, kan niet los worden gezien van de pogingen van de Surinaamse regering om nadrukkelijker te integreren in de regio. Helaas is Suriname hierin gebonden aan de bepalingen van het Herzien Verdrag van Chaguaramas. Elke voorziening voor onze diaspora dat een bevoordeling boven Caricom nationals inhoudt zal namelijk in strijd zijn met het verdrag met alle gevolgen van dien. Om tot CARICOM national gerekend te worden zegt het Herzien Verdrag van Chaguaramas in artikel 32 lid 5 (a)

(a) a person shall be regarded as a national of a Member State if such a person

(i) is a Citizen of that State

(ii) has a connection with that State of a kind which entitles him to be regarded as belonging to or, if it be so expressed, as being a native or resident of the State for the purposes of the laws thereof relating to immigration.

Onze diaspora valt helaas hier (nog) niet onder.

Slot

Diasporabeleid is een tweesporen beleid. Gericht op de diaspora en vanuit de diaspora. Het moet goed op elkaar zijn afgestemd en in het verlengde van elkaar liggen. Twee richtingsverkeer. Het is dan ook zaak hiermee creatief en innovatief om te gaan en vastgeroeste ideeën los te laten zodat het Surinaams diasporabeleid daadwerkelijk een machtige (politieke) aanwinst kan zijn ter ondersteuning van de ontwikkeling en vooruitgang van Suriname.

**Keith Nurse Diasporic Tourism. The Case of
Suriname**